

Dünya Dillerinde

Molla Penah Vagif

Şürleri

300

Molla Penah Vagif'in Doğumunun 300. Yılına İthafen

Şiirler:
Molla Penah VAGİF

Derleyen ve Düzenleyen:
Elçin GAFARLI

Bilimsel Danışman ve Önsöz Yazarı:
Ord. Prof. Dr. İsa Habibbeyli

Proje Danışmanı:
Prof. Dr. Kerim TAHİROV

Yayına Hazırlayanlar ve Çevirmenler:
İsmihan OSMANLI, Amina CAFEROVA (Azerbaycan)
Askar TURGANBAYEV, Ulıkbek YESDAULET (Kazakistan)
Kojogeldi KULUYEV, Kalçoro KOKULOV (Kırgızistan)
Ahat SALİHOV (Başkurdistan, RF)
Ali AKBAŞ (Türkiye)
Erkin VOHİDOV, Şoislom ŞOMUHAMEDOV, ZULFİYA, MİRTEMİR,
Rustam KOMİLOV, Jumaniyoz JABBAROV (Özbekistan)
Tom BOTTİNG, Louis ZELLİKOFF (İngilizce)
Davide GUALTİERİ, Mais NURİYEV (İtalya)
T.STREŞNEVA, Y.FİDLER, M.ZAMAKHOVSKAYA, T.SPENDİAROVA, A.STAROSTİN,
Ş.GATOV, V.LUGOVSKİY, V.DERJAVİN, V.POTAPOVA, K.SİMONOV,
D.BRODSKİY, L.DLİGAÇ (Rusya)
İvan PAVLİY, Stanislav TELNYUK, Vasil Şvets, İvan GONÇARENKO (Ukrayna)

ISBN: 978-975- 7213-58- 1

“Dünya Dillerinde Molla Penah Vagif Şiirleri”

18. yüzyılın büyük Azerbaycan şairi, düşünürü ve devlet adamı Molla Penah Vagif Azerbaycan Türkçesi ile yazılan şiirlerin yenilikçi akımın öncülerindedir. Vagif, Azerbaycan şiir tarihinde güzellik ve sevgi şairi olarak kabul edilir. Sanatına halkın yaşayış, gelenek ve göreneklerini, insanın iç dünyasını sokarak Azerbaycan Türkçesi şiirine yeni bir soluk kazandırmıştır. Hece ölçüsü ve eski nazım biçimleriyle yazmış, yalın bir dille birlikte Farsça ve Arapça tamlamalar da kullanmıştır. Klasik yoldaki şiirlerinde özellikle Fuzulî'den esinlendi. Vagif, kendinden sonra gelen şairleri büyük ölçüde etkilemiştir. Okurlara değerli armağan olan bu kitapta M. P. Vagif'in Azerbaycan, Kazak, Kırgız, Özbek, Türkmen, Türk, Başkurt, Tatar, İngiliz, İtalya, Rus ve Ukrayna olmak üzere 12 dille seçilmiş şiirleri toplanmıştır.

Bu eserin tüm hakları saklıdır. Yazılar ve görsel malzemeler yayımcıdan yazılı izin alınmadan tümüyle ya da kısmen yayımlanamaz. Elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt vs. araç ve ortamda çoğaltılamaz iletilemez.

Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY)
Ferit Recai Ertuğrul Cad. No:8 06450 Oran - Ankara
Tel: +90 (312) 491 01 00 Faks: +90 (312) 491 01 11
www.turksoy.org

Tasarım: Volkan Yeşilay

Dünya Dillerinde

Molla Penah Vagif

Şürleri

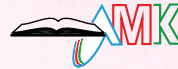
300

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

TÜRKSOY
ULUSLARARASI TÜRK KÜLTÜRÜ TEŞKİLATI
INTERNATIONAL ORGANIZATION OF TURKIC CULTURE

Azərbaycan
Milli Kitabxanası

Ankara, 2017

İçindəkilər

Takdim.....10

Gerçəğin Sesi ve Güzəllik Aşığı

Ord. Prof. Dr. İsa Habıbbeyli 12

Azərbaycan Türkçesi ile Şiirler

Zeynəb.....25

Siyahtel görmədim Kür qırağında.....26

Bu gün bir əcaib gözəl sevmişəm.....27

Bənövşə.....28

Pəri.....29

Açıqbaşda əgər olsa bir dilbər.....30

Gərək.....32

Baxmaram.....33

Neyçün ağladın.....34

Oynasın.....35

Durnalar.....36

Sevdiyim, ləblərin yaquta bənzər.....37

Bayram oldu, heç bilmirəm neyləyim.....38

Hayıf ki, yoxdur.....39

Həbibim.....41

Bax.....42

Ey səba, yara de kim, avarə gördüm Vaqifi.....43

Görmədim.....44

Sən qönçə kimi hər bir edən dəmdə yaşınmaq.....46

Vidadi ilə Müşairə.....47

Kazak Türkçesi ile Şiirler / Қазақшаға аударылған өлеңдері

Bir ғажайып сұлу көрдім бүгін мен.....53

Пері.....54

Ділдәрім.....55

Билесін!.....56

Мейрам келді. Не істерімді білмеймін.....57

Сен шашыңды жуғаныңда.....58

Өтіп айлар уақытты ұзатты.....59

Жақсы әйел туралы.....60

Kırgız Türkçesi ile Şiirler / Кыргыз тилине которулган ырлары

Чачың жуусаң аныңда.....	65
Мен Курадан тармал чачты көрбөдүм.....	66
Мен ааламдан мындай сулуу көрбөгөм.....	67
Керемет бир олоң чачтуу периште.....	68
Боюң айнек, сының куду кумара.....	69
Барып көрсөң грузинде сулуу көп.....	70
Сулуу кызга жолукканда ай чырай.....	71
Мындан нары сага ишенбейм.....	72
Сен досунду басып берип арманга.....	73
Бурадарлар, нике тойго келгендер.....	74
Көз ирмемге канат какпай тургула.....	75
Эриндериң күйүп турат от болуп.....	76
Майрам келди не кылмакпыз эми биз.....	77
Кура бою татына да кооз дагы.....	78
Жазгы баардай көркүң менен сен бүгүн.....	80
Эй Видади бул тагдырдын тамашасын карачы.....	81
Таңдын жели, сен сулууга, Вагиф жөнүн бек айткын.....	82
Бул дүйнөдөн мен чындыкты издеп таппайм, жүзү жок.....	83
Көздөрүңдү далдаалаба мен алдыңдан чыкканда.....	85
Вагиф менен Видади.....	86

Özbek Türkçesi ile Şiirler / O'zbek tiliga tarjima qilingan she'rlar

Binafshadek anbar zulfig bo'y sochur.....	93
Bevafosan, sendan yuzim o'girdim.....	94
Meni g'arq aylading g'am daryosiga.....	95
To'ychilar, sizlarga fido jonginam.....	96
Bir lahza havoda qoqmangiz qanot... (Turnalar).....	97
Sevdigim lablaring yoqutga o`xshar.....	98
Bayram keldi, naylashimni bilmayman.....	99
Ey Vidodiy, gardishi davroni kajdaftorga boq.....	100
Seviklim, bu nazokatda guli ra'nodan ortiqsan.....	101
Ol kiyinib chiqsang gulshan sayriga.....	102
Dimog'inga to'ldi zulfig anbari.....	103
Ey Ka`bam, Karbalom, Makkam, Madinam.....	104
Bir gala yashil bosh so'nalar kabi.....	105
Sahar chog'i shavq qo'ynida kezardim.....	106
Lablaring g'uncha-yu tishlaring inju.....	107
Xusning ko'z o'ngimdan ketgandan beri.....	108
Bir badani gulu, dudog'i g'uncha.....	109
Har kishin jononikim, bir ahli urfon o'lmagay.....	110
Men jahon mulkida mutlaq to'g'ri holat ko'rmadim.....	111
Aytishuv.....	114

İçindekiler

Türkiye Türkçesi ile Şiirler

Menekşe dek anber zülfün buy verir.....	123
Karasaç görmedim Kür gırağında.....	124
Bu gün bir acayib güzel sevmişim.....	125
Bir yüzü gül, rengi lâle, zülfü ter.....	126
Boyun sürâhidir, bedenin billur.....	127
Açıkbaş'da eger olsa bir dilber.....	129
Bulut zülflü, ay yanaklı gözelin.....	131
Bî vefasan, senden yüz döndermişim.....	132
Beni gark eyledin gam deryasına.....	133
Başına döndüğüm, toya gidenler.....	134
Bir zaman havada kanat saklayın.. (Turnalar).....	135
Sevdiğim leblerin yakuta benzer.....	136
Bayram oldu, heç bilmirem neyleyim.....	137
Kür nehrinin ne hoş seyrenğahi var... (Hayıf ki, yoktur).....	138
Ey Vidâdî, gerdiş-i devran-i kecreftâra bak!.....	140
Habîbim, bu nezâkette gül-i rânâdan artıksın.....	141
Ey sabâ, yâra de kim, âvâre gördüm Vâkıf'ı.....	142
Ben cihan mülkünde mutlak doğru hâlet görmedim.. (Görmedim).....	143
Sen gonca gibi her bir eden demde yaşınmak.....	145
Vidadi ile Müşaire.....	146

Türkmen Türkçesi ile Şiirler / Türkmen diline terjime edilen goşgylyar

Benewşe dek anbar zülpüň buý berer.....	153
Syýa tel görmedim Kür gyrasynda.....	154
Bu gün bir ajaýyp güzel söýmüşem.....	155
Bir yüzi gül, reňni lâle, zülpi ter... (Benewşe).....	156
Boýuň surahydyr, bedeniň bulgur... (Peri).....	157
Açyk başda eger bolsa bir dilber.....	158
Bulut zülpli, aý gabakly gözeliň.....	159
Biwepasen, senden ýüz döndermişem.....	160
Meni gark eýlediň gam derýasyna.....	161
Başyňa döndüğim, toý adamlary.....	162
Bir zaman howada ganat saklaýyň... (Durnalar).....	163
Söwdüğim, lebleriň yakuta menzär.....	164
Başyň boldu, hiç bilmerin neýläýin.....	165
Kür gyrasnyň ajap seýilgähi bar.....	166
Habybym, bu mylakatda güli-ragnadan artyk sen.....	168
Eý Widady, gerdişi-döwrany-keçreftara bak!... (Bak).....	169
Eý saba, yâra diygil: awara gördüm Wakyfy.....	170

Men jahan mülkünde mutlak, doğru halat görmedim... (Görmedim).....	171
Sen gunça kimin her bir eden demde yaşınmak.....	173
Widady bilen Muşagyra.....	174

Başkurt Türkçesi ile Şiirler / Башкортсага тәржемә ителгән шигырзәр

Зифа буйлым, сык, күрәйем буйыңды.....	181
Һис булмаһын бындай хәлдәргә төшөү.....	182
Гүзәл буйлы, гүзәл йәнле, гүзәл йәр.....	183
Кара күззәре, хәнийәрзәй керпеге.....	184
Күптән инде айырылдык йәр менән.....	185
Ғәжәйеп гүзәлдә күрҙем урамда.....	186
Аға күз йәшем айырылғас йәремдән.....	187
Үтә назлы, гүзәл йәндәр батшаһы.....	188
Сәстәрәнә сәстәрәмде бәйләнем.....	189
Капыл бер ергә йыйылһа Һылыузар.....	190
Мактанмаһын һис кем, гүзәлмен, тип.....	191
Әй, Мәккәне, Мәзинәне яраткан.....	192
Һары һандуғастар кеүек һайрашып.....	193
Күз калды юлдарза, йәнем интизар.....	194
Әй, Кәғбәм, Кәрбәләм, Мәккәм, Мәзинәм.....	195
Тәнең хуш есле гөл баксаһындай.....	196
Уйға сумып бакса буйлап гизгәндә.....	197
Видади менән Вакиф әйтеше.....	198

Tatar Türkçesi ile Şiirler / Татарчага тәржемә ителгән шигырләр

Зифа буйлым, чык, күрим буеңны.....	203
Һич булмасын мондый хәлләргә төшү.....	204
Гүзәл буйлы, гүзәл жанлы, гүзәл яр.....	205
Кара күзләре, хәнжәрдәй керфеге.....	206
Күптән инде аерылдык яр белән.....	207
Ғәжәеп гүзәлне күрдем урамда.....	208
Аға күз яшем аерылгач ярымнан.....	209
Үтә назлы, гүзәл жаннар патшасы.....	210
Чәчләренә чәчләремне бәйләдем.....	211
Кинәт бер жиргә жыелса сылулар.....	212
Мактанмасын һичкем, гүзәлмен, диеп.....	213
Әй, Мәккәне, Мәдинәне яраткан.....	214
Сары сандугачлар кебек сайрашып.....	215
Күз калды юлларда, жаным интизар.....	216
Әй, Кәғбәм, Кәрбәләм, Мәккәм, Мәдинәм.....	217

İçindekiler

Тәнең хуш исле гөл бакчасыдай.....	218
Уйга чумып бакча буйлап гизгәндә.....	219
Видади белән әйтеш.....	220

İngilizce Şiirler / English translations

No dark-haired beauties grace Kura's long banks.....	225
Her face and features, rose and tulip tinted.....	226
If a beautiful girl walks with coverless hair.....	227
I beg you, look among the wedding guests.....	229
Although Bairam, the feast, is on its way I sigh.....	220
Kura's sweet banks abound with lovely places.....	221
How fickle fate and fortune are, now see, my Vidadi.....	223
In this world there is nothing in which to believe.....	224

İtalyanca Şiirler / Poesie tradotte e versificate in lingua italiana

D'amor m'ardo a meraviglia di colei.....	241
Chioma vaporosa, bel volto di luna.....	242
Tu mi hai deluso, da te fuggo.....	243
Il Nume della bellezza.....	244
M'annegasti in un gran mar di dolore.....	245
Labbra amate di rubino.....	246
Cigni.....	247
Arriva la festa e non so che far.....	248
San di viole i tuoi capelli.....	249
Contrasto poetico tra Molla Penah Vagif e Molla Veli Vidadi.....	250

Rusca Şiirler / Переводы на русский язык

Ты моешь волосы. От них.....	271
Я над Курой не видел чернокудых.....	272
Я красавицу видел – подобной ей нет.....	273
Красотка, чьи кудри, как перья, легки.....	274
Твой стан – кувшин, а тело – что хрусталь.....	275
Едешь в Грузию ты? Есть красавицы там.....	276
При встрече с лунолицкой, чьи взоры – свет.....	278
Не могу тебе поверить, если б даже захотела.....	279
В бездну горя друга ввергла ты, во тьму.....	281
Эй вы, посетители свадьбы, - кричу.....	282
Задержите в полете удар крыла... (Журавли).....	283
Любимая, уста твои горят.....	284
Наступил байрам. Как нам быть теперь?.....	285

İçindekiler

Берега Куры студеной красотой ласкают взгляд	286
Своей весенней красотой цветок любой затмила ты.....	288
Видади, ты на черствые эти сердца погляди.....	289
Скажи любимой, ветер утра, что изнемог Вагиф.....	290
Я правду искал, но правды снова и снова нет.....	291
Когда спешишь, потупя взор, закрыться, как бутон.....	293
Мушаире: Вагиф и Видади.....	294

Українська Шіірін / Переводи на російський мову

Моя ж ти трояндо, в розлуці блукаючи, плачу.....	301
Щось то сталося на світі — нерозумне і дурне.....	302
Задивилася в дзеркало, очі підводиш свої.....	303
А ти лице своє сховала — Скажи, чому? Скажи, чому?.....	304
Ось ідеш ти до мене в святковім вбранні.....	305
І ти прийшла, прийшла до мене в дім.....	306
Ох, ця фортуна, Відаді, така химерна і чудна.....	307
Вік прожив я на цім світі, та добра тут не знайшов.....	308
Я таких не бачив над Курою.....	310
Катувань цих душевних мені не знести.....	311

TAKDİM

Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY), Türk kültürüne hizmet etmiş ve kalıcı izler bırakmış parlak şahsiyetlerin yeni nesillere tanıtılmasına, onların eserleri ile yaşatılmasına büyük önem vermektedir. Bu amaç doğrultusunda edebiyattan güzel sanatlara, tiyatrodan müziğe kültürün ve sanatın farklı alanlarında görkemli eserler meydana getirmiş Türk dünyasının mümtaz şahsiyetlerine yönelik anma etkinlikleri düzenlenmektedir. TÜRKSOY 2010 yılından itibaren Anma yılı ilan uygulaması başlatmıştır.

Bu çerçevede 2010 yılı Başkurt bilim adamı Zeki Velidi Togan, 2011 yılı Tatar şair Abdullah Tukay, 2012 yılı Azerbaycanlı dramaturg Mirza Fatali Ahundzade ve Hakas Türkolog Nikolay Katanov, 2013 yılı Kazak besteci Mukan Tölebayev, 2014 yılı Türkmen şair ve düşünür Mahtumkulu Firaki, 2015 yılı Türk dramaturgu Haldun Taner ve Hakas destancı Semen Kadışev, 2016 yılı Türk dünyasının büyük şairi, bilim adamı ve düşünürü Yusuf Has Hacib Anma yılı olarak ilan edilmiştir.

2017 yılı XVIII. yüzyıl büyük Azerbaycan şairi ve düşünürü Molla Penah Vagif'in doğumunun 300. Yıldönümüdür. Bu münasebetle Azerbaycan Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın teklifi ve TÜRKSOY Daimi Konseyi'nin kararıyla 2017 yılı "Molla Penah Vagif Anma Yılı" olarak ilan edilmiştir. Azerbaycan'ın kudretli söz ustası, büyük şair ve devlet adamı Molla Penah Vagif, 2017 yılı boyunca TÜRKSOY üyesi ülkelerde çeşitli etkinliklerle anılmaktadır.

Molla Penah Vagif yaratıcılığındaki hümanizm, samimiyet, hayatın güzelliklerinden zevk almak, şiirlerinde ifade ettiği iyimser felsefesi onu yeni dönem dünya edebiyatının en görkemli, ilerici adamları ile yaklaştırmakla, büyük şair-düşünürün bakış açısının evrensel ölçeğini belirliyor. Onun öğütleri ve öğretileri sadece Türk dünyası için değil bütün insanlık için yol göstericidir. Yazdığı şiirlerde işlediği aşk, din, felsefi ve toplumsal konular, özellikle vatan ve millet sevgisi günümüzde de geçerliliğini korumaktadır.

Türk dünyasının büyük şairi M.P. Vagif'in eşsiz edebi mirasını dünya okuyucusuna tanıtmak amacıyla şairin yüksek sanatını izhar eden seçilmiş şiirleri dünyanın çeşitli dillerine çevrilerek derlenmiş ve doğumunun 300. Yılı anısına yayınlanmıştır.

Bu eserin Azerbaycan, Kazak, Kırgız, Özbek, Türkmen, Türk, Başkurt, Tatar, İngiliz, İtalya, Rus ve Ukrayna olmak üzere 12 dilde derleyen TÜRKSOY Azerbaycan Ülke Temsilcisi Elçin Gafarlı'ya, kitaptaki enfes şiirleri aktaran tüm çevirmenlere ve bu kitabın yayına hazırlanmasında emeği geçen tüm kişi ve kurumlara, özellikle Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi Başkan Yardımcısı, milletvekili Sayın Ord. Prof. Dr. İsa Hebibbeyli'ye, Azerbaycan Milli Kütüphane Başkanı Sayın Prof. Dr. Kerim Tahirov'a, Azerbaycan Cumhuriyeti Özbekistan Büyükelçiliği nezdinde Haydar Aliyev Azerbaycan Kültür Merkezinin Müdürü Sayın Samir Abbasov'a ve İtalya'da Azerbaycan Kültür Merkezinin Başkanı Sayın Doç. Dr. Mais Nuriyev'e teşekkür ederim.

"Dünya Dillerinde Molla Penah Vagif Şiirleri" kitabının tüm şiir severlerin başucu kitabı olmasını temenni eder, Molla Penah Vagif'i saygıyla ve minnetle anarım.

Düsen KASEİNOV
TÜRKSOY Genel Sekreteri

Ord. Prof. Dr. İsa HEBİBBEYLİ

(Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi Başkan Yardımcısı, Milletvekili)

GERÇEĞİN SESİ VE GÜZELLİK AŞIĞI

“Her okuyan Molla Penah olmaz.”

(Azerbaycan atasözü)

Türk dünyasıyla birlikte Azerbaycan edebiyatında şiir, uzun asırlar boyunca romantik üslupta ve aruz vezniyle yazılmıştır. Nizamî Gencevî, Hakanî Şirvanî, Alişir Nevaî, Fuzûlî, Sâib Tebrizî ve daha pek çok şairin şiirlerinde aşk ve romantizm birlikte yer almıştır. “Âşıkânelik” orta çağ Türk dünyası şiirinin konuşan dili, anahtarıdır. Lakin Türk dünyası ölçeğinde toplum hayatında baş gösteren değişiklikler, XVII. asırdan itibaren tedricen edebiyatın mecrasının da değişmesine yol açmıştır. XVI. asrın en büyük askeri ve siyasi hadisesi olan Safevî-Osmanlı münasebetlerinin toplumda oluşturduğu etki sadece edebiyattaki romantik üslubu değil, bütün düşünce hayatını gerçekçiliğe yönelmeye mecbur etmiştir. XVII. asırda Azerbaycan edebiyatında “Hint üslubu”nun meydana gelmesi şiir sanatını halk hayatına yaklaştırmıştır. XVIII. asırda Azerbaycan’ın hanlıklara parçalanması hadisesi edebiyatta gerçekçiliğe doğru meyli kuvvetlendirmiştir. Böylelikle, geniş manada Türk dünyasında ve billhassa Azerbaycan edebiyatında gerçekçilik aşaması başlamıştır. Azerbaycan edebiyatında Molla Penah ve Molla Veli Vidadî, Türkiye-Anadolu şiirinde Nedîm, Türkmənistan’da Mahdumkulu Fırakî, Türk halklarının edebiyatında gerçekçiliğin temelini atmışlardır. Türk dünyasında gerçekçiliğin başlangıç evresi olan bu dönem, karakter itibarıyla erken gerçekçilik diye adlandırılır.

Molla Penah Mehdi Ağa oğlu Vâkıf, Azerbaycan’ın Gazah mahallindeki Girag Salahlı köyünde doğmuştur. Medreseyi bitirdikten sonra bir müddet bu köyde öğretmen olarak çalışmış ve halk arasında itibar kazanmıştır. O, sanat hayatına burada başlamış, âşık şiiri üslubunda şiirler yazarak halk arasında tanınmıştır. Lakin XVIII. asrın ortalarında Gazah (Azerbaycan)-Gürcistan sınırında baş gösteren karışıklıklar neticesinde Karabağ’a göç etmiştir. Molla Penah Vâkıf Şuşa şehrinde açtığı mektepte ders vererek kısa zamanda bu vilayette ün kazanmıştır. Bir atasözü kıvamındaki «Her okuyan Molla Penah olmaz» şeklindeki veciz deyiş de bu yıllarda doğmuştur.

Karabağ hanı İbrahim Han, Molla Penah Vâkîf'in şöhretini işitmiş ve onu saraya davet etmiştir. Bunun üzerine şair, sarayda önce eşik-ağası; yani şimdiki adıyla söylersek Hanlığın "genel sekreteri" olarak çalışmış; sarayla halk ve ayanla han arasında köprü olma vazifesini başarıyla yerine getirmiş, daha sonra da vezirliğe kadar yükselmiştir. Molla Penah Vâkîf, Karabağ Hanlığı'nın idaresine bilfiil katılmış aynı zamanda, dış siyaset meseleleri ile de meşgul olmuştur. İran'la Karabağ Hanlığı arasında gergin ilişkiler olduğu için Hanlığın güvenliğini sağlamak maksadıyla Molla Penah Vâkîf, Rusya ile de yakın ilişkiler kurulmasını sağlamıştır. Ayrıca Şuşa şehrinde birçok savunma tesisi de onun teşebbüsüyle inşa olunmuştur. Gürcistan hükümdarı II. İrakli ile görüşmenin sağlanmasında da Molla Penah Vâkîf'in önemli rolü vardı. Başarılı diplomatik faaliyetleri dolayısıyla Rus Çarlığı tarafından kıymetli hediyelerle ödüllendirilmiştir.

İran Şahı, Ağa Muhammed Han Kaçar'ın 1795 ve 1797 yıllarında Karabağ'a saldırıları sırasında Hanlığın, özellikle de Şuşa kalesinin müdafaasında Molla Penah Vâkîf'in mühim rolü olmuştur.

Bütün bu yaptıkları nedeniyle, Ağa Muhammed Han Kaçar, 1797 yılında Karabağ Hanlığı'nın başkenti Şuşa şehrini ele geçirerek Molla Penah Vâkîf'i zindana attırmıştır. Lakin, Ağa Muhammed Han'ın Şuşa şehrinde öldürülmesinin ardından Vâkîf serbest bırakılmış, ancak bu da Karabağ Hanlığı'nın vezirini kurtaramamıştır. Karabağ Hanı İbrahim Halil Han'dan sonra isyan ederek hakimiyeti ele geçiren Cevanşir Mehmet Bey, saray kıskançlığı neticesinde Molla Penah Vâkîf'i oğlu Aliğa ile birlikte Şuşa şehrinin kenarındaki "Cıdır düzü" olarak bilinen ovada idam ettirmiştir.

Büyük Azerbaycan şairi Molla Penah Vâkîf, erken yeni devir Azerbaycan gerçekçi şiirinin yaratıcısıdır. Molla Penah Vâkîf'in yaratıcılığında kendisinin edebi yansımalarını bulmuş adalet, hümanizm, gerçeklik, güzellik, sevgi idealleri ve manevi değerler, XVIII. asır Azerbaycan edebiyatının yüksek inkişaf seviyesini aksettirmektedir. Molla Penah Vâkîf, bir milli gerçekçi şiir ekolü yaratmakla Azerbaycan edebiyatını kadim Doğu edebiyatı coğrafyasından çıkararak, modern Avrupa ve dünya edebiyatı seviyesine ulaştırmıştır. Ayrıca Vâkîf, âşık şiiri ve Azerbaycan şifahi halk şiir sanatı ile yazılı edebiyattaki şiir arasındaki engeli kaldırmış, âşık şiiri üslubunu yeni devir lirizminin esas ifade tarzına çevirmiştir.

Molla Penah Vâkîf'in şahsında halk- âşık şiiri üslubu, bütünüyle Azerbaycan gerçekçi lirizminin üslubu seviyesine yükselmiştir. Vakîf'in koşma türünde yazılmış

bir çok şiirini, onun kaleminden çıktığından haberdar olmasaydık, hiç tereddüt etmeden o şiirleri şifahi halk sanatına dâhil edebilirdik. O, Azerbaycan şiirinin vezin ve tarzını değiştirmek bakımından sözün asıl manasıyla devrim niteliği taşıyan büyük gelişmeler sağlamayı başarmıştır. Molla Penah Vâkıf, Azerbaycan edebiyatında sağlam kalıpları olan aruz vezninden hece veznine kesin geçişi sağlamayı başarmış, Azerbaycan şiirinin hece dönemi Molla Penah Vâkıf'la başlamıştır.

Vâkıf'ın şiirinde esas olan halkın hayatının tasviridir. Bu yönüyle Vâkıf'ın halkın terennümcüsü olarak adlandırılması tesadüfi değildir. Molla Penah Vâkıf, sade ve doğal halk güzellerini, onları doğal halleri ve içinde buldukları durumla birlikte betimler. Şair, güzellere ve güzelliğe karşı gerçekçi bir yaklaşım içindedir. Molla Penah Vâkıf'ın şiir dili canlı ve renkli halk dilidir. Arap-Fars sözleri ve terkipleriyle donatılmış klasik lirizmden farklı olarak, Molla Penah Vâkıf'ın şiirlerinde doğal anadili üstünlük kazanmıştır. Milli şairimiz Samet Vurgun haklı olarak şairin edebi dilinin kendine özgünlüğünü vurgulayarak, «Vâkıf'ın şiirin dili» diye adlandırmıştır. Molla Penah Vâkıf'ın şiir dili - Azerbaycan dilindeki sadeliği, milliliği, inceliği, güzelliği ve zenginliği güçlü bir şekilde yansıtır. Bundan başka, Vâkıf'ın şiir dili hem de halk-âşık şiirinin yaşattığı dil geleneklerini de yansıtır. Molla Penah Vâkıf'ın şiiri, halk-âşık şiirindeki klasik Azerbaycan şiir sanatı ana dil kanadının yaratıcı şekilde aktifleştirilmesi ile birlikte, daha sade halk dilinin zengin imkanlarından beslenerek şekillenmiştir. Bu, geniş anlamda, edebiyatta kullanılan dilde ıslahatlar yapmak demek idi. Çünkü Molla Penah Vâkıf'ın ıslahatı sayesinde aruz vezninde yaratılmış gazel-kaside edebiyatının yerine sade, canlı ve anlaşılır bir dille, hece vezninde yazılmış koşmalar üretmeye yönelme söz konusudur. Molla Penah Vâkıf'ın şiirlerinde geniş manada ilhamını halk hayatından alan halkın konuştuğu dil kullanılmaktadır.

Molla Penah Vâkıf - Azerbaycan yazılı edebiyatında hece vezinli şiirin yaratıcısıdır.

Vâkıf - halk yaşamının büyük aşığıdır.

Vâkıf - Azerbaycan mevzusunu şiirin esas mevzusuna çevirmiştir.

Vâkıf - Azerbaycan edebi dilinin banisidir.

Vâkıf - erken yeni devir Azerbaycan gerçekçi edebiyatının temelini atmıştır.¹

Büyük mütefekkir Mirza Fatali Ahundzâde «Nazım ve nesir» adlı makalesinde

Molla Penah Vâkıf'ı «nadir vücuda gelen», «hayalatında (tasvirlerinde – İ.H.) tesir olan», şiirde yeni yol açan (rehnüma) şair” ifadeleriyle değerlendirmiştir.

Böylece Vâkıf, edebiyatta yeni yol açtığına, şiire yenilik getirdiğine ve insana tesir edebilen eserler yazdığına göre Molla Penah olmuştur. Şairin mahlas kabul ettiği “Vâkıf” kelimesi de «haberdar olan», «bir konuda bilgi sahibi olan» gibi anlamlar taşır. Büyük şair, kendisinden önceki zengin edebi gelenekler hakkında derin bilgiye sahip olmuş, diğer yandan yeni dönem şartlarında edebiyatı inkişaf ettirmeyi ve şiirde taze bir yol açmayı başarmıştır. Şiirin taze yolu ise – gerçekliği yansıtan, hayallerinde hayatın tadı, rengi, gerçekleri ifade olunan şiirsel örnekler yaratmaktan ibaretti. Molla Penah edebiyatta yeni gelişimlere yol açan görevleri hayata geçirmeyi başararak Vâkıf mertebesine yükselmiştir. O, Azerbaycan edebiyatı tarihine gerçekçi şiirin banisi olarak geçmiştir.

Molla Penah Vakıf'ın halkın ruhunu yansıtan şiirleri, sözün betimlenmesi anlamında yaşamın benzersiz «temaşası» duygularını yaratır. Görkemli edebiyatçı Feridun Bey Köçerli'nin ifadesiyle, «Molla Penah, milli şair olduğuna binaen onun kaleminden ne çıksa, tamamı yürekten ve gerçek hayattan yansıyan eserlerdir. Şiirlerde, kendi çağdaşlarının kural ve adetleri, adab ve ahlakı ile bütün durumları büyük maharetle nazım ipliğine dizilmiştir.»² Gerçekten de Vâkıf'ın şiirlerinde, yaşadığı dönemin sadece gerçek görünümü değil, nabzı, ruhu aksettirilmiştir. Onun betimlediği güzeller şair hayalinin ürünleri değil, gerçekte var olan “illere yakışan, güzeller güzeli”nin hakiki ve doğal imgelerle ifadesinden ibarettir. Vâkıf'ın şiirleri tasvir ettiği güzeller gibi, edebi ifade yöntemleriyle de yenidir. Şairin, yanağı ilkbahar lalesi gibi, Dudakları yakut gibi, dişleri inci gibi, Zülfü menekşe, yahut yasemin gibi ilhamla tasvir ettiği Azerbaycan güzeli hem de akıl ve kemale ermiş, “işaretten anlayıp, halden bilendir”:

Tavus gibi cilvelene her seher,

Bezек vere cemâline serbeser.

Hiç sormadan vere gönülden haber,

İşaret anlayıb, hâl bilen gerek.³

¹Hebibbeyli İ. Molla Penah olan şair. «Azerbaycan» gazetesi, 28 fevral 2017-ci il.

²Feridun Bey Köçerli. Azerbaycan edebiyatı, 2 ciltte, I. cild. Bakü, «Avrasya-Press», 2005, sah. 137.

³Molla Veli Vidâdi, Molla Penah Vaqif. Eserleri. Bakü, «Çaşıoğlu», 2004, sah. 109.

Molla Penah Vâkıf'ın şiirlerinde terennüm edilen «gerdanı minadan», «ağ elleri elvan kınadan», şeker gülüşlü, «sine meydan, zülfü perişan, bel nazik», doğal hali ile boyasız, «illere yakışan, güzeller güzeli» olan Azerbaycan güzeli edebiyatımızda yeni bedii imge idi. Vâkıf'ın Azerbaycan güzellerine dahil ettiği «yeşilbaş suna» imgesi edebiyatta güzelliğin genelleştirilmiş edebi ifadesidir. Vâkıf «yeşilbaş suna»yı «acep seyrenghahı» olan Azerbaycan milli-manevi varlığın esas siması gibi terennüm etmiştir. Bu, büyük Fuzuli'nin «gonca ağızlı, selvi boylu, semeni yüzlü» güzelinden farklı olan, gerçek hayattan gelen, halk düşüncesi ile tasvir edilen güzelliğin genelleştirilmiş edebi imgesiydi.

Vâkıf'ın çoğu zaman genelleştirilmiş şekilde «gelin», veya «şemame» diye adlandırdığı güzelde Azerbaycan kızlarının bütün kendine özgü özelliklerini, güzelliği ve derin maneviyatı tam yeni bedii vasıtalarla canlandırılmıştır: ceylan bakışlı, saçları «iki deste menekşe gibi», «yasemin kokulu», nazik ellerinde iğde renginde kına», «sözleri şeker, ağızları piyale», «yanağı laleden ziyade gökçek». Hem de en önemlisi; «hayâsı yüzünde, akı başında!» Ve hem de «Vilayet içinde hem adlı-sanlı!»; «Bir nazik kemalli, bir nazik işli!» Vâkıf bu kanaatte idi ki, «Lale yanaklı, gonca dudaklı» güzellerde «adamlık esası» olmazsa, yani onlar «gönül aşinası» değilse, onda şiir rübabı «hayıf ki, yoktur» nidası ile rahatsız heyecanları ifade etmelidir. Budur Molla Penah'ı Vâkıf mertebesine yükselten, yahut Vâkıf'ı Molla Penah eden yeni edebiyat! Molla Penah Vâkıf'ın edebiyata takdim ettiği bedii imgenin zahiri güzelliği gibi manevi özellikleri de Azerbaycan gerçekliğinin tezahürüdür. Vâkıf'ın şiirlerinde somut coğrafyası – seyrenghahı Kür nehri kenarı, kış günü kışlağı Giragbasan olan, milli aile muhitinde çok kullanılan Peri, Zeynep, Fatime ve Yeter gibi adları, yalnız mensubu olduğu halka mahsus güzellik anlayışı ile terennüm edilen Azerbaycan güzeli XVIII asırda milli edebiyata gelen «bir taze çimenli, hem gülistanlı» tamamen yeni imgesi. Vâkıf Azerbaycan güzellerinin bedii motifini “yeşilbaş suna” gibi halka mal etmiştir. . Vâkıf'ın şiirlerinde bilhassa Azerbaycan gerçekliği ve insanı, bütün gerçeklikleri farklı bedii vasıtalarla milli edebiyatın ruhunda ifade olunmuştur.

Molla Penah Vâkıf, Azerbaycan hayatının güzelleri ve güzelliklerinin yanı sıra, zorluklarını, ağır hayat serüvenini de tasvir ettiğinde de, milli maişetin gerçeklerini yansıtır. «Bayram Oldu» şiiri; Azerbaycan şiirinin milli maişeti, mevcut hayat tarzını aksettiren gerçekçi düşüncesinin imgesel, bedii ifadesidir. «Bayram oldu» şiiri – Molla Penah Vâkıf'ın hayata derin ve çok yönlü bakışını, vatandaşlık ruhunu güçlü bir şekilde aksettirir. «Bayram Oldu» şiiri – Azerbaycan hayatının ve Azerbaycanlıların hayat tarzının şiir dili ile ifade olunan tabii yansımasıdır:

Bayram oldu, heç bilmirem neyleyim,
 Bizim evde dolu çuval da yoktur.
 Bulgur ile yağ hem çoktan tükenmiş,
 Et hiç ele düşmez, motal da yoktur.
 Allaha bizmişik nâşükür bende,
 Bir söz desem, dahi koymazlar kende.
 Halk batmış nügula, şekere, kande,
 Bizim evde ahta zoğal da yoktur.⁴

Molla Penah Vâkîf'ın «Hayıf ki, yoktur» şiiri şairin yaratıcılığının optimist ruhunun tezatlı durumunu yansıtıyor. Şiirdeki «Kür Kıyısı» yer adı, Azerbaycan edebiyatında yeni doğan ülke coğrafyası anlayışının parlak örneğidir. Hem de «Kür Kıyısı» diye adlandırılacak bu şiir «acep seyrangâh», «kış günü kışlağı», «güzel obası», «adamlık edası» cümle-cihana örnek olan vatan toprağı idealinin terennümüne hasredilmiş benzersiz şiirsel numunesidir. Şiirdeki «hayıf ki, yoktur» ifadesi derin manası ve mantığı ile «niçin olmasın ki», yahut «olmalıdır» gibi anlaşılmalıdır. Bu, Kür Kıyısı'nın timsalinde bütünüyle Azerbaycan ülkesi hakkında yazılmış derin manalı bir şiirdir. «Kür Kıyısı» şiirinde bir hayli derecede mevcut durumundaki vaziyetten üzüntü hissi geçirse de, bütünüyle bu şiir Vâkîf'ın «cümle cihanın» gözü olan ili-obası ile, ana yurdunun «havasının, toprağının, yerinin» eşsizliği ile, iftihar duygusu ile yaşadığının ifadesidir. «Kür Kıyısı» adlandırılmasına bakmayarak, bu şiir Azerbaycan edebiyatında şairin açık unvanla anayurduna hasrettiği nadir şiirlerden biridir. Vâkîf'ın «Kür Kıyısı» şiiri Azerbaycan coğrafyasının benzersiz şiirsel tercümanı olan kıymetli lirik numunesidir. «Hayıf ki Yoktur» arzusu Vâkîf'ın geleceğe umutlu gerçekçiliğinin sancılı öğelerinin bedii ifadesidir.

Vâkîf'ın şiirlerinde “Karabağ'ın genel abu-havası” da ilhamla terennüm olunur. Şairin görüşlerinde Karabağ ona “ince ruhlu bir ninni gibi” aziz olan, kalbinin derinliklerinde yaşayan vatan toprağıdır. Şair Karabağ'dan bahsederken muasırı Molla Veli Vidadi'nin dilinden verilen “okunur mecliste hoş kelimatı” mısrası vasıtasıyla Azerbaycan toprağının bu köşesinin milli musiki sanatının beşiği olması

gerçeğine dikkat çekmektedir.

Güzellik aşığı olan Molla Penah Vâkıf, aynı zamanda büyük bir vatanperverdir. Onun şiirlerinde Vatan toprağının eşsiz imgesi yaratılmıştır. Vatan toprağının terennümü ve güzelliğinin methedilmesinde Molla Penah Vâkıf mahir bir ressam mahareti göstermektedir. O, edebi sözün geniş imkanlarından istifade ederek Azerbaycan tabiatının ve halk güzelliğinin çok çekici portresini çizmiştir.

XVIII. asır Azerbaycan edebiyatında iz bırakan «Vidâdî ile Atışma» manzumesi hacim ve mahiyet itibarıyla okuyucuda destan tesiri bırakıyor. Bu atışma tam manasıyla «Vâkıf ile Vidâdî Destanı» diye adlandırılabilir. Eserde konu bütünlüğü unsurlarının olması, herbe-zorba gelmek eğilimlerinin ifadesi ve mübalağalar «Vidâdî ile Atışma»nın destansı nitelik kazanmasını sağlar. Bu, Azerbaycan yazılı şiirinde atışma türünde yazılmış ilk bedii numune olarak da önem arz etmektedir.

Molla Penah Vâkıf'ın meşhur «Durnalar» koşması Azerbaycan edebiyatında bu mevzuda yazılmış ilk ve en güzel şiirdir. Vâkıf'ın «Durnalar»ı Azerbaycan şiirinin turna katarının önündedir. Daha sonra yazılan "Durnalar" şiirlerinde Vâkıf'ın "Durnalar"ının olumlu anlamda tesiri görülmektedir.

Görüldüğü gibi, Molla Penah Vâkıf Azerbaycan şiirinin görünümünü mevzu ve şiirsel forma bakımından değiştirmiştir. Ona kadar şifahi halk edebiyatının türleri gibi kabul edilen koşma, Vâkıf'ın yaratıcılığı ile Azerbaycan yazılı şiirinin esas şiir formu (nazım şekli) olarak kabul olunmuştur. Molla Penah Vâkıf Azerbaycan şiirinin yolunu gazel-kaside ananesinden koşma-geraylı istikametine çevirmiştir.

Fikrimizce, yalnız ömrünün son anlarında yazıldığı için değil, kendisinin önemli edebi görüş özellikleri ve derin toplumsal mazmunu itibarıyla «Görmedim» redifli muhammesi Molla Penah Vâkıf'ın sanatının zirvesidir. «Görmedim» muhammesi «Bayram oldu» şiiri ile başlayan, «Hayıf ki, yoktur»la inkişaf ettirilen Vâkıf gerçekçiliğinin zirvesidir. Vâkıf'ın «Görmedim» muhammesi XVIII. asır Azerbaycan şiirinin devre, zamana feryadı ve çok sert suçlamasıdır. Bu, zamanı titretebilir nadir şiir örneğidir:

Ben cihan mülkünde mutlak doğru hâlet görmedim,

Her ne gördüm, eğri gördüm, özge bâbet görmedim.

Âşinâlar ihtilafında sadâkat görmedim,
 Bîat ü ikrâr ü îmân ü diyânet görmedim,
 Bî vefâdan lâcerem tahsîl-i hâcet görmedim.
 ...Kizb ü bühtândan savayı bir hikâyet görmedim,
 ...Bulmadım bir dost ki, ondan bir adâvet görmedim,
 ...Hiç kesde hakka lâyük bir ibâdet görmedim,
 ...Kadr ü kıymet isteyib, gayri az hesâret görmedim,
 ...İşlenen işlerde ahkâm ü liyâkat görmedim.
 Vâkıfâ, ya rabbenâ, öz lutfunu eyle penah,
 Senden özge kimsede lütf ü inâyet görmedim.⁵

Zengin ve eşsiz sanatı, meşhur «Görmedim» muhammesi ve “lütfü keramet” gayretleri Vâkıf’ı yücelterek Molla Penah dergahına ulaştırmıştır.

Molla Penah Vâkıf’ın zengin yaratıcılığı; Mirza Fatali Ahundzâde’nin «Temsilat»ına, Celil Memmedkuluzâde’nin «Danabaş Köyünün Hikayeleri»ne, Mirza Elekber Sâbir’in “Hophopname”sine, Samet Vurğun’un lirizmine getiren mesuliyetli yolun büyük başlangıcıdır. Azerbaycan milli-manevi varlığını, «illere yakışan, güzeller güzeli»ni, Kür Kıyısı memleketini, “Kış günü kışlağı Gıragbasan’ı” edebiyatın esas mevzusuna çevirmiş Molla Penah Vâkıf’ın yaratıcılığı “Azerbaycancılık” düşüncesinin en mühim kaynaklarından biridir.

Azerbaycan edebiyatında gerçekçilik Molla Penah Vâkıf’ın yaratıcılığı ile başlar. Vâkıf’ın şiirleri Azerbaycan gerçekçiliğinin ilkin aşamasıdır. Şair orijinal eserleri ile ülke hayatının gerçek edebiyatını yaratmayı başarmıştır. Bu anlamda Molla Penah Vâkıf klasik edebiyata inkârcı bakış açısından yaklaşmayarak, halk-âşık şiiri üslubunu gerçek hayatın ifade edilmesine yönlendirmekle, yeni tipli bir edebiyatın temelini atmıştır. Azerbaycan edebiyatı Fuzuli’den Mirza Feteli Ahundzade’ye ve Celil Memmedkuluzade’ye ulaşmak için Molla Penah Vâkıf köprüsünden geçerek gelmiştir. Milli edebiyat klasik lirizm geleneğinden gerçekçi edebiyata doğru

⁵Molla Veli Vidadi, Molla Penah Vaqif. Eserleri. Bakı, «Çaşıoğlu», 2004, seh. 244

inkışaf etmek için Vâkıf geçidinden atlama yapmıştır. Molla Penah Vâkıf'ın eserleri Azerbaycan gerçekçiliğinin başlangıç merhalesinin esas hususiyetlerini yansıtır. Molla Penah Vâkıf'ın yaratıcılığı Azerbaycan gerçekçi edebiyatının sağlam temeline dönuşen, esaslarını oluşturan milli edebiyatın büyük örneğidir.

Molla Penah Vâkıf, Fuzuli'den sonraki ve Mirze Fatali Ahundzade'den evvelki devir Azerbaycan gerçekçiliğinin yaratıcısıdır.

Molla Penah Vâkıf'ın adı aynı zamanda Azerbaycan'ın tarihinde kendisine mahsus yeri olan topluma mal olmuş, siyasi şahsiyetlerinden biri olarak geçmektedir. O, Azerbaycan'ın hanlıklar devrinin tanınmış devlet şahsiyetlerinden biri olarak ülkenin önemli meselelerinin çözümünde, özellikle de dış ilişkilerin genişlemesinde ve sıradan halk ile saray arasındaki münasebetlerin tanziminde mühim rol oynamıştır. Karabağ Hanlığı'nın siyasi tarihinde Molla Penah Vâkıf'ın büyük hizmetleri olmuştur. Vâkıf, Azerbaycan edebiyatı tarihinde kendine yer alan ve devlet yönetiminde bulunmuş Kadı Burhanettin, Cihanşah Hakikî, Şah İsmail Hatâyî, Şah Kasım Envar ve başka şah-hükümdar geleneğinin yeni koşullardaki devamı olarak, devlet işine de, edebiyat meselelerine de yüksek derecede hizmet etmenin numunesi olmuştur. Karabağ Hanlığı'nın baş veziri olarak Vâkıf'ın siyasi faaliyetinden, Kaçar Şah'ın saldırılarından Şuşa'nın korunması, Rusya ile diplomatik ilişkilerin genişletilmesi, halk ile münasebetlerin tanzimi gibi ilgili hadiseler tarihte iz bırakmıştır. Şair olarak ise Molla Penah Vâkıf Azerbaycan edebiyatı tarihinde yeni tarihi aşama, hususi edebi mektep ve taze istikamet yaratmış sanatkâr olarak ebediyet kazanmıştır.

Molla Penah Vâkıf, Azerbaycan edebiyatında hece vezinli şiir mektebini yaratmıştır. Büyük şairin adı ile bağılı olan şiir sanatı gelenekleri yaşatılarak, edebiyatımızın sonraki inkışaf aşamalarındaki yaratıcılıkla devam ettirilmiştir. Onun adı ve sanatı daima takdir edilmiş, yüksek ihtiram ile anılmıştır. Halk şairi Samet Vurğun'un, meşhur "Vâkıf" isimli tarihi dramı (1938) ve Yusif Vezir Çemenzeminli'nin "İki Od Arasında" (1937) isimli romanı kudretli sanatkâra beslenen sevgi ve milletçe gösterilen ihtiramın göstergesi olarak Azerbaycan edebiyatında yükseltilmiş muhteşem anıtlardır. Besteci Râmiz Mustafayev'in "Vâkıf" Operası (1960) büyük söz üstadının hayat ve sanat ideallerini halkımıza ulaştırmaya başarıyla hizmet ediyor.

Azerbaycan halkının milli lideri Haydar Aliyev'in 1982 yılında Azerbaycan'ın kadim Şuşa şehrinde Molla Penah Vâkif için yücelttiği anıtı, bu ölmez sanatkârın edebiyatımızın inkişafına yönelik hizmetlerine, toplumsal ve siyasi faaliyetine karşılık devlet seviyesinde verilmiş yüksek değerın parlak göstergesidir. Ermenistan silahlı birliklerinin Dağlık Karabağ'ı işgal ederken Vâkif'in anıtını tahrip etmesi bu tecavüzkâr ülkenin medeniyetten uzak, vahşi simasını yansıtmaktadır. Görkemli Azerbaycan şairi ve devlet adamı Molla Penah Vâkif'in 300. doğum yıldönümü anavatani ile birlikte UNESCO ve TÜRKSOY kapsamında uluslararası seviyede kutlanması büyük milli ve beşeri ideallere hizmet eden büyük sanatın semeresidir. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in "Büyük Azerbaycan şairi Molla Penah Vâkif'in 300. doğum yıldönümünün kutlanması hakkında", 12 Ocak 2017 tarihli talimatı bağımsız Azerbaycan devletinde sanata ve sanatçıya karşı duyulan sonsuz saygının, verilen yüksek değerın parlak ve canlı numunesidir.

2017 yılını UNESCO'nun dünyada; TÜRKSOY'un ise Türk dünyasında Molla Penah Vâkif Yılı olarak ilan etmesi bu büyük sanatkarın büyük ideallerini asrımız için tekrar güncel duruma getirmekte ve önemini bir kez daha göstermektedir.

Molla Penah Vâkif, gerçekliği haykıran ve güzelliği metheden biri olarak dünyada adaletin, gerçeğin, hümanizmin üstün kılınmasına yönelik çağırışları ve hayat aşkı, bilgelik ve umutla yoğrulmuş ölmez eserleriyle yeni tarihi dönemin odağında duruyor.

Molla Penah Vagif

300

Molla Pənah Vəqif

(1717 - 1797)

XVIII əsr Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, şair, mütəfəkkir, ictimai-siyasi xadim Molla Pənah Vəqif 1717-ci ildə Qazax mahalının Qıraq Salahlı kəndində anadan olmuşdur. İlk təhsilini Qazaxda, tanınmış alim və pedaqoq Şəfi Əfəndinin yanında almışdır. Təhsilini başa vurduqdan sonra Qazaxda, sonra isə Qarabağda məscid nəzdində fəaliyyət göstərən mədrəsədə dərs demişdir və öz zamanında bir çox elmlərə vəqif olduğu üçün özünə "Vəqif" təxəllüsü götürmüşdür.

1770-ci ildə Şuşada Qarabağ xanı İbrahimxəlil xanın sarayında əvvəlcə eşikağası, sonra isə baş vəzir kimi fəaliyyət göstərmişdir. 1797-ci ildə Məhəmməd bəy Cavanşir tərəfindən oğlu Əli ağa ilə birlikdə Şuşada - Cıdır düzündə edam olunmuş və külliyyatı yandırılmışdır.

1823-cü ildə Zaqafqaziya şairlərinin şeirləri məcmuəsinə M.P.Vəqifin 12 şeiri daxil edilmişdir. 1856-cı ildə şairin əsərləri toplanmış "Məcmueyi-divani-Vəqif və digər müasirin" adlı ilk kitab Dağıstanın Teymurxanşura şəhərində (indiki Buynaksk) ərəb əlifbasında çap edilmişdir. 1867-ci ildə Leypsiq şəhərində Adolf Berjenin tərtib etdiyi "Qafqaz və Azərbaycanda məşhur olan şüəranın əşarına məcmuə" adlı kitabında M.P.Vəqifin 56 şeiri (müxəmməs, mürəbbe, qəzəl) çap edilmişdir.

1908-ci ildə Haşım bəy Vəzirov "Qafqaz şüərasının məşhuru Molla Pənah Vəqifin ələ düşən əşarının məcmuəsi" kitabını Bakıda nəşr etdirmişdir. 1925-ci ildə Salman Mümtaz Vəqifin şeirlərindən bir hissə toplayaraq "Azərbaycan ədəbiyyatı. Molla Pənah Vəqif" adlı kitabda nəşr etdirmişdir. 1937-ci ildə ilk dəfə Molla Pənah Vəqifin "Əsərləri", 1945-ci ildə isə "Əsərləri"nin akademik nəşri çapdan çıxmışdır. 2004-cü ildə "Əsərləri" latın əlifbasında çap olunmuşdur.

1970-ci ildə Qazax rayonunda xatirə muzeyi yaradılmışdır.

1982-ci il yanvar ayının 14-də Azərbaycan xalqının ümumilli lideri Heydər Əliyevin iştirakı ilə Şuşada - Cıdır düzündə məqbərəsinin açılışı olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 12 yanvar 2017-ci il tarixində "Böyük Azərbaycan şairi Molla Pənah Vəqifin 300 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında" sərəncam imzalamışdır, M.P.Vəqifin adı YUNESKO-nun "2016-2017-ci illər üçün görkəmli şəxslərin və əlamətdar hadisələrin yubileyləri proqramı"na daxil edilmişdir.

2017-ci il TÜRKSOY təşkilatı tərəfindən böyük Azərbaycan şairi Molla Pənah Vəqifin anadan olmasının 300 illiyi münasibətilə "Molla Pənah Vəqif ili" elan edilmişdir.

Zeynəb

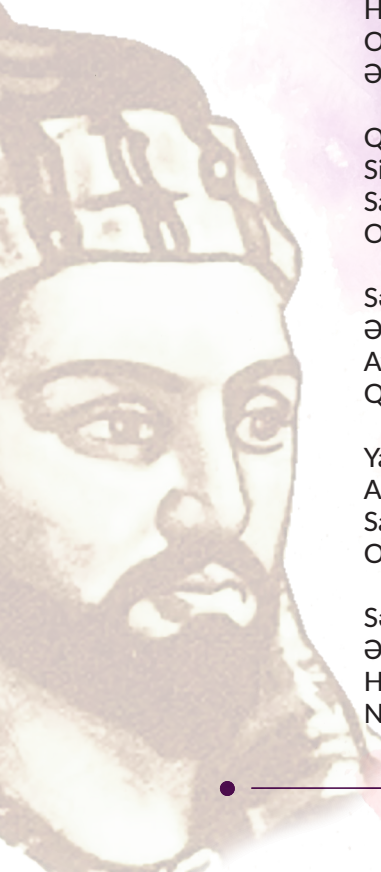
Bənəfşə tək ənbər zülfün buy verir,
Hər yuyub sərəndə həvayə, Zeynəb!
Onun ətrin dimağımdan üzməsin,
Əmanət et badi-səbayə, Zeynəb!

Qaşa vəsmə, gözə sürmə çəkəndə,
Siyah zülfü dal gərdənə tökəndə,
Sallanıban kəklik kimi səkəndə,
Oxşarsan yaşılbaş sonayə, Zeynəb!

Səni sevən çox bəlayə tuş olur,
Əql gedir başdan, fəramuş olur,
Avazın gələndə can bihuş olur,
Qurbanam o nazik sədayə, Zeynəb!

Yanağı laləsən, qaməti dalsan,
Ağzı şəkər, dili, dodağı balsan,
Sanasan ki, yorğun, vəhşi maralsan,
Olubsan yaraşiq obayə, Zeynəb!

Sənsən padışahı, xanı Vaqifin,
Əqli, huşu, din-imanı Vaqifin,
Həsərətindən çıxdı canı Vaqifin,
Nolur ki, gələsən burayə, Zeynəb

Siyahtel görmədim Kür qırağında...

Siyahtel görmədim Kür qırağında,
Məgər heç yaşılbaş olmaz bu yerdə?
Tərlən könlüm yenə uca dağlara
Havalanıb, hərgiz qonmaz bu yerdə.

Bu diyarda kəlağay yox, katan yox,
SİNƏM buta, müjgan oxun atan yox,
Sərxoş durub bir nəzakət satan yox,
Heç sövdəgar fayda bulmaz bu yerdə.

Bəzək bilməz bu diyarın göyçəyi,
Tanımaz al çarqat, zərrin ləçəyi,
Ağ buxaq altından həlqə birçəyi
Tər məmə üstündən salmaz bu yerdə.

Yarın xəyalilə bu gün mən şadəm,
Qəribliyə düşsəm, qan ağlar didəm.
Pərisi yanında olmayan adəm
Nə yaxşı sağ qalır, ölməz bu yerdə.

Desələr ki, Vəqif, nə oldu sənə,
Rəngi-ruyin dönüb heyvaya genə,
Əli tər məmədən üzən kimsənə
Sarılıban necə solmaz bu yerdə.

Bu gün bir əcayib gözəl sevmişəm...

Bu gün bir əcayib gözəl sevmişəm,
Beləsi olammaz heç vilayətdə,
Sanasan ki, camalından nur yağır,
Yaranıbdır, yarəb, nə xoş saətdə.

Al çarqatdan yaşmaq tutub çənəyə,
Simin yaraşdırıb zər nimtənəyə,
Deyildir bərabər heç kimsənəyə,
Xubların şahıdır şənü şövkətdə.

Gülabilən zülfün cığasın əyər,
Üzünə baxanda qan olur ciyər,
Göydən yerə enmiş mələkdir mægər,
Yoxsa insan olmaz belə surətdə.

Biləyi, bazusu, hər bəndi gözəl,
Gərdəndə zülfünün kəməndi gözəl,
Ayna tutdu, durdu bəzəndi, gözəl,
Sallandı, görəsən, nə qiyamətdə.

Sona cığası tək sərində teli,
Ağ gül yarpağı tək ayağı, əli,
Cismi dolu, nazik bədəni, beli,
Görməmişəm dilbər bu nəzakətdə.

Ayıraydın obasından, elindən,
Bir xəlvətdə tuta idin əlindən,
Əməydin ağzından, şirin ləbindən,
Görəydin necədir dadda, ləzzətdə.

Növcəvanlar qoy həmişə var olsun,
Amma ki, bizlərdən xəbər dar olsun.
Vaqifin duası sənə yar olsun!
Səni haqq saxlasın ömrü dövlətdə.

Bənövşə

Bir üzü gül, rəngi lalə, zülfü tər,
Gəştə çıxıb, dərər təza bənəfşə.
Dəstə-dəstə sancıb buxaq yanına,
Yaraşıldır o şahbaza bənəfşə.

Cismi mərmər, həlqə zülfləri qara,
Onu görən məcnun olur – avara,
Hörüb saçlarını, salıb qatara,
Düzüb telə, həm qotaza bənəfşə.

Yaşı on səkkizə yenicə yetmiş,
Gözəllikdə tamam xəlqi mat etmiş,
Gəştə çıxmış – yar gəldiyin eşitmiş,
Dağa salıb bir avaza bənəfşə.

Göysün açıb, ağ qolların çırməsın,
Elə gəzsin, onu rəqib görməsın,
Əğyar ilə çıxıb seyrə, dərməsın,
Layiq olmaz anlamaza bənəfşə.

Sən sallanıb qabağımdan gedəndə,
Hərgiz qalmaz səbrü ixtiyar məndə.
Vaqif zülflərini tərif edəndə,
Gərəkdir ki, əvvəl yazı: bənəfşə.

Pəri

Boyun surahıdır, bədənin büllür,
Gərdənin çəkilmiş minadan, Pəri!
Sən ha bir sonasan, cüda düşübsən
Bir bölük yaşılbaş sonadan, Pəri!

İxtilatın şirin, sözü mənəli,
Şəkər gülüşündən canlar təzəli,
Ellər yaraşığı, ölkə gözəli,
Nə gözəl doğubsan anadan, Pəri!

Üz yanında tökülübdür tel nazik,
Sinə meydan, zülf pərişan, bel nazik,
Ağız nazik, dodaq nazik, dil nazik,
Ağ əllərin əlvən hənadan, Pəri!

Avçısı olmuşam sən tək maralın,
Xəyalımdan çıxmaz hərgiz xəyalın.
Ənliyi, kirşanı neylər camalın,
Sən elə gözəlsən binadan, Pəri!

Günəş tək hər çıxanda səhərdən
Alırsan Vaqifin əqlini sərdən.
Duaçınam, salma məni nəzərdən,
Əksik olmayasan sənadan, Pəri!

Açıqbaşda əgər olsa bir dilbər...

Açıqbaşda əgər olsa bir dilbər,
Onda bu nişanlar müəyyən gərək.
Əndamı ayinə, qəddi mötədil,
Siyah zülfü qamətinə tən gərək.

Yanağı laleyi-baharı kimi,
Ləbləri yaqutun kənarı kimi,
Bir danə nasüftə mirvari kimi,
Başdan ayağadək ağbədən gərək.

Təmizlikdə ola meylü həvəsi,
Olmaya aşiqə nazü qəmzəsi,
Gül tək qoxuya nitqü nəfəsi,
Zülfü ya bənəfşə, ya səmən gərək.

Əl-ayağı qaidədə, disturda,
Sağı fərbeh, topuqları çuxurda,
Bir qat ət içində, sümüyü xırda,
Ağzı-burnu nazik, üzü gen gərək.

Növrəsində, on dörd, on beş yaşında
Eyb olmaya kirpiyində, qaşında,
Həyası üzündə, əqli başında,
Qulluqda, söhbətdə müstəhsən gərək.

Tovus kimi cilvələnə hər səhər,
Bəzək verə camalına sərbəsər,
Dindirməmiş verə könüldən xəbər,
İşarə anlayıb hal bilən gərək.

Yaşadıqca cavanlana, enlənə,
Bir hicabda, bir pərdədə əylənə,
Nitqü nəfəsindən canlar dinlənə,
Şirin danışiban xoş gülən gərək.

Qövli sadıq ola, hər feli həlal,
Bilməyə kim, fitnə nədir, məkrü al,
Şam kimi qabaqda dura nitqi lal,
Kəsilsə də başı, dinməyən gərək.

Vaqif, yaxşı canan gərək can üçün,
Nədir çox çalışmaq bu cahan üçün,
Bir gözəl lazımdır bizim xan üçün,
Vali qulluğunda ərz edən gərək.

Gərək

Bulud züflü, ay qabaqlı gözəlin,
Duruban başına dolanmaq gərək.
Bir evdə ki, belə gözəl olmaya,
O ev bərbad olub talanmaq gərək.

Əndamı ağ gərək, sinəsi mərmər,
Siyah zülfü qamətinə bərabər,
Qoynu içi guya müşklə ənbər,
Basdığı torpağı yalanmaq gərək.

Sərxoş durub sarayından baxanda,
Ağ gərdənə həmayillər taxanda,
Gözə sürmə, qaşa vəsmə yaxanda,
Canım eşq oduna qalanmaq gərək.

Çıxa sarayından canlar alan tək,
Xişmə gələ gəh-gəh qəhri olan tək,
Şahmar zülfü dal gərdəndə ilan tək,
Hərdəm tərənəndə bulanmaq gərək.

Vəqif, sənin işin müdam ah olsun,
Səg rəqibin ömrü qou kütah olsun.
Həmdəmsiz kimsənə əgər şah olsun,
Gədədir o kimsə dilanmaq gərək.

Baxmaram

Bivəfasan, səndən üz döndərmişəm,
Yalançıya, biiqrara baxmaram.
Səni ox kirpiyə həsrət qoyaram,
Bağrın olsa para-para, baxmaram.

Harda görsən bir sevgili kimsənə,
İstər ki, xəyalın tez ona dönə.
Mənim yarım gərək baxa bir mənə;
Qeyri üzə baxan yara baxmaram.

Niqab çəkib üzə, xalı gizlərəm,
Siyah zülfü, rəngi-alı gizlərəm,
Qönçə tək gülcamalı gizlərəm,
Sallam səni ahü zara baxmaram.

Yanımda etibar sata bilməzsən,
Boynundan günahın ata bilməzsən,
Bizimlə ixtilat qata bilməzsən,
Danışma ki, o göftara baxmaram.

Vaqifi derlərdi çox gözəlsevən,
Elə bildim sən də onun kimisən,
Bildim indi, vallah, səndəkini mən:
Bivəfasan, biiqrara baxmaram.

Neyçün ağladın

Məni qərq eylədin qəm dəryasına,
Ey çeşmi-xumarım, nöşün ağladın?
Ey gözüm, nə dəyib köyrək könlünə?
Ey şirin göftarım, nöşün ağladın?

Gərdəninə zülfün tər sünbül kimi,
Sonadan üzölmüş qaratel kimi,
Sən gərək güləsən qızılgül kimi,
Ey lələ rüxsarım, nöşün ağladın?

Olmaya sən məni biiqrar sandın,
Zarafat eylədim, ona inandın,
Nə dəydi könlünə, nədən bulandın,
Dişləri mirvarım, nöşün ağladın?

Bağrım başın şən-şən eylədin, dəldin,
Dönüm gözlərinə, az ağla – öldün;
Deyərdin, gülərdin, belə deyildin,
Mənim cadugərim, nöşün ağladın?

Hər kəs görən dəmdə öz sirdaşını,
Məgər tökər qabağını-qaşını?!
Oda yaxdın ciyərimin başını,
Vəqif der: dildarım, nöşün ağladın?

Oynasın

Başına döndüyüm, toy adamları,
Siz də deyin: toya gələn oynasın,
Adını demərəm, eldən ayıbdır,
Filankəsin qızı, filan oynasın.

Nə müddətdi ona güvənən bizik,
Həsərin çəkməkdən canımız üzük,
Hər əlinə alıb bir danə üzük,
Üzüü dəstinə alan oynasın.

Bir tuba boyludur; boyu novrəstə,
Həsərin çəkməkdən olmuşam xəstə,
İşarət eylərəm anlayan dostu,
Dostunun qədrini bilən oynasın.

Mən Molla Vaqifəm, eylərəm əfğan,
Gözlərim də yaş yerinə tökər qan,
Uzun boylu, yeniyetmə, novcavan, –
Məni bu dərdlərə salan oynasın.

Durnalar

Bir zaman havada qanad saxlayın,
Sözüm vardır mənim sizə, durnalar!
Qatarlaşıb nə diyardan gəlırsiz?
Bir xəbər versəniz bizə, durnalar!

Sizə müştəq durur Bağdad elləri,
Gözləyə-gözləyə qalıb yolları,
Asta qanad çalın, qafil telləri,
Heyifdir, salarsız düzə, durnalar!

Xeyli vaxtdır, yarın fərağındayam,
Pərvanə tək hüsnün çırağındayam,
Bir ala gözlünün sorağındayam,
Görünürmü, görün, gözə, durnalar!

Mən sevmişəm ala gözün sürməsin,
Bədnəzər kəsibən, ziyan verməsin,
Saqın gəzin, laçın gözü görməsin,
Qorxuram səfnizi poza, durnalar!

Nazənin-nazənin edərsiz avaz,
Ruhlar tazələnir, olur sərafraz,
Vəqifin də könlü çox edər pərvaz,
Hərdən sizin ilə gəzə, durnalar!

Sevdiyim, ləblərin yaquta bənzər...

Sevdiyim, ləblərin yaquta bənzər,
Sərasər dişlərin dürdanəyəndir.
Sədəf dəhanından çıxan sözlərin
Hər biri bir qeyri xəzanəyəndir.

Nədəndir sözümə cavab verməmək,
Həm camal gizləyib, üz göstərməmək.
Gecələr gözlərim xabı görməmək,
Ol siyah nərgisi-məstanəyəndir.

Mən ha səni nuri-ilahi sannam,
Camalının şöləsinə dolannam,
Atəşinə mərdü mərdanə yannam,
Bu xasiyyət mənə pərvanəyəndir.

Bir namə yazmışam can üzə-üzə,
Badi-səba, apar sən o gül üzə,
Soruşa yar ki, bu kimdəndir bizə?
Söyləgilən: – Sizin divanəyəndir.

Xumar-xumar baxmaq göz qaydasıdır,
Lalə tək qızarmaq üz qaydasıdır,
Pərişanlıq zülfün öz qaydasıdır,
Nə badi-səbadan, nə şanəyəndir.

Müştaqdır üzünə gözü Vaqifin,
Yolunda payəndaz üzü Vaqifin,
Sənsən fikri, zikri, sözü Vaqifin,
Qeyri söz yanında əfsanəyəndir.

Bayram oldu, heç bilmirəm neyləyim...

Bayram oldu, heç bilmirəm neyləyim,
Bizim evdə dolu çuval da yoxdur.
Dügiylə yağ hamı çoxdan tükənmiş,
Ət heç ələ düşməz, motal da yoxdur.

Allaha bizmişik naşükür bəndə,
Bir söz desəm dəxi qoymazlar kəndə.
Xalq batıbdır noğla, şəkərə, qəndə,
Bizim evdə axta zoğal da yoxdur.

Bizim bu dünyada nə malımız var,
Nə də evdə sahibcamalımız var.
Vaqif, öyünmə ki, kamalımız var,
Allaha şükür ki, kamal da yoxdur.

Hayıf ki, yoxdur

Kür qırağının əcəb seyrəngahı var,
Yaşılbaş sonası, hayıf ki, yoxdur!
Ucu tər cıǵalı siyah tellərin
Hərdən tamaşası, hayıf ki, yoxdur!

Qış günü qışlağı Qıraqbasanın,
Gözüdür Aranın, cümlə-cahanın,
Belə gözəl yerin, gözəl məkanın
Bir gözəl obası, hayıf ki, yoxdur!

Çoxdur ağ bədənli, büllür buxaqlı,
Lalə zənəxdanlı, qönçə dodaqlı.
Amma şirin dilli, açıq qabaqlı,
Könül aşınası, hayıf ki, yoxdur!

Havasından torpağının, yerinin,
Dadızmaz dəhanın, ləbi-şirinin,
Pəri çoxdur, nə fayda heç birinin
Adamlıq ədası, hayıf ki, yoxdur!

Ucu əşrəfili, bulut kimi saç,
Dal gərdəndə hər hörüyü bir qulac,
Kələğayı əlvan, qəsabə qıyğac,
Altından cunası, hayıf ki, yoxdur!

Zər haşiyə al nimtənə üstündə,
Xallar üz yanında, çənə üstündə,
Buxağın altında, sinə üstündə,
Zülfün burulması, hayıf ki, yoxdur!

Laçın tək başda ala tomağa,
Yaşmağı tutmaya dişə, dodağa,
Cəllad kimi durub qabaq-qabağa
Baxıb can almağı, hayıf ki, yoxdur!

Çünki yorğunuyam mən bu yolların,
Qaydasını billəm hər üsulların,
Gümüş biləklərin, bəyaz qolların,
Sarı kəhrəbası, hayıf ki, yoxdur!

Ayna tutub hərdəm camal görməsi,
Zülfə, zənəxdana sığal verməsi,
Səhər ala gözün siyah sürməsi,
Əlinin hənəsi, hayıf ki, yoxdur!

Vaqif haqdan dilər lütfü kərəmlər,
Belə yerdə qalan, vallah, vərəmlər.
Yenə yada düşdü bizim sənəmlər.
Getməyin binası, hayıf ki, yoxdur!

Həbibim

Həbibim, bu nəzakətdə güli-rənadan artıqsan,
Sərasər nəxli-ərər, tubiyi-zibadan artıqsan.

Cahan məhvəşləri xaki-dərində çəkəri-kəmtər,
Sərir-i-hüsndə Iskəndərü Daradan artıqsan.

Sənin bir tari-muyin müşkünü bu aləmə vermən,
Mənim yanımda, billah, sən iki dünyadan artıqsan.

Qaşın taqın qoyub mehrabə hərgiz qılmanam səcdə
Ki, sən yüz mərtəbə ol Kəbeyi-ülyadan artıqsan.

Əgər mən Vaqifəm – Fərhad ilə Məcnundan ələyəm
Əgər sənsən – haman Şirin ilə Leyladan artıqsan.

Bax

Ey Vidadi, gərdişi-devrani-kəcrəftarə bax!
Ruzigarə qıl tamaşa, karə bax, kirdarə bax!

Əhli-zülmü necə bərbad eylədi bir ləhzədə,
Hökmü adil padşahi-qadirü qəhharə bax!

Sübh söndü şəb ki, xəlqə qiblə idi bir çırağ,
Gecəki iqbali gör, gündüzdəki idbarə bax!

Taci-zərdən ta ki, ayrıldı dimaği-pürqürur,
Payimal oldu təpiklərdə səri-sərdarə bax!

Mən fəqirə əmr qılmışdı siyasət etməyə,
Saxlayan məzlumu zalimdən o dəm qəffarə bax!

Qurtaran əndişədən ahəngəri-biçarəni,
Şah üçün ol midbəri təbdil olan mismarə bax!

İbrət et Ağa Məhəmməd xandan, ey kəmtər gəda,
Ta həyatın var ikən nə şahə, nə xunxarə bax!

Baş götür bu əhli-dünyadan ayaq tutduqca qaç,
Nə qıza, nə oğula, nə dusta, nə yarə bax!

Vəqifa, göz yum, cahanın baxma xubü ziştinə,
Üz çevir ali-əbayə, Əhmədi-Muxtarə bax!

Ey səba, yara de kim, avarə gördüm Vaqifi...

Ey səba, yara de kim, avarə gördüm Vaqifi,
Qəm əlindən bikəsü biçarə gördüm Vaqifi,
Bağrı olmuş sərbəsər sədparə gördüm Vaqifi,
Aqibət salmış özün odlarə, gördüm Vaqifi,
Gecə-gündüz müntəzir didarə gördüm Vaqifi.

Bir yanar atəş salıb pərvanə tək əzasinə,
Oxşayıbdır dəhrdə aşıqlərin risvasinə,
Nalə eylər gecə-gündüz, yalvarır mövlasinə,
Baş qoşub eylə sənin ol zülfünün sevdasinə,
Bir zaman basmaz ayaq bazarə, gördüm Vaqifi.

Qaməti-mövzun ilə bir sərvə-gülşənsən, gözəl,
İki dünyanın səfavü zövqünə tənsən, gözəl!
İtməyə gözdən, könüldən ayırsan, gensən, gözəl!
Fikri, zikri, dediyi danışdığı sənsən, gözəl,
Mail olmaz hər yetən göftarə, gördüm Vaqifi.

Qaşlarından ayrı ol mehrabı görməz gözləri,
Eyləməz şəmsə nəzər, məhtabı görməz gözləri.
Arizin istər, güli-sirabı görməz gözləri.
Ağlar eylə gecə-gündüz, xabı görməz gözləri,
Yandırılıbdır canını odlarə, gördüm Vaqifi.

Söylə kim, başın üçün, bir lütf qıl, ey gülüzar!
Sallanıb sərvə-rəvan tək bu yana eylə güzar,
Gecə-gündüz dərdü qəm etmiş məni candan bezar,
Görməyə didarını hərdəm çəkər çox intizar,
Gözlərin dikmiş baxar yollarə, gördüm Vaqifi.

Görmədim

Mən cahan mülkündə, mütləq, doğru halət görmədim,
Hər nə gördüm, əyri gördüm, özgə babət görmədim.
Aşınalar ixtilatında sədaqət görmədim,
Biətü iqrarü imanü dəyanət görmədim,
Bivəfadan lacərəm təhsili-hacət görmədim.

Xah sultan, xah dərvişü gəda bilittifaq,
Özlərin qılmış giriftari-qəmə dərdü fəraq,
Cifeyi-dünyayədir hər ehtiyacü iştiyaq,
Munca kim, etdim tamaşa, sözlərə asdım qulaq,
Kizbü böhtandan səvayı bir hekayət görmədim.

Hər sədavü səs ki, dünyaya dolub əksər əqəl,
Cümlə məkrü alü fənnü fitnədir, cəngü cədəl,
Dirhəmə dinar üçündür hər şeyə yapışsa əl,
Müqtədilərdə itaət, müqtədalərdə əməl,
Bəndələrdə simü bəylərdə ədalət görmədim.

Xəlqi-aləm bir əcəb düstur tutmuş hər zaman,
Hansı qəmli könlü kim, sən edər şadiman,
O sənə, əlbəttə ki, bədguluq eylər, bigüman,
Hər kəsə hər kəs ki, etsə yaxşılıq, olur yaman,
Bulmadım bir dost ki, ondan bir ədavət görmədim.

Alimü cahil, müridü mürşidü şagirdü pir,
Nəfsi-əmmarə əlində sərbəsər olmuş əsir,
Həqqi batil eyləmişlər, işlənir cürmi-kəbir,
Şeyxlər şəyyad, abidlər abusən qəmtərir,
Hiç kəsdə həqqə layiq bir ibadət görmədim.

Hər kişi hər şey ki, sevdi, onu behtər istədi,
Kimi təxti, kimi taci, kimi əfsər istədi.
Padşahlar dəmbədəm təsxiri-kişvər istədi,
Eşqə həm çox kimsə düşdü vəsli – dilbər istədi,
Heç birində aqibət, bir zövqü rahət görmədim.

Mən özüm çox kuzəkəri kimyagər eylədim,
Sikkələndirdim qübari-tirəni zər eylədim,
Qara daşı döndərib yaquti-əhmər eylədim,
Daneyi xərmöhrəni dürrə bərabər eylədim,
Qədrü qiymət istəyib, qeyr əz xəsarət görmədim.

Eyləyən viranə Cəmşidi-Cəmin eyvanını,
Yola salmış, bil ki, bəzmi-işrətin çəndanını,
Kim qalıbdır ki, onun qəm tökməyibdir qanını,
Dönə-dönə imtahan etdim fələk dövrənini,
Onda mən bərəkslikdən özgə adət görmədim.

Gün kimi bir şəxsə gündə xeyr versən səd həzər,
Zərrəcə etməz ədayi-şükri-nemət aşikar,
Qalmayıbdır qeyrəti şərmü həya, namusü ar,
Dedilər ki, etibarü etiqad aləmdə var,
Ondan ötrü mən də çox gəzdim, nəhayət, görmədim.

Müxtəsər kim, belə dünyadən gərək etmək həzər,
Ondan ötrü kim, deyildir öz yerində xeyrü şəər,
Alilər xaki-məzəllətdə, dənilər mötəbər,
Sahibi-zərdə kərəm yoxdur, kərəm əhlində zər,
İşlənən işlərdə ehkamü ləyaqət görmədim.

Dövlətü iqbālü malın axırın gördüm tamam,
Həşmətü cahü cəlalın axırın gördüm tamam,
Zülfü ruyü xəttü xalın axırın gördüm tamam,
Həmdəmi-sahibcəmalın axırın gördüm tamam,
Başədək bir hüsnu-surət, qəddü qamət görmədim.

Ya imam-əl-insü vəlcinnü şahənşahi-ümur,
Getdi din əldən, bu gündən böylə sən eylə zühur,
Qoyma kim, şeytani-məlun eyləyə imanə zur,
Şöleyi-hüsnu-nlə bəxş et tazədən dünyayə nur
Kim, şəriət məşəlində istiqamət görmədim.

Baş ağardı, ruzigarım oldu gün-gündən siyah,
Etmədim, səd heyf kim, bir mahi rüxsarə nigah,
Qədr bilməz həmdəm ilə eylədim ömrü təbah,
Vaqifə, ya rəbbəna, öz lütfünü eylə pənah,
Səndən özgə kimsədə lütfü inayət görmədim.

Sən qönçə kimi hər bir edən dəmdə yaşınmaq...

Sən qönçə kimi hər bir edən dəmdə yaşınmaq,
Artar bizə yüz mərtəbə odlarına yanmaq,
Mən aşiqəm, ey gül sənə, olmaz bunu danmaq,
Ölən günədək eyləməzəm səndən usanmaq,
Daxi nə yaşınmaq, nə bürünmək, nə utanmaq?
Bəsdir bu dayanmaq!

Allaha şükür, lalə yanağında eyib yox,
Dişində, dəhanində, dodağında eyib yox...
Bir zərrəcə zülfündə, buxağında eyib yox,
Qaşında, gözündə, qabağında eyib yox,
Daxi nə yaşınmaq, nə bürünmək, nə utanmaq?
Bəsdir bu dayanmaq!

Mən ha sənin ol məh üzünü görmüşəm yüz yol,
Ol kirpiyini, şux gözünü görmüşəm yüz yol,
Həm yoldaşını, həm özünü görmüşəm yüz yol,
Şəkkər kimi şirin sözünü görmüşəm yüz yol,
Daxi nə yaşınmaq, nə bürünmək, nə utanmaq?
Bəsdir bu dayanmaq!

Mən xud deyiləm bədnəzər, ey gözləri şəhla,
Məndən üzünü yaşırısan sən elə bica.
Qoysan, eləyim üzünə doyunca tamaşa,
Öldürdün axır, məndə ki, can qalmaq əsla,
Daxi nə yaşınmaq, nə bürünmək, nə utanmaq?
Bəsdir bu dayanmaq!

Qeyridən əgər ki, edəsən sən bu hicabı,
Billəm ki, sözündür vəli məqbulu hesabı,
Yoxsa, məni görcək, üzünə çəkmə niqabı,
Gəl, Tanrı üçün, Vəqifə çox vermə əzabı,
Daxi nə yaşınmaq, nə bürünmək, nə utanmaq?
Bəsdir bu dayanmaq!

VIDADI İLƏ MÜŞAIRƏ

Vaqif

Ey Vidadi, sənin bu puç dünyada
Nə dərdin var ki, zar-zar ağlarsan?
Ağlamalı günün axirətdədir,
Hələ indi səndə nə var, ağlarsan?

Vidadi

Vaqif, nə çox yan, baş-ayaq atarsan,
Mənə dersən, nə bu qədər ağlarsan?
Sənin də başında məhəbbət beyni
Əgər olsa, eylər əsər, ağlarsan!

Vaqif

Ta cəsədin cüda olmayıb candan,
Bil özünü artıq sultandan, xandan,
Qəriblik, ayrılıq nədir ki, ondan
Bu qədər çəkibən azar, ağlarsan?

Vidadi

Ağlamaq ki, vardır, məhəbbətdəndir,
Şikəstəxatirlik mərhəmətdəndir,
Əsil bunlar cümlə mürüvvətdəndir,
Olsa ürəyində, betər, ağlarsan!

Vaqif

Say qənimət diriliyin dəmini,
Keçən həmdəmlərin çəkmə qəmini,
Əqlin olsun, sil gözünün nəmini,
Dəxi geri gəlməz onlar ağlarsan!

Vidadi

Ağlamaq möminin əlamətidir,
Nəbinin dininin xoş adətidir,
Əgər bilsən, həqqin kəramətidir,
Ta gedincə, nuri-bəsər ağlarsan!

Vaqif

Toy-bayramdır bu dünyanın əzabı
Əqli olan ona gətirər tabı,
Sənin tək oğlana deyil hesabı,
Hər şeydən eyləyib qubar ağlarsan!

Vidadi

Oğlan, sən uşaqsan, cavansan hələ,
Yenicə cisminə düşüb vəlvələ,
Təzəcə dəyəmək alıbsan ələ,
Qaim tut ki, nəgah düşər, ağlarsan.

Vaqif

Keçən işdən mərd igidlər pozulmaz,
Atalar deyibdir: "Tökülən dolmaz".
Qatıq üçün qışda ağlamaq olmaz,
İnşaallah, gələr bahar, ağlarsan!

Vidadi

Dövlətindən yetdik nanü nəməyə,
Düşdük indi cadü qatıq yeməyə,
Söz ki çoxdur, yeri yoxdur deməyə,
Əgər bilsən, ey bixəbər, ağlarsan!

Vaqif

Necə ki, dirisən, ölü deyilsən,
Qocalıba yaylar kimi əyilsən,
Padişahsan əgər özünü bilsən,
Neçin olub candan bezar, ağlarsan!

Vidadi

Elə ki, taxıldı burnuna çeşmək,
Qocalıq əl verib, dəxi nə şişmək...
Uşaqlar içinə düşər gülüşmək,
Sənin də acığın tutar, ağlarsan!

Vaqif

Yavuz çox qocalan bayatı sevər,
Gah öyünər, tək-tək özündən deyər,
Sən də yetişibsən o həddə məgər,
Beyninə bayatı uyar, ağlarsan?

Vidadi

Külli Qarabağın abi-həyatı,
Nərmi-nazik bayatıdır, bayatı,
Oxunur məclisdə xoş kəlimatı,
Ox kimi bağrını dələr, ağlarsan!

Vaqif

Müxəmməs deməyin seyrəklənibdir,
Bayatıda zehnin zirəklənibdir,
Qocalıbsan qəlbın köyrəklənibdir,
İşdən-gücdən olub bekar ağlarsan

Vidadi

Gəl danışma müxəmməsdən, qəzəldən,
Şəri-həqiqətdən, mədhi-gözəldən,
Sənin ki, halını billəm əzəldən,
Elə deyib canan, dilbər, ağlarsan.

Vaqif

O qədər dolandın sağdan və soldan,
Dövləti, xanı da çıxardın yoldan,
Qoymadın ki, verə parçadan, puldan,
Səni xələt əhli tutar, ağlarsan.

Vidadi

Çox bulanma bu dünyanın qanına,
Vəfa yoxdur sultanına, xanına,
Danasını bir gün qoymaz yanına,
Bizim inək kimi təpər, ağlarsan.

Vaqif

Vaqif, gərçi əzabı var dünyanın,
Sən neçün xovfini çəkərsən, anın,
Tutubsan ətəyin Şahi-mərdanın,
O gülər – gülərsən, ağlar – ağlarsan.

Vidadi

Əhli-sünnət vəl-cəməət peyvəstə,
Gedərlər cənnətə dəstəbədəstə,
O gündə şad olar Vidadi xəstə,
Səni yanlış görüb gülər, ağlarsan.

Molla Penah Vagif

300

Kazak Türkçesi ile Şiirler
Қазақшаға аударылған өлеңдері

Молда Панах Вагиф

(1717 - 1797)

Әзірбайжан әдебиетінің көрнекті өкілі, ақын, ойшыл және саяси қайраткер Молда Панах Вагиф 1717 жылы Газах аймағының Ғыраг Салахлы ауылында дүниеге келген. Ол бастауыш білімді өз заманының белгілі ағартушы ғалымы Шафи Эфендіден алды. Оқуды бітірген соң әуелі Газахтағы, кейіннен Карабахтағы мешіт жанындағы медреселерде дәріс береді. Ғылымның бірнеше саласынан терең білімі болған ол өзіне лақап ат ретінде Вагиф (оқыған, білімді) атағын алды.

Ол өзінің қызмет жолын 1770 жылы Шуша қаласының ханы Ибрагимхалилдің сарай қызметкері болудан бастап, ұзамай сол сарайда Бас уәзір дәрежесіне дейін көтеріліп, ұзақ жылдар бойы ханның ең сенімді уәзірі болады. 1797 жылы Карабах хандығының билігін басып алған Мұхаммед бек Жаваншир Вагифті және оның ұлы Алиағаны Жыдырдүзү деген жерде өлтіріп, үйін тонап, ақынның қолжазбаларын өртке тастатқызады.

1823 жылы кавказдық ақындардың өлеңдер жинағы жарық көреді. Осы жинаққа алғаш рет Вагифтің де 12 өлеңі кіреді. 1856 жылы Дағыстанның Теймурханшұра қаласында (бүгінгі Буйнакск) ақынның шығармалары «Вагиф және оның замандастарының өлеңдер жинағы» деген атпен жеке жинақ болып басылады. 1867 жылы Лейпцигта Адольф Берже құрастыруымен жарық көрген «Кавказ бен Әзербайджандағы белгілі ақындардың шығармалар жинағы» атты кітапта ақынның 56 өлеңі (мухаммасы, муретбе, газелдері) басылады.

1908 жылы Бакуде Гашимбек Везиров «Ұлы кавказ ақыны Молда Панах Вагифтің белгілі шығармаларының жинағы» деген кітап шығарады. Ал, 1925 жылы әзірбайжанның көрнекті әдебиетші-ғалымы Салман Мумтаз «Әзербайджан әдебиеті: Молда Панах Вагиф» атты Вагиф мұрасының бір бөлігін қамтыған жинақты жариялайды. Ақынның алғашқы толық жинағы 1937 жылы жарық көріп, 1945 жылы Вагиф шығармаларының академиялық басылымы жарияланады. 2004 жылы ақын шығармаларының жинағы қазіргі әзірбайжан әліпбиінде (латын әліпбиі) қайта басылады. 1970 жылы Газахта ақын атындағы музей ашылған.

14 қаңтар 1982 жылы әзірбайжанның ұлттық лидері Гейдар Әлиевтің қатысуымен Шуша аймағының Жыдырдүзү жазығында салынған Вагиф кесенесінің ашылуы болып өтті.

Әзірбайжан Республикасының Президенті Ильхам Әлиев 12 қаңтар 2017 жылы «Әзірбайжанның ұлы ақыны Молда Панах Вагифтің 300 жылдық мерейтойын өткізу туралы» жарлыққа қол қойды.

М.П.Вагиф есімі ЮНЕСКО-ның «2016-2017 жылдардағы көрнекті қайраткерлер мен мерекелік даталарды атап өту» бағдарламасына енгізілді.

Әзірбайжанның ұлы ақыны Молда Панах Вагифтің 300 жылдық мерейтойына орай Халықаралық ТҮРКСОИ ұйымы 2017 жылды «Молда Панах Вагиф жылы» деп жариялады.

Бір ғажайып сұлу көрдім бүгін мен...

Бір ғажайып сұлу көрдім бүгін мен.
Бүгін ғалам дидарына үңілген.
Ай жүзінен күміс нұры төгілсе,
Дүниенің өңіне қан жүгірген.

Ақ тамағы ақ жібекпен қауышқан,
Тұла бойы тал шыбықтай майысқан.
Хан қызындай бекзаттық бар бойында,
Құрбылары теңдесе алмай қалысқан.

Жұпар шашқан бұйра шашы қыналы,
Бір қарасаң жүрекке қан ұрады.
Періште ме бізге көктен жіберген?
Жәй пенденің мұндай болмас сияғы.

Сала- сала саусақтары сүйріктей,
Қос бұрымы жарысқан қос жүйріктей.
Құлпырады қарағанда айнаға,
Перідейін паң басады илікпей.

Маңдайына түскен шашы шашақтап,
Қос балтыры қайың сынды қос, аппақ.
Жеке дара жаратылған хас ару,
Ешбір қызға қоя алмайсың қосақтап.

Бұл қыз маған оңаша бір көрінсе,
Қолдарымыз бір- бірімен өрілсе,
Ерніміз бен ерініміз жабысып,
Бар ләззаты бойымызға берілсе!

Ару қыздар- ғашық жүрек куәсі,
Бар болыңдар, жар болыңдар, расы!
Беу, асылым, бір өзіңе арнаймын,
Бұл Вагифтің қабыл болсын дұғасы.

Аударған: Ұлықбек Есдәулет

Пері

Бойың – көзе, бәденің – шынар,
Мәрмәрдай мойның жараған, Пері!
Сұлулығыңа сөз жетпес шығар,
Барлық көз саған қараған, Пері!

Ақылың ғажап! Әр сөзің- балдай!
Күлкіңнен жаным жарқырар таңдай,
Көркіңе әлем қағады таңдай,
Туғансың қандай анадан, Пері?!

Аршын төс ару, талшыбық белің,
Оймақтай ауыз, бал шырын ерін,
Білегің аппақ, үнің де керім,
Аққуға сені балағам, Пері!

Үргедек, үркек ақ марал тектес,
Өңіңде – арман, түсіңнен кетпес,
Созғанмен қанша қолың да жетпес,
Құдіретке сені санағам, Пері!

Көктегі күндей сұлусың неткен,
Вагифтің есін аудырып кеткен,
Қарашы маған жеті қат көктен,
Құлдық қып саған қарағам, Пері!

Аударған: Ұлықбек Есдәулет

Ділдерім

Шер дариясына батырып мені, құмарым,
Ағыл да тегіл несіне өзің жыладың?
Жаралы еткен жаныңды қандай күнә-мұң,
Өлтіріп, неге көзіңнің жасын бұладың?

Бұрымың тарқап, шашыңның ұшы бұрқырап,
Көкала үйректің қауырсынындай тұр құлап.
Қызғалдақ біткен жайнайтын шақта, шырқырап,
Неліктен, жаным, көзіңнің жасын бұладың?

Сен мені, әлде, опасыз жанға баладың?
Жаныңа нендей жарақат салдым, қарағым?
Келмейді, тіпті, бетіме менің қарағың,
Қымбаттым, неге көзіңнің жасын бұладың?

Жүрегіме қоса паршалап жырттың сен мені,
Жылама, жетер сағыныш уы меңдеді.
Қайтадан күлші, құса- мұң саған қол ма еді,
Ызадан неге көзіңнің жасын бұладың?

Сарылтып мені салмадың қанша азапқа,
Дертіңнен сенің тірідей түстім тозаққа,
Өлгенім жақсы еді төзгенше мұндай мазаққа,
Ділдерім, неге көзіңнің жасын бұладың?

Билесін!

Ей тойшылар, қыздырыңдар би кешін,
Тойға келген сол бір сұлу билесін.
Атын айтпан, елден ұят, сүйгесін -
Хордың қызы еменжарқын билесін!

Түгесіліп бақытымыз, бағымыз,
Қасірет шегіп, шерге толды жанымыз,
Қос жүзікті алдық қолға тағы біз,
Екі уыста екі жүзік билесін!

Билесін ол саз, сырнайға қосыла,
Қасіреттен шеккен азап осы ма?
Ишара етем жан түсінер досыма,
Дос қадірін білген болса, билесін!

Мен – Вагифпін, тірлігімнен кетті мән,
Жанарымнан көз жасы емес ақты қан,
Ұзын бойлы сол сұлуға тәк тұрам,
Құрдымға алып кетсе-дағы, билесін!

Аударған: Ұлықбек Есдәулет

Мейрам келді. Не істерімді білмеймін...

Мейрам келді. Не істерімді білмеймін,
Біздің үйде нан илейтін ұн да жоқ.
Түк татырмас тағдырымды тілдеймін,
Ет, май, күріш, қант тұрмақ, құм да жоқ.

Мен Алланың жақпайтұғын құлы ма ем,
Ауыз ашса- айырылар тілінен.
Қаужаң қағып жатса халық, шынымен,
Біздің үйде тіске басар дым да жоқ.

Алла жар ғой. Біздің үйде жоқ мал да,
Дүние жоқ, кілем де жоқ қаққанға.
Вагиф, «шүкір, миым көп» деп мақтанба,
Бізде,тіпті, ақыл да жоқ, ми да жоқ.

Аударған: Ұлықбек Есдәулет

Сен шашыңды жуғаныңда...

Сен шашыңды жуғаныңда,
Гүлдің иісі бұрқырайды, Зейнеп!
Жұпар аңқып тұрғаныңда,
Шыбын жаным шырқырайды, Зейнеп!

Сүрме сүртіп жанарыңа,
Нұр жүгіріп жамалыңа,
Таудың ұқсап маралына,
Жаутаңдап бір қарадың ба, Зейнеп!

Желдей жеңіл жүрісінді-ай,
Талшыбықтай тұрысыңды-ай,
Бал ұсынған, у ұсынбай,
Үнің - алтын, күміс ыңғай, Зейнеп!

Вагифтің сен би - ханысың,
Ақыл, күші, иманысың,
Жанын пида қиғанысың,
Сен іңкәрлік дидарысың, Зейнеп!

Аударған: Ұлықбек Есдәулет

Өтіп айлар уақытты ұзатты...

Өтіп айлар уақытты ұзатты,
Ләйлә өлімі - Мәжнүнді езіп жылатты.

Жылап, жыртып үстіндегі лыпасын,
Жүгірді ол іздеп Ләйлә моласын.

Жүрді Мәжнүн молаларды жағалап,
Өлім де оны құтқармастай, қара-бақ.

Жол шетінде бір баладан сұрады,
«Қай бейітте білесің бе Ләйләні?»

Қымбаттымды қай топырақ жасырған?
Қүліп оған жауап қатты жас ұлан.

«Әй, Мәжнүн-ау, есің қайда жоғалған?
Әр моладан топырақ ал аз аздан,

Махаббаттың исі шықса топырақтан,
Сол бейітте Ләйлә жатыр илансаң».

Сен де, Вагиф, мәснәуиді құрарсың,
Махаббатты сол баладан сұрарсың.

Аударған: Асқар Тұрғанбаев

Жақсы әйел туралы

Жақсы болса егер Әйел жүрегі,
Жүз жыл өтсе қасиетін жоймайды.
Аппақ гүлдей ашық болса көңілі,
Қиындықтан ол қарая қоймайды.

Асылзатқа әсемдік те жарасар,
Сұлу мүсін сәмбі талмен таласар,
Әз жанына Қайырым да қарасар,
Сатпайды ол, суына да қоймайды.

Оның қаны қыз кезіндей тап-таза,
Ерні қызыл Раушан гүлден, қараса,
Жүз жаста да жайдан өткір кірпігі,
Жыл өтсе де болат әлсіз болмайды.

Қорқыныш па Кемелдікке жүз жасау?
Мейлі, оның қимылында күш аз-ау,
Бірақ көзде жанған жарық баяғы,
Сүйкімділік еш азайып қалмайды.

Нағыз бақыт дәл жаныңда жүреді.
Құмарлықтың қиын жолын біледі.
Қызға, Вагиф, сен көңіліңді алдырма,
Тыныш күндер сенде, әйтпесе, болмайды.

Аударған: Асқар Тұрғанбаев

Molla Penah Vagif

300

Kirgy Türkçesi ile Şiirler

Кыргыз тилине которулган ырлары

Молла Пенах Вагиф

(1717 - 1797)

Азербайжан адабиятынын эң көрүнүктүү өкүлдөрүнүн бири, акын, ойчул, коомдук-саясий ишмер Молла Пенах Вагиф 1717-жылы Газах уездинин Гыраг-Салахлы айылында туулган. Алгачкы билимди акылман-окумуштуу жана педагог Шафи Эфендиден алган. Окууну бүтөөрү менен Молла Пенах ошол өзү окуган Газахтагы мечит медресесинде, андан кийин Карабактагы мечит медресесинде таалимчилик кылган. Вагиф (билимдуу, акылман) деген каймана атка ошол жаш таалимчи кезинде ээ болгон.

1770-жылы Шушедеги Ибрагим Халил хандын ордосунда кызмат өтөй баштайт. Кийин хандыкта Баш вазирлик кызматка чейин жеткен. Бирок 1797-жылы Мухаммед Бек Джаваншир хандын буйругу менен Молла Пенах Вагиф Жыдырдүзү деп аталган аянтта өлүм жазасына тартылган. Акын менен бирге уулу Али-Ага да жок кылынган. Молла Пенах Вагифтин үйү таланып-тонолуп, кол жазмалары өрттөлгөн.

1823-жылы кавказдык акындардын ырлар жыйнагы чыгарылып, анда Молла Пенах Вагифтин 12 ыры жарыяланган. 1856-жылы Дагестандын Теймурханшура (азыркы Буйнакск) шаарында акындын ырлары чогултулуп «Вагиф дивандары жана акындын замандаштарынын чыгармалары» деген ат менен өзүнчө китеп жарык көргөн. 1867-жылы болсо Лейпцигде Адольф Берже тарабынан «Кавказга жана Азербайжанга белгилүү акындардын чыгармалар жыйнагы» жарыяланган. Ал китепке Молла Пенах Вагифтин 56 ыры кирген.

1908-жылы Бакуда Гашимбек Вазиров «Кавказдык улуу акын Молла Пенах Вагифтин белгилүү чыгармаларынын жыйнагы» деген китеп чыгарса, 1925-жылы азербайжандык атактуу адабиятчы-окумуштуу Салман Мүмтаз «Азербайжан адабияты: Молла Пенах Вагиф» деген илимий жыйнагын жарыялап, анда акындын чыгармачылыгын кенен изилдөөгө алган. Ал эми 1937-жылы Молла Пенах Вагифтин чыгармалары өзүнчө китеп болуп жарыяланса, 1945-жылы акындын чыгармаларынын академиялык басылмасы жарык көргөн. 2004-жылы болсо «Молла Пенах Вагифтин чыгармалары» деген китеп латин арибинде жарыяланды.

1970-жылы Газахта акындын музейи ишке берилди. 1982-жылдын 14-январында Азербайжан лидери Гейдар Алиевдин катышуусу менен Шушедеги Жыдырдүзү аянтында Вагифтин мавзолейи чоң салтанат менен ачылды. Азербайжан Республикасынын Президенти Илхам Алиев 2017-жылдын 12-январында «Улуу азербайжан акыны Молла Пенах Вагифтин 300 жылдык мааракесин өткөрүү жөнүндөгү» Жарлыкка кол койгон. Молла Пенах Вагифтин аты ЮНЕСКО-нун 2016-2017-жылдардагы даңазалуу инсандарды эскерүү тизмесине да киргизилген.

Ал эми туулгандыгынын ушул 300 жылдыгына байланыштуу 2017-жыл ТҮРКСОЙ тарабынан Молла Пенах Вагиф жылы деп жарыялангандыгы – акындын чыгармаларын түрк дүйнөсүнө кенен таратууга мүмкүнчүлүк ачып олтурат.

Чачың жуусаң аныңдан...

Чачың жуусаң аныңдан
Буркураган жыт келет Зейнеп.
Талаа түздө гүл жыты.
Бири калбай бүт келет Зейнеп.

Сурма коюп көзүңө,
Туруп калсаң бой керип Зейнеп
Элик сындуу келбетиң,
Жанга жагым ой берип Зейнеп

Арзып калдым өзүңө,
Акылыман тангыча Зейнеп!
Булак шыңгыр үнүңдүн,
Балакетин алгыча Зейнеп!

Куштай жеңил кадамың,
Ширең аары балындай Зейнеп!
Жоогазынсың тоодогу,
Жанып турган жалындай Зейнеп

Бүт эркимди башкарган,
Периштем сен, ханым сен Зейнеп
Сенсиз аалам караңгы,
Жанга кубат дарым сен Зейнеп!

Мен Курадан тармал чачты көрбөдүм...

Мен Курадан тармал чачты көрбөдүм,
Бир керемет перендеден кур жалак.
Бүркүт жүргөн бийиктикти самаган,
Тоо болбосо акын алсыз, муңканат.

Жок бул жерде кымча белдүү сулуулар,
Көөдөн менен көкүрөгүм бош турат.
Арга болоор керемет бир нерсе жок,
Арзуулар да, кусалык да жок сымак.

Сулуулары перилердей жасанбайт,
Жакшы билбейт күмүш менен алтынды.
Барк алышпайт сөйкө менен шакекти,
Түшүнүшпөйт нурдан түшчү аркынды.

Каректерим талып бүттү түңүлүп,
Куса менен арман толуп көзүмө.
Бөтөн жердин кулу болуп аргасыз,
Мен ыраазы болбой жүрөм өзүмө.

Не болду деп сурашса эгер Вагифтен,
Капа кылып, кайыштырган себеп да.
Жүрөгүндө сагыныч жок, сүйүү жок,
Сүргөн өмүр жашоо бекен- демек да.

Мен ааламдан мындай сулуу көрбөгөм...

Мен ааламдан мындай сулуу көрбөгөм,
Баардык, баардык перилерден татына.
Эриндери кудум күйгөн кызыл чок,
Күн түнөгөн олоң кара чачына.

Ээгин жапкан апапакай оромол,
Сымбаты да сүйкүм экен алтындан.
Тең келээрге жоктур бир да курбу кыз,
Теңир сүйүп жасап койгон калкымдан.

Жарашыктуу тармал чачтын сүйкүмүн,
Карап туруп эт жүрөгүң өрттөнөт.
Ай асмандан түшө калган сыңары,
Айлананы аруулантып көрк берет.

Узун манжа, эптүү, ийкем колунун,
Бул дүйнөдө жоктур бир да теңдеши.
Кер маралдай керилип бир басканда,
Келишишимин айтсаң, марал келбети.

Чач тармалы ийниндеги мажүрүм,
Кудум кайың түптүз болгон буттары.
Сымбаты да, сыны дагы жанда жок,
Төгүлгөндөн төгүлүүдө бүт баары.

Ээн жер болуп эркин гана кезигип,
Колдорунан кыса-кыса кармасам.
Түш сыяктуу ушул сулуу перини,
Түнү бою азгырсам да арбасам.

Сен жашаган ушул аалам адеми,
Өчпөсө экен жанга кумар жарыгың.
Вагиф сурап жараткандан жалбармак,
Жалгыз гана амандыгын жаныңын.

Керемет бир олоң чачтуу периште...

Керемет бир олоң чачтуу периште,
Гүлбагында жүрөт сыя гүл терип.
Гүлү да гүл, өзү да гүл асеми,
Айланага куду гүлдөй түр берип.

Түшүп турат олоң чачы перинин,
Өрттөчүдөй көргөн жандын көңүлүн.
Ар бирине сыя гүлдөн кыстарып,
Бекем тартат олоң чачтын өрүмүн.

Быйыл толот он сегизге бул сулуу,
Бирок турат даңазасы таш жарып.
Жолукканга, учурашып көргөнгө,
Нурун төгөт сыя гүлдөй кашкайып.

Эсти оодарат көкүрөгү, сымбаты,
Оо жараткан сакта жаттын көзүнөн.
Карап туруп сыя гүлүн чогултуп,
Кетсе дейсиң гүл бакчадан тезинен.

Ачык турган сенин жүзүң көргөндө,
Эстен танып кулап кала жаздагам.
Эгер Вагиф бул сулууну ырдаса,
Сагынганы сыя гүлдү, жазды анан.

Боюң айнек, сының куду кумара...

Боюң айнек, сының куду кумара,
Узун мойнуң куунукундай татына перим!
Бул дүйнөдө сага жетээр сулуу жок,
Тең келчү жок сенин сыйкыр затыңа перим!

Жаздай сүйкүм жаның турса жадырап,
Ар бир сөзүң акылыңан тамган бал!
Сени менен элдин баары мактанат,
Сени ырдаган менде кайсыл арман бар!

Арман бизге ар чачыңдын тармалы,
Арман бизге түптүз боюң камыштай.
Арман бизге таттуу тилиң, эриниң,
Алаканың аппак аруу мамыктай.

Калбай жүрөм марал кууган мергендей,
Арыла албай ышкы менен кумардан.
Мен суктанбайм, сөөлөтүнө бөлөктүн,
Сени кудай аруу кылып чыгарган.

Сен тим эле аткан таңдын нурусун,
Вагифти да акылынан айрыган.
А мен болсо өмүр тилеп бир сага,
Колум жайып жаратканга кайрылам.

Барып көрсөң грузинде сулуу көп...

Барып көрсөң грузинде сулуу көп,
Бирок билгин сулуу болсун маа мындай.
Орто бойлуу, тармал чачы ийинде,
А күлкүсү жайдын аппак таңындай.

Эки бети кызгалдактай жаздагы,
Эриндери жанып турсун от болуп.
Бүткөн боюу болсун ландыш гүлүндөй,
Бермет мисал миң түрлөнсүн шоктонуп.

Кийген кийми келбетине жарашып,
Болсун анан, азилкеч да кылыктуу.
Бүт илеби, сөзү аптап дем согуп,
Сыя гүлдөй бүткөн бойду жылытчуу.

Болсун түптүз, жеңил бийчи буттары,
Узун болсун манжалары колунун.
Жайык жүздөн мурду турсун куюлуп,
Жан муютуп унута алгыс сонунун.

Көрктүү болсун курбулардан бөлөкчө,
Көркөм болсун кирпиктери каштары,
Акылы да артык болсун алардан,
А курагы он үч он төрт жаштагы.

Таң атканда тоос кушундай кулпурсун,
Чын көңүлдөн чыксын айткан сөзү бүт.
Каалаганын билип турсун илгиртпей,
Сенин мүдөө, тилегиңе эшилип.

Өтөт өмүр өтө берет оо Вагиф!
Изде тынбай, каалаганың табылаар.
Арман болбос ага жеткен кишиде,
Аруу, сүйкүм, жүрөгүнүн ханы бар!

Сулуу кызга жолукканда ай чырай...

Сулуу кызга жолукканда ай чырай,
Өрүп ийем кара жаңды камчыдай.
Сулуусу жок үйлөр көчүп куласын,
Добул согуп, шыбы түшсүн тамчыдан.

Терезеден сыртты карап керилип,
Уйкусурап кыймылдоодон эринип.
Сөйкөсүнө алаксыган перинин,
Кылыгына канча жолу эридик.

Ак сарайдан чыга келсе бүркөлүп,
Тармал чачын карап анын бийлеген.
Чыдай албай жүрөгүнүн жаалына,
Такыр безип кеткиң келет дүйнөдөн.

Вагиф сенин кылаар ишиң суктаныш,
Сулуусу жок өткөн ар бир түн арман.
Мындай сулуу, мындай асыл периште,
Хан бегиңди бечарага чыгарган.

Мындан нары сага ишенбейм...

Мындан нары сага ишенбейм.
Карабайм да сени дит багып.
Үргүлсөң да кирпич кашымдан,
Үмүт, мүдөө, тилек бүт калып.

Жеңилдик го уят намыс го,
Бир көргөндү сүйүп берилүү.
Кайра туруп, айнып оюмдан,
Тартып турам ичке демими.

Кумарымды катам жакында,
Кыялымды жаның эриген.
Эринимди жабам гүл чанак,
Ай жүзүмдү катам эми мен.

Ишенимден чыгып калган соң,
Кыйын болот кайра киришиң.
Соолуп тынат болгон дымагың,
Өчүп калат болгон үмүтүң.

Айтышты эле мага Вагифти,
Махабатты күтө билет деп.
Мен ойлогом сени ошондой,
Махабатка аруу кирет деп!

Сен досуңду басып берип арманга...

Сен досуңду басып берип арманга,
Неге ыйладың түшүнбөдүм муңканып.
Жүрөгүңө таштай тийген кайгыдан,
Неге ыйлайсың түгөнбөстөй муң чалып.

Чачтарыңдын жанып кеткен тармалы,
Канатыбы татынакай чүрөктүн.
Розадай күлүп турбай майдагы,
Неге ыйлайсың сесин алып жүрөктүн.

Же досуңа чыккынчылык кылдыңбы,
Же бир ооз сөз кадалдыбы жебедей.
Карегинди ала качып досуңдан,
Көз жашыңды көлдөттүң го ченебей.

Жүрөгүмдү барча-барча тилдин го,
Ыйлабачы жашыктыкка алдырып.
Күлүп-жайнап турчу мага кайра да,
Ыйлабачы калгыча үнүң кардыгып.

Кайра келчи достугуңа айланып,
Кайра келчи жарык чачып көңүлгө.
Азап арман бүт Вагифке буйрусун,
А сен анын азабына чөмүлбө.

Бурадарлар, нике тойго келгендер...

Бурадарлар, нике тойго келгендер,
Тегиз баарың бийлегиле тартынбай.
Бийлеп жаткан назик жандын тээтиги,
Азырынча дайны турсун айтылбай.

Бакытыбыз бараткансыйт аяктап,
Бараткансыйт таалайыбыз түгөнүп.
Алаканга катып алган шакекти,
Кимге арнаптыр аны кайдан билелик.

Да бир жолу ак куу болуп айланып,
Колу менен, буту менен сүйлөсүн.
Эгер болсо арабызда өмүрлөш,
Элден озуп, ээрчип алып бийлесин.

Жүрөгүнүн шору болгон Вагифтин
Жаңы ачылган розадан татына,
Көзү ирмелсе кирпичинен кан тамаар.
Бир арманды катып турат башына.

Көз ирмемге канат какпай тургула...

Көз ирмемге канат какпай тургула.
Силерге айтчу бир сөзүм бар турналар.
Сапка каачан тизилдиңер айткыла,
Силер деген бир сезим бар турналар.

Даңктуу Багдад артык сүйөт силерди,
Чын кубанат эсен-аман көргөнгө.
Узун-узун канаттарды каккылап,
Алда кайдан сапка туруп келгенде.

Ашыгымдан ажырагам мен дагы,
Ажарына канатымы күйгүзүп.
Кара көздү издеп жүрөм табалбай,
Кайра баштан мени коер сүйгүзүп.

Ошол көздүн сурмаларын сүйгөмүн,
Түндө күйсө көз тийбесин деп тилеп.
Силерди да колдоп жүрсүн жараткан,
Тууруңарга аман-эсен жеткиле!

Кыйкуулаган үнүңөрдөн жагымдуу,
Менин дагы жаным калат жай алып.
Силер менен Вагиф кошо жүргөндөй,
Ал силерге, силер ага таянып.

Эриндериң күйүп турат от болуп...

Эриндериң күйүп турат от болуп,
Күйүп турат чокко эриген жакуттай.
А тиштериң аппак аруу берметтей,
Айткан сөзүң алсыз башка бакыттай.

Мен айтканга кулак кагып койбодуң,
Баскың келбейт мени менен ээн калып.
Түшүмдө да, өңүмдө да азап жейм,
Көз алдымда жалгыз гана сен жанып.

Кудум эле нуру болуп кудайдын,
Мен чыга албай бул жарыкты айланам.
Бирде калып куру үмүткө кул болуп,
Түпсүз түнгө бой таштаймын кайра анан.

Муңдуу катты ким жазды деп шамалдан,
Сурап көрчү балким айтаар чечилип.
Көзүндө жаш, көөдөнүндө арман көп,
Баары сендик, Акыл эси, сөзү бүт.

Анткор гана сенин карап койгонуң,
Эриндериң кызгалдактай жайнаган.
Жажүрүмдөй чубалжыган чачтарың,
Көз алдыма келип турат кайрадан.

Сенин көркүң Вагифти да күйгүзүп,
Басып салмак таманынын алдына.
Сенсиз чыны жарык аалам караңгы,
Сенин нуруң бир керемет жанды маа.

Майрам келди не кылмакпыз эми биз...

Майрам келди не кылмакпыз эми биз?
Ун деген жок, бир тиштем эт, май да жок.
Күрүч да жок кампа бопбош куру жалак,
Тентисең да, тербисең да айла жок.

Мен кудайга ашык пенде өңдөнөм,
Оозду ачып сүйлөй турган дарман жок.
Башкалардын дүнүйөсү тептегиз,
Меникинде бир насибе калган жок.

Боорукер алла, куру коюптур энчиден,
Куру коюптур амал-айла түгөндү.
Акыл бар деп чиренбегин Вагиф сен,
Ачка курсак, акыл жөнүн билерби.

Кура бою татына да кооз дагы...

Кура бою татына да кооз дагы,
Карап турсаң көргөн көзүң тайгыдай.
Бирок ушул жок кара көз, кара каш,
Ушул жагы менин жалгыз кайгым ай.

Гырахбасан айылдары жапжашыл,
Кышкысын да кайтара бер малга жай.
Бирок ушул боз үйлөрдөн дайын жок,
Сагынычты турат шамал айдабай.

Кыздары көп татына да ажарлуу,
Бой келбети тунук айнек сыяктуу.
Бирок ушул арасынан көрүнбөйт,
Карашында сыйкыры бар бир да ак-куу.

Сулуулар бар кытайдан да табылгыс,
Көргөн жерден көзүң түшүп суктанаар.
Бирок эле кийгендери бир бөлөк,
Бир жери жок, арбап алып ык салаар.

Шалбаалары жакшынакай жыт аңкып,
Чатыры жок асманынын, көгүнүн.
Бирок ушул сулуулардан тоңдоосун,
Калып бүттү үч көчкөндөй көңүлүм.

Чачтары жок далысына төгүлгөн,
Жок чачына кошуп өргөн учтугу.
Топусу жок оромолдун үстүндө,
Жок жок алардын карегинин учкуну.

Кийип жүргөн кийми балким адеми,
Меңи турат эрининин үстүндө.
Бирок ушул тармал чачтын жоктугу,
Мен сагынып, куса болгон мүшкүл де.

Мен көрбөдүм тик караган сулууну,
Бербейт эч ким жүз аарчысын белектеп.
Мына ушундай кара өзгөйлүк мыйзамы,
Тушап турат, бир жылдырбай мени өрттөп.

Сулуулары кашын көзүн боебойт,
Күнү-түнү күзгү алдынан кетпеген.
Сурма менен осмо билбейт эзели,
Мен ошого ичим бышып өрттөнөм.

Көркөм болчу өзүбүздүн перилер,
Вагиф укчу, мен бул жактан тажадым.
Башка жерде, башкалардын эркинде,
Тартып атам, жан дүйнөнүн азабын.

Жазгы баардай көркүң менен сен бүгүн...

Жазгы баардай көркүң менен сен бүгүн,
Басып кетип кор кылмаксың жаз гүлүн.

Бутуң баскан топурактын баркына,
Искендердин жетпейт чама-чаркы да.

Чачтарыңдын жыты мени мас кылды,
Аны менен жок кылдың бүт тагдырды.

Кулу болом карлыгачтай кашыңдын,
Аны көрүп аалам таңы жашыңды.

Мен көргөнгө Вагиф калса кабылып,
Фархад болуп калмак сага жалынып.

Эй Видади бул тагдырдын тамашасын карачы...

Эй Видади бул тагдырдын тамашасын карачы,
Күлүк күндүн адам менен алакасын карачы!

Кара өзгөйдүн кара болчу мага деген санаты,
Акыр жүрүп өзү ошого көнүп берди карачы!

Эртең менен бүткөн экен, өмүр өлүм арасы,
Кечээ гана канга суусап турган эле карачы!

Болду бүттү, башкаларга кайгы үйбөйт чамасы.
Алтын таажы кийген башы жансыз жатат карачы!

Кечээ кана менин башым таппай аткан арачы,
Бүгүн минтип өз башына ажал келди карачы!

Табытына төрт эле мык керек болот саначы,
Ошол мыкты кага турган уста менмин карачы!

Ушу менен тынган өңдүү Мухаммедин санаасы,
Ак сарайдын дубалдары бош турганын карачы!

Дос-жолдошуң, уул-кыздарың жараткандын баласы,
Ошондуктан жаратканга өз атаңдай карачы!

Вагиф сенин көз алдыңда Мухаммеддин санаты,
Жараткандын бизге болгон ырайымын карачы!¹

¹ Элдик болумуштагы- мүмкүн эмес нерсени жасайсың болбосо башыңды алам-деп устаны өлүмгө буйрумак болгон шахтын ошол күнү өзү өлүп калып, уста анын табытына кагылчу мык жасаганы тууралуу сөз болуп жатат

Таңдын жели, сен сулууга, Вагиф жөнүн бек айткын...

Таңдын жели, сен сулууга, Вагиф жөнүн бек айткын,
Кең дүйнөдө кусалыктан Вагиф жалгыз деп айткын.
Махабаттын кеселинен Вагиф турбайт деп айткын.
Бүткөн боюн алоо чулгап Вагиф жансыз деп айткын.
Сени сүйгөн тагдырынан Вагиф алсыз деп айткын.

Канаттары күйүп калган көпөлөктөй өрттөндү,
Бүт дүйнөнүн азабынан алда канча көп көрдү.
Жараткандан жардам сурап үн чыгарбай онтоду,
Артык көрдү бир сен үчүн журттан безип кеткенди.
Деп ошентип билдирип кой жүрөк дартын Вагифтин.

Татынакай аруу заттын, бой сымбаты келишкен,
Эки дүйнө тең келбеген асылзаада периште.
Ага тоодой арман болду сени көрбөй калганы,
Акындын бүт ой-максатын, тилектерин демиккен.
Сен деп Вагиф акылынан алда качан азды де.

Сенсиз анын кулактары укпай калып жердей кер.
Сенсиз анын каректери жаздын көркүн көрбөй-көр,
Айды күндү, ай асмаңдын сезбей калды бүт баарын,
Көрбөй калды көзүн жаштап күндүн батып чыкканын.
Деп ошентип бек табыштап арманын айт Вагифтин.

Күндөй күлүп, гүлдөй болуп кирип келсең бакчага,
Кипаристей жыт аңкытып, нуруң төксөн аз гана.
Махабаттын бүт арманын, бүт азабын унутуп,
Сени көрсүн бет алдынан күлүп турган наздана.
Мына ошондо бүт баарына кайыл болот Вагиф де.

Бул дүйнөдөн мен чындыкты издеп таппайм, жүзү жок...

Бул дүйнөдөн мен чындыкты издеп таппайм, жүзү жок,
Баары жалган, баары саткын, баардыгы ийри, түзү жок.
Достор айтты биринин да чыны жок деп сөзүндө,
Булар баары калптан бүткөн чындыктын бир изи жок.
Ошондуктан адамдардын өзүнө кой абийирин.

Бөлөк-бөлөк болгон менен баардыгынын бир жаны,
Кайырчынын, малай менен падышанын кылганы.
Пенделиктин түйшүгүнө батып турат белчеден,
Окшош баары жалын сөзү, кашаңы да ылдамы.
Жалаң жалган жалаа сүйлөп, калпты айтышат бүт баары.

Эрежеси бул өмүрдүн такыр безер кетти эми,
Ким бирөөнүн капасын жууп, ага кызмат эткениң.
Тийет кийин ошол иштин кайырынын чайыры,
Сен бирөөнү кубантам деп бөөдө күйүп кетпегин.
Зор дүйнөдө дос табылбай сен да мендей жалгызсың.

Устаты да шакирти да бир түйшүктүн гөйүндө,
Иши менен жүзү менен бүт чыгарып төгүнгө.
Көмүп турат жанталашып чындык деген көзөлдү,
Молдо менен кожолорго ишенбегин өмүрдө.
Бир да бири ыйыктыкты эсине албайт эзели.

Бирин бири түртө чуркап жанталашып жүргөнү,
Көздөгөнү бийлик, мансап, алтын таажы кийгени.
Бүт дүйнөнү басып алса алымсынбайт энчиге,
Ашыктардын эси дарты бир өзүнүн сүйгөнү.
Кубаныч жок бул дүйнөдө, сага калка нерсе жок.

Канчалаган ылайчыны мен амалга ийледим,
Канчалаган табыттарды алтын кылып ийгемин.
Таштын бетин сыйрып салып жакут кылдым шагылды,
Эшектердин ноктолорун мончок кылып түрлөдүм.
Билсин дедим кубатымды бирок дүйнө билген жок.

Хан тактыны бузуп-түзөп, астын-үстү кылганы,
Бүт таалайды, бүт бакытты жутуп алып турганы.
Чындык үчүн, бакыт үчүн кан төккөндөр жыдыды,
Мен да ошондой тагдыр күткөн бул дүйнөнүн курманы.
Баардык жерди бийлеп алды амалкөйлүк, арамдык.

Бүт ааламга жарык чачып жан нуруңду берсең да,
Бүт дүйнөнү мээрим менен жарык кылып келсең да.
Эч ким билбейт, бул жарыкта уят-сыйыт түгөнгөн,
Өзүң жалгыз бар чындыктын изин издеп көрсөң да.
Куру убара сен андайды таба албайсың дүйнөдөн.

Мына ушундай арсыз аалам кесип турат кешигим,
А мен болсо абийир менен акыл болсо дечүмүн.
Боорукерлик, кайрымдуулук-акмактыкка айланды,
Бай-манаптар ачып алды сараңдыктын эшигин.
Кордук менен зордуктардын мекенине айлантып.

Үмүт менен тилектердин арман болду бүтөөрү,
Арамдыктын, акмактыктын анты жаман күчөдү.
Аялдардын аруулугу, сулуулугу жалп өчүп,
Махабаттын шерти өрттөнүп, маани-жайы түтөдү.
Мен билгенден адамзаттын бар тапканы бүттү эми.

Моюн сундум карылыкка, көзүм барат тунарып,
Канча сулуу караган жок, мени жокко чыгарып.
Эч бир жерден таппай калган өмүрдөгү таалайын,
Оо жараткан Вагиф турат жалгыз сенден суранып.
Сенден бөлөк жарым жандын тиреги жок дүйнөдө...

Көздөрүңдү далдаалаба мен алдыңдан чыкканда...

Көздөрүңдү далдаалаба мен алдыңдан чыкканда,
Мен өрттөнүп күйүп турам сенин атың укканда.
Жан чыдатпай онтойт жүрөк, карегимен жаш кулап,
Мени мындай зор азаптан өлүм гана куткарат.
Ошондуктан көрүнчү бир ашык болгон кулуңа.
Деп тиленет ал ашык.

Жүзүң менен чоктой эрин кенедей жок айыбы,
Бермет тишиң, айдай жүзүң бул дүйнөнүн жарыгы.
Тармал чачың аңкып турган бир керемет жыттанат,
Карлыгачтай кашың үчүн берет элем жанымы.
Ошондуктан көрүнчү бир куштар болгон кулуңа.
Деп тиленет ал ашык.

Ай деп айтам миң бир ирет тептегерек жүзүңдү,
Кирпиктериң жебе мисал, күлүп турган көзүң күн.
Курбуларың так өзүңдөй мен канча ирет көргөндө,
Дүйнөдөгү бар байлыкка теңебеймин өзүңдү.
Ошондуктан көрүнчү бир ашык болгон кулуңа.
Деп тиленет ал ашык.

О кара көз, сен чын эле көз тийет деп чоочуба,
Жүзүң жаппа, көзүң катпа жылынайын отуна.
Да бир ирет көркүңө мен суктанбасам болобу,
Салба мени кайра-кайра азап-арман торуна.
Ошондуктан көрүнчү бир ашык болгон кулуңа.
Деп тиленет ал ашык!

Жапчы жүзүң башка эле бир чоочундарды көргөндө,
Мени болсо өз эсептеп тааныбаган өңдөнбө.
Оромолдун четин ачып, көрсөт жүздүн чырайын.
Мен ошого Вагиф сымал топук кылып турайын.
Ошондуктан аяп койчу ашык болгон кулуңду.
Деп жалбарат ал ашык!

Вагиф менен Видади

Вагиф

Эх, Видади, бир дүйнөдө зар кагып,
Алдастадың алда неге алданып.
Бир арзуунун сыйкырына арбалып,
Кыямат күн келе электе ыйладың?

Видади

Вагиф, азыр ушул сөздөн кайталык,
Жароокер бир сезим келсе ыйлаарсың.
Өзүң калсаң ал сезимди кайтарып,
Сен да ошондо арман кылып ыйлаарсың.

Вагиф

Эр жүрөгүң дымагынан жана элек,
Султан хандар бүт боо түшүп кала элек,
Күн кыямат акырына бара элек,
Анан эле сен эмнеге ыйладың?

Видади

Мендей болуп тартсаң кумар азабын,
Берсе тагдыр махабаттын касабын.
Өтөш үчүн бүт өмүрдүн жазасын,
Сен да мендей көз жаш төгүп ыйлаарсың!

Вагиф

Сулуу деген ашык болбойт эч кимге,
Тамашага көп анчалык эчкирбе.
Тагдыр берчү тарткылык бул деп билбе,
Кыздар сүйбөйт эр кишинин ыйлашын!

Видади

Такыбалык болот- көздүн бул жашы,
Ыйман болот эр кишинин ыйлашы.
Арзуу деген -мусулмандын сырдашы,
Сага тийсе сен да мендей ыйлаарсың!

Вагиф

Эгер тагдыр музоонду алса сүт эмген,
Уюнду алса бала-чакаң бүт эмген.
Досторуңду, байлыгыңды күч берген,
Түгөл алса, керек болоор ыйлашың?

Видади

Тамашалап сөз айттым деп тантыба,
Байкап кеп ур алдың менен артыңа.
Сен жолуксаң мен кабылган дартыма,
Мүмкүн анда сен да боздоп ыйлаарсың!

Вагиф

Кесир сүйлөп, кежирленип айныба,
Баш отуңду салып бербе кайгыга.
Сен экөөбүз жашай турган жай мына,
Жүзүңдү жаап керек эмес ыйлашың!

Видади

Түгөл турат азыр сенин ташкының,
Түгөл турат ичээр суу, жээр аштыгың.
Карыганда келсе айланып жаштыгың,
Жашың төгүп сен да шунтип ыйлаарсың!

Вагиф

Жашоо-турмуш ыйсыз болбос акыры,
Ай астында адамзаттын акылы.
Кордосо да сенин адам атыңы
Эр кишинин ката болот ыйлашы!

Видади

Сезим менен жаш баладай ойнобоң,
Бала болбо тамашага тойбогон.
Сезим келсе меникиндей ойногон,
Мүмкүн болчу сенин дагы ыйлашың!

Вагиф

Кейибе деп, өкүнбө деп өмүрдө,
Аталардын керээзи түр көңүлдө.
Эриген муз сыңар бекер төгүлбө,
Куру бекер эрип эпчип ыйладың!

Видади

Эсеби бар ырыскы издеп табуунун,
Даамы болсун, тузу болсун наныңын.
Аштык болоор таруу сепчү чагыңын,
Кези келип турса сен да ыйлаарсың!

Вагиф

Аштык менен таруу жандан сулуубу,
Айран менен нанбы жашоо улугу.
Жамшиддей жар өмүрүңдүн сыны бу,
Ошондо сен неге өпкөлөп ыйладың?

Видади

Бул өмүрдө капага да орун бар,
Таалайың бар, тарта турган шоруң бар.
Көрө турган алда нечен сонун бар,
Сен да ошого ичтен түтөп ыйлаарсың!

Вагиф

Жүрөк кана түрсүл кагып турганда,
Падышанын таалайына суктанба.
Сен сагынчу чолпон көктөн жылганда,
Дарман куруп, арман кылып ыйладың!

Видади

Алым түгөп, мокогондо карегим,
Чал болгондо дайын менен дарегим.
Кургаганда ыр төгүлгөн калемим,
Келип алган куру үмүткө ыйладым...

Которгон Калчоро Көкүлов

Molla Penah Vagif

300

— — — — —

Özbek Türkçesi ile Şürler
O'zbek tiliga tarjima qilingan she'rlar

— — — — —

Mulla Panoh Voqif

(1717 - 1797)

Mulla Panoh Voqif XVIII asr Ozarboyjon adabiyotining taniqli vakili, shoir mutafakkir, ijtimoiy-siyosiy arbob Mulla Panoh Voqif 1717-yilda Qazax muzofotinin Qiroq Saloxli qishlog'ida tavallud topgan. Boshlang'ich ta'limni Qazaxda taniqli olim va pedagog Safi afandidan olgan. O'qishni bitirib, Qazaxda, keyin esa, Qorabog'da masjid qoshidagi madrasada dars bergan. O'z zamonasining ko'plab bilimlaridan xabardor bo'lgani uchun u o'ziga Voqif taxallusini olgan.

1770-yilda Shushada Qorabog' xoni Ibrohim Halilxonning saroyida dastlab eshik og'asi, keyin bosh vazir lavozimida xizmat qilgan. 1797 yilda Muhammad Bey Javonshir tarafidan o'g'li Aliog'a bilan birga Shushada Jidir yalangligida qatl etilgan, asarlari yoqib yuborilgan.

1823 yilda Kavkazorti shoirlarining she'rlar majmuasiga M.P. Voqifning 12 ta she'ri kiritilgan. 1856 yilda shoirning she'rlarini to'plab, "Majmuai devoni Voqif va digar muosiriyn" nomli ilk kitobi Dog'istonning Temurxon sho'ro (hozirgi Buy-naksk) shahrida arab alifbosida chop etilgan. 1867 yilda Leyptsig shahrida Adolf Berjem tuzgan "Kavkaz va Ozarboyjonda mashhur bo'lgan shoirlarning ash'ornomasi" nomli kitobida M.Voqifning 56 she'ri (muxammas, murabbap', g'azal) chop etilgan.

1908-yilda G'oshim bey Vazirov "Kavkaz shoirlarining mashhuri Mulla Panoh Voqif qo'lga kiritilgan she'rlari" kitobini Bokuda nashr qildirgan. 1925 yilda Salmon mumtoz Voqifning she'rlaridan bir qismini to'plab, "Ozarboyjon Adabiyoti: Mulla Panoh Boqif" nomli kitobida nashr qildirgan. 1937 yilda ilk bor Mulla Panoh Voqifning asarlari, 1945 yilda esa, "Asarlar"ning akademik nashri bosilgan. 2004 yilda "Asarlar"i lotin alifbosida nashr qilingan.

1970-yilda Qazax tumanida xotira muzeyi ochilgan. 1982 yilning 14 yanvarida Ozarboyjon xalqining umummilliy lideri Xaydar Aliev ishtirokida Shushada Jidin kengligida uning maqbarasi ochilgan. Ozarboyjon Respublikasining prezidenti Ilhom Aliev 2017 yil 12 yanvarda "Buyuk Ozarboyjon shoiri Mulla Panoh Voqifning 300 yilligini nishonlash to'g'risida"gi farmoni imzolangan.

M.P. Voqifning nomi YUNESKOning "2016-2017 yillarda mashhur shaxslar va muhim voqealar yubileyleri ro'yxati"ga kiritilgan.

2017-yilda TURKSOY tashkiloti tarafidan buyuk Ozarboyjon shoiri Mulla Panoh Voqif 300 yilligi munosabati bilan "Mulla Panoh Voqif yili" deb e'lon qilingan.

Binafshadek anbar zulfing bo'y sochur...

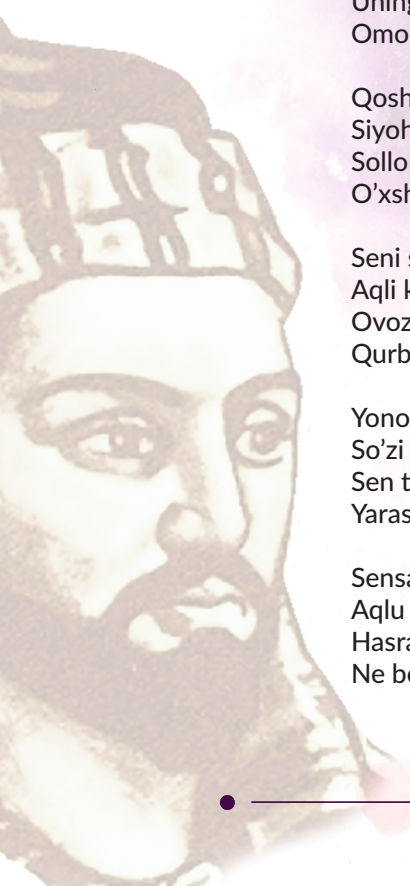
Binafshadek anbar zulfing bo'y sochur,
Har yoyib solganda havoga, Zaynab.
Uning atrin dimog'indan uzmasin,
Omonat et bodi saboga, Zaynab.

Qoshga o'sma, ko'zga surma chekkanda,
Siyoh zulfing taqimingga tekkanda,
Sollonibon tovus yanglig' chiqqanda
O'xsharsan misli yo'q humoga, Zaynab.

Seni sevgan ko'p baloga duch bo'lur,
Aqli ketur boshdan, faromush bo'lur,
Ovozing kelganda jon behush bo'lur,
Qurbonman bu nozik sadoga, Zaynab.

Yonog'i lolasan, qaddi niholsan,
So'zi shakar, tilu dudog'i bolsan,
Sen tog'larda yurgan ohu-marolsan,
Yarashibsan ushbu ma`voga, Zaynab.

Sensan podshohi, xoni Voqifning,
Aqlu hushi, din-imoni Voqifning,
Hasratingdan chiqdi joni Voqifning,
Ne bo'lur, boqsangbu gadoga, Zaynab.

Bevafosan, sendan yuzim o'girdim...

Bevafosan, sendan yuzim o'girdim,
Yolg'onchiga, beqarorga boqmasman.
O'q kiprikli, seni qo'yib hasratga
Bag'ring bo'lsa pora-pora boqmasman.

Qayda ko'rsa bir sevikli kimsani,
Istar doim xayol qilsa o'shani,
Menga nigor kerak, bilsin bir mani,
Raqiblarga boqqan yorga boqmasman.

Burqa tutib, yuzda xolin bekitgum,
Qora zulfi, yonoq olin bekitgum,
Oy singari gul jamolin bekitgum,
Seni solib ohu zorga, boqmasman.

Yonimda e'tibor sota bilmassan,
Gardandan gunohing ota bilmassan,
Menga qarab bir so'z qota bilmassan,
Gapirmagil, ul guftorga boqmasman.

Deydilarki: «Voqif ko'p go'zal sevgan»,
Endi bildim, sen ham o'sha kabisan,
Sening hulqing, valloh, endi bildim man,
Bevafosan, beqarorga boqmasman.

Shoislom Shomuhamedov tarjimasi

Meni g'arq aylading g'am daryosiga...

Meni g'arq aylading g'am daryosiga,
Əy ko'zi xumorim, nechun yig'lading?
Ne ko'z bilan boqay g'am dunyosiga,
Əy shirin guftorim, nechun yig'lading?

Sochlarin ko'ksingda misoli sunbul,
Nechun majnuntoldeksen ma'yus ko'ngul,
Shodlik sening haqqing qizil gulday kul,
Əy lola ruxsorim, nechun yig'lading?

Sen meni bitob deb o'ylading nahot,
Kuyding, ayrildim deb mendan umrbod,
Xastaman, deganim rozimdir faqat,
Tishlari gavharim, nechun yig'lading?

Ko'ksim tilka-tilka etding sen oxir,
Bu majruh dil dardi o'limdan og'ir,
Qayda quvonch to'la yuraging hozir,
Mening sehrgarim, nechun yig'lading?

Kishi ko'rganida sirdoshin yonda,
Nahot shodlik kezmas tomirda, qonda,
Bu dog' ham o't yoqdi jigarda, jonda
Voqif der dildorim, nechun yig'lading?

To'ychilar, sizlarga fido jonginam...

To'ychilar, sizlarga fido jonginam,
Siz ham ayting to'yga, kelgan o'ynasin!
Nomini el ichra atamayman ham,
Falonchining qizi, falon o'ynasin!

Qani biz u bilan quvongan chog'lar,
Hasratin chekmakdan yurakda dog'lar,
U baxtda, uzukli nozik barmog'lar,
Ziynat yana chiroy bergan o'ynasin!

Bo'ylari niholu qoshlar payvasta,
Husni sog'inchidan oshiqi xasta,
Anglaganga imo qilaman asta,
Do'stlikning qadriga yetgan o'ynasin!

Voqif, shikastaman-hamrohim fig'on,
Ko'zlarim yosh emas, to'kir qaynoq qon,
U sumbat bo'yligim hali navjuvon,
Jonimga dard bo'lib kirgan o'ynasin!

Zulfiya tarjimasi

Bir lahza havoda qoqmangiz qanot...

Bir lahza havoda qoqmangiz qanot,
So'zim bordirmening sizga, turnalar!
Qatorlashib ne diyordan kelursiz,
Bir xabar bersangiz bizga, turnalar!

Xiyla vaqtdir yorning firoqindamen,
Parvonadek husni chirog'indamen,
Bir shahlo, ko'zlikning so'rog'indamen,
Ko'rinurmi, qarang ko'zga, turnalar!

Men sevganman shahlo ko'zning surmasin,
Bir badnazar kelib ziyon bermasin,
Hushyor uching, lochin bexos ko'rmasin,
Qo'rqaman, safangiz buzar, turnalar.

Nozlanib-nozlanib yoyasiz ovoz,
Ruhlar tozalanur, bo'lur sarfarozi,
Voqifning ham ko'ngli ko'p etar parvoz,
Har vaqt sizlar bilan kezar, turnalar!

Mirtemir tarjimasi

Sevdigim lablaring yoqutga o`xshar...

Sevdigim, lablaring yoqutga o`xshar
 Saroslar tishlaring durdonadandir
 G`uncha dahoningdan chiqqan so`zlaring
 Har biri bir o`zga xazonadandir.

Nenandir so`zimga javob bermasa
 Ham jamol yashirib yuz ko`rsatmasa,
 Kechalar ko`zlarim uyqu ko`rmasa
 U siyoh nargisi mastonadandir.

Men-ku seni ilohiy nur sanaman,
 Husning shu`lasida xo`p aylanaman,
 Otashingda men mardona yonaman,
 Bu xosiyat menga parvonadandir.

Bir noma bitganman jon uza-uza,
 Bodi sabo, olib bor u gul yuzga,
 So`rasa yor: "Bu xat kimdandir bizga?"
 Javob bering: "Sizning devonadandir!"

Xumor - xumor boqmoq ko`z qoidasi,
 Loladek qizarmoq yuz qoidasi,
 Parishonlik zulfning o`z qoidasi,
 Na bodi sabodan, na shonadandir.

Mushtoqdir yuzingga ko`zi Voqifning,
 Yulingda poyandoz yuzi Voqifning,
 Sensan fikri zikri, so`zi Voqifning,
 O`zga so`z - nazdida afsonadandir.

Mirtemir tarjimasi

Bayram keldi, naylashimni bilmayman...

Bayram keldi, naylashimni bilmayman
Bizning uyda to'liq juvol ham yo'qdir.
Don ham, yog' ham allaqachon tugovdi,
Ətni-ku ko'rmaymiz, mo'tol ham yo'qdir.

Tangriga bizmidik noshukur banda
Bir so'z desam, tag'ini ko'yishmasi kandga,
O'zgalar botibdi shakaru qandga,
Bizning uyda qoqi zo'gol ham yo'qdir.

Bizning bu dunyoda na molimiz bor
Va na uyda sohibjamolimiz bor,
Voqif, chiranmaki, kamolimiz bor,
Xudoga shukurki, kamol ham yo'qdir.

Ey Vidodiy, gardishi davroni kajdaftorga boq...

Ey Vidodiy, gardishi davroni kajdaftorga boq!
Ro'zgarni qil tamosho, korga boq kirdorga boq!

Ahli zulm o'lganni barbod ayladi bir lahzada
Hukmi odil podshohi qodiru qahhorga boq!

Toji zardin toki ayrildi dimog'i serg'urur,
Tepkilarda poymol o'ldi, sari sardorga boq!

Men faqirga amr kilmishdi siyosat qilgali,
Saqlagan mazlumni zolimdan u dam g'afforga boq!

Ibrat ol Oga Muhammadxondan, ey kamtar gado,
To hayoting bor ekan na shohga, na xunxorga boq!

Silk etak bu ahli dunedan, ayoq etgancha qoch,
Na qizu na o'g'ilu, na do'stu na bir yorga boq!

Vaqifo, ko'z yum, jahonning boqma xubu zishtiga,
Yuz o'gir oliy aboga, Ahmadi Muxtorga boq!

Rustam Komilov tarjimasi

Seviklim, bu nazokatda guli ra'nodan ortiqsan...

Seviklim, bu nazokatda guli ra'nodan ortiqsan,
Sanobar, sarvu shamshod, to'biyi zebodan ortiqsan.

Jahon mahvashlari xoki daringda chokari kamtar,
Sariri husida Iskandaru Dorodan ortiqsan.

Sening bir tola mo'ying bermagum olam xirojiga,
Menim yonimda, billoh, sen iki dunyodan ortiqsan.

Qoshing toqin qo'yib, mehrobgga men qilmadim sajda.
Ki sen yuz martaba ul ka'bayi ulyodan ortiqsan.

Menam Voqifmanu-Farhod ila Majnundan a'loman.
Agar sensan-o'shal Shirin ila Laylodan ortiqsan.

Rustam Komilov tarjimasini

Ol kiyinib chiqsang gulshan sayriga...

Ol kiyinib chiqsang gulshan sayriga,
Yig'ilur boshingga gullar, aylanur,
To'lin oy husningga farmonbardordir,
Buyrug'ingda oylar, yillar aylanur.

Ko'rmaganman sendek bir malakzoda,
Dardingni chekaman haddan ziyoda,
Kipriklaring uchi tushganda yoda,
Bag'rimning boshida millar aylanur.

Men bir Farhod, sen bir Shirin dahonsan,
Darding ochiq, ammo o'zing nihonsan,
Go'zallik bobida shohi jahonsan,
Əshigingda yuz ming qullar aylanur.

Netay, etding meni ishqqa giriftor,
Kunduzim beqaror, kechalar bedor,
Ravzai ko'yingda kezganda ag'yor,
Ko'zim girdobida sellar aylanur.

Lablaring bag'rimni purxun aylamish,
Kuz yoshim oqizib, Jayxun aylamish,
Hasrating Voqifni majnum aylamish,
Shuning uchun kezar, cho'llar, aylanur.

Dimog'inga to'ldi zulfing anbari...

Dimog'iga to'ldi zulfing anbari,
Vola bo'ldi ko'ngil havodan senga,
Qo'lim etmas, noma bitib dardimdan,
Yuboraman bodi sabodan senga.

O'tirishing go'zal, turishing go'zal,
Sollanishing go'zal, yurishing go'zal,
Fe'li xulqing go'zal, har ishing go'zal,
Baxsh bo'lmish bu xo'blik xudodan senga.

Dudoqlaring o'xshar la'li Yamanga,
Əsga tushdi, dilxun oshiqman yana,
Siyox zulfing tushar oppoq gardanga,
Bu qoida yuqmish so'nadan senga.

Fikru xayolingdir ko'nglim ziynati,
Shirin so'zlaringdir og'zim lazzati,
Sensan mening umrim - kunim vahdati,
To etmagay yo rab, balodan senga.

G'am uyida solding kunjga Voqifni,
Aylading tukungdan inja Voqifni,
Nechun ranjitasan muncha Voqifni,
Ne foyda bu jabru jafodan senga?

Ey Ka` bam, Karbalom, Makkam, Madinam...

Ey Ka` bam, Karbalom, Makkam, Madinam,
Har zamon ko'yingda ziyoratimdir.
Qiblamsan, deb qoshlaringga bosh egmak
Kecha - kunduz mening ibodatimdir.

Har na desam, ranjimagin so'zimdan,
Sarxushingman, xabarim yuq o'zimdan,
Bo'yu basting uzoqlashsa ko'zimdan,
Bilgin, u kun mening qiyomatimdir.

Bog'laganman din-imonni zulfingga,
Menga o'xshash hayron qani zufingga,
Topshirib keturman jonni zulfingga,
Yaxshi saqla, senga amonatimdir.

Sensan mening oyim, kunim, hilolim,
Davlatim iqbolim, johu jalolim,
Go'zal yuzing doim fikru xayolim,
So'zing tilda shirin hikoyatimdir.

So'nalar xijolat siyoh telingdan,
To'tilar lol bo'lur shirin tilingdan,
Shikasta Voqifman, sening qo'lingdan,
Kimga duch kelmayin, shikoyatimdir.

Bir gala yashil bosh so'nalar kabi...

Bir gala yashil bosh so'nalar kabi
Yig'ilib kelibdi Qozoxga qizlar,
Ko'zgu qarshisida qora qosh uchin
Qayirib keltirmish, quloqqa qizlar.

Har qaysida miyno gardan, nozik bel,
Sizga qurbon butun o'lka, tamom el,
Gulob bilan yarqiramish qora tel,
Xo'b yarashmish la`li yonoqqa qizlar.

G'amza kamon mujgoni o'q, ko'z ola,
Yuz qon bo'lur egri boqsang hilola,
So'zlari qand, og'izlari piyola,
SHakar ezmish tilga, dudoqqa qizlar.

Əy og'alar, ne-ne sitam etdilar,
Voqifning ko'nglini xo'b injitdilar,
Yana turib, qatorlashib ketdilar,
Va`dani qo'ydilar yiroqqa qizlar.

Sahar chog'i shavq qo'ynida kezardim...

Sahar chog'i shavq qo'ynida kezardim,
Juft-qo'sha nor ko'rdim ikki siynada
Birisi qiz edi, birisi kelin,
Jonim qurbon bo'lsin ikkisina-da.

Yuz-qo'lini yuvar kelin bulog'da,
Qiz, yur ketaylik deb turar bu chog'da,
Shunday hurni sevgan qolurmi dog'da,
Jonim qurbon bo'lsin ikkisina-da.

Kelinning yoqasi po'lat ignali,
Qizning yoqasidir sadaf tugmali,
Ikkisi ham go'zal, g'oyat iboli,
Jonim qurbon bo'lsin ikkisini-da.

Ikkisin jamoli ko'zimni oldi,
Tandan jon, tilimdan so'zimni oldi,
Voqifman, borlig'im – o'zimni oldi,
Jonim qurbon bo'lsin ikkisini-da.

Erkin Vohidov tarjiması

Lablaring g'uncha-yu tishlaring inju...

Lablaring g'uncha-yu tishlaring inju,
Og'zing esa misli pistadir, ey qiz.
Xumor ko'zlaringni sevgandan beri
Dardga tushib, jonim xastadir, ey qiz!

Vujuding misoli tog'da qor kabi,
Gardaningda zulfig ajdahor kabi,
Rangi oqu o'zi kichik nor kabi
Qo'yningdagi qanday narsadir, ey qiz?

Niqob ichra yuzing yashirma, zolim,
Parishon bo'lubdir mening ahvolim,
Aqlu hushim butun fikru xayolim
Sho'x ko'zga, nazlara bastadir, ey qiz!

Jamoling quyoshdir, qamardir yuzing,
Shakardir lablaring, shirindir so'zing,
Beomon mujgoning, jodugar ko'zing,
Jallod kabi g'amzang qasddadir, ey qiz!

Voqifman, Majnunman, sen mening Laylim,
Qarasam ko'zimdan yog'ilur selim,
Men seni sevaman, sengadir maylim,
Dema sendan o'zga kasdadir, ey qiz!

Shoilom Shomuhamedov tarjiması

Xusning ko'z o'ngimdan ketgandan beri...

Xusning ko'z o'ngimdan ketgandan beri,
Qorong'idir menga dunyo, ey Pari!
Xayolimga tushsa u sarvi qadding,
Qonli yoshim bo'lar daryo, ey Pari!

Bo'lsalar yuz malak, yuz huru g'ulmon,
Yuz qaddi shamshodu zulfi parishon,
Yuz lola yonoqli, lablari xandon,
Dil boshqani demas aslo, ey Pari!

Sen ketgandan beri ziyod yig'larman,
Aziz umrim etib barbod yig'larman,
Har gal qadding etib men yod yig'larman,
Ohdan titrar arshi a`lo, ey Pari!

Sendan ayru bag'rim kabob bo'ladi,
Ko'ngil shaxri qulab xarob bo'ladi,
Qayda firqatingdek azob bo'ladi?
Diydoring jannatul - ma`vo, ey Pari!

Bir ko'rsamdi sening gul jamolingni,
Jodu ko'zlaringni, yoy hilolingni
Muattar sochingni, hindu xolingni,
Bo'lardi dardimga davo, ey Pari!

Payvasta egilsin qoshing kamoni,
O'qlari siynamin teshsin nihoniy,
Yomonlik ko'rmasin gul badan joni,
Lutf istar Voqifi shaydo, ey Pari!

Bir badani gulu, dudog'i g'uncha...

Bir badani gulu, dudog'i g'uncha,
Bir qomati, gulbun yorni sevibman.
Bo'lsa yuz yuzi gul qilmayman parvo,
Men shunday bir guluzorni sevibman.

Kechalar tonggacha aylarman nola,
Hargiz bormas ko'nglim o'zga xayola,
Bir qomati mavzun, yonog'i lola,
Bir lahjasi shirinkorni sevibman.

Bir saqog'i oqu, siynasi larzon,
Bir so'zi javohir, marvarid dandon,
Bir kiyik boqishli, kiprigi paykon,
Bir qoshlari zulfiqorni sevibman.

Kulgan chog'da lablaridan bol oqqan,
Tovusdek bezanib bog'larga chiqqan,
Niqobi ortidan pinhona boqqan,
Bir ajoyib xush guftorni sevibman.

Voqifman, tanimda jonim to'zmoqda,
Majnun kabi xonumonim to'zmoqda,
Ko'rmaganda din-imonim to'zmoqda,
Kecha - kunduz gul diydorni sevibman.

Har kishin jononikim, bir ahli urfon o'Imagay...

Har kishi jononikim, bir ahli urfon o'Imagay,
Shohi olam bo'lsa, unda rohati jon o'Imagay.

Rasmi ulfat bilmagan qiz oshiqni kufr etgusi,
Əy musulmonlar, xush ulkim, yori nodon o'Imagay.

Lablari la`lu, latif andomu gul ruxsor uchun
Ko'z yoshi daryosidir kam, ul agar qon o'Imagay.

Ofati bodi fanodan emrilur, barbod bo'lur
ul binokim, unda bir zul'fi parishon o'Imagay.

Ne safo ul gul yonoqdanki, ko'rinmas ko'zga,
Bormi lazzat g'uncha labdankim, u xandon o'Imagay.

Voqifo, bir mahliqoyi mehribonga mayl qil,
To kamoli ishqda unda zarra nuqson o'Imagay.

Rustam Komilov tarjimasi

Men jahon mulkida mutlaq to'g'ri holat ko'rmadim...

Men jahon mulkida mutlaq to'g'ri holat ko'rmadim,
Har na ko'rdim – egri ko'rdim, o'zga bobat ko'rmadim.
Oshnolar suhbatida ham sadoqat ko'rmadim.
Bay'atu iqroru imonu diyonat ko'rmadim,
Bevafodan lojaram tahsilu hojat kormadim.

Xohi sulton, xohi darveshu gado bilittifoq,
O'zlarin qilmish giriftori g'amu dardu firoq,
Bu harom dunyoga battar ehtiyoju ishtiyog,
Bunchakim etdim tamosho, so'zga ham soldim quloq,
Kizbu buhtondan savoyi bir hikoyat ko'rmadim.

Har sadovu saski dunyoga to'libdir bu mahal,
Jumla makru hiylagarlik, fitna ham jangu jadal,
Dirhamu zar, deb uzangan qo'l ko'rursan galma-gal,
Muqtadilarda itoat, muqtadolarda amal,
Bandalarda simu beklarda adolat ko'rmadim.

Xalqi olam bir ajab dasturi tutmish har zamon,
Qaysi g'amlik ko'nglini sen aylar o'lsang shodmon,
Senga u albattaki badxo'lik aylar begumon,
Har kima har kimki etsa yaxshilik, oxir yomon,-
Topmadim bir do'stki, undan bir adovat ko'rmadim.

Olimu johil muridu murshidu shogirdu pir,
Nafsining amrida butkul sarbasar bo'lmish asir,
Haqni botil aylamishlar, barida jurmi kabir,
Shayxlari aldoqchi, obidlar-chi-zolim birma-bir,
Hech kishida haqqa loyiq bir ibodat ko'rmadim.

Har kishi har neni sevsa oni batar istadi,
Kimi taxtu kimi toju kimi afsar istadi,
Podshoh ham dam-badam tasxiri kishvar istadi,
Ishqqa ham ko'p kimsa tushdi-vasli dilbar istadi,
Hech birida oqibat bir zavqu rohat ko'rmadim.

Men o'zim ko'p ko'zagarni kimyogar ayladim,
Men o'zim ne-ne g'ubori tirani zar ayladim,
Qora toshni do'ndirib, yoquti ahmor ayladim,
Donam munchoqni ham durga barobar ayladim,
Qadru qimmat istadim, g'ayr az xasorat ko'rmadim.

Ulki, vayron aylamish jamshidi-jam ayvonini,
Yo'lga solmish, bilki, bazmu ishratin chandonini,
Kim qolibdirkim uning g'am to'kmagandir qonini?
Qancha-qancha imtihon etdim falak davronini,
Unda men baraksilikdan o'zga odat ko'rmadim.

Kun kabi bir shaxsga kunda xayr bersang sadhazor,
Zarracha etmas adoyi shukri ne'mat oshkor,
Qolmagandir g'ayratu sharmu hayo, nomusu or,
Deydilarki, e'tiboru e'tiqod olamda bor,
Izladim men ham uni, ammo nihoyat ko'rmadim.

Muxtasar kim bo'yla dunyodan kerak etmok hazar,
Chunki o'z o'rnida ermas bu zamon hech xayron shar,
Yaxshilar xoki mazallatda, yomonlar mu`tabar,
Sohibi zarda karam yo'qdur, karam ahlida zar,
Ishdayu tadbirda axkomu layoqat ko'rmadim.

Davlatu iqbolu molning oxirin ko'rdim xunuk,
Ne hasham, johu jalolning oxirin ko'rdim xunuk,
Zulfi ro'yu xattu xolning oxirin ko'rdim xunuk,
Xamdami sohibjamolning oxirin ko'rdim xunuk,
Hech to'kis bir husni-surat, qaddu qomat ko'rmadim.

Soch oqardi, ruzg'orim bo'ldi kun-kundan siyoh,
Solmadim, yuz hayfkim, bir mohi ruxsorga nigoh,
Qadr bilmas hamdam ila bo'ldi umrim ham taboh,
Voqifingga, rabbano, lutfingni ayla to panoh,
Sendan o'zga kimsada lutfu inoyat ko'rmadim.

Aytishuv

Voqif

Ey Vidodiy , sening bu puch dun'yoda
Qanday darding borki zor-zor yig'larsan?
Yig'laydigan kuning oxiratdadir,
Hozir senda ne qayg'u bor, yig'larsan?

Vidodiy

Voqif, buncha ta`na toshi otarsan,
Dersan, "nechun sen bu qadar yig'larsan?"
Sening ham qalbingda muhabbat o'ti
Agar bo'lsa , aylar asar yig'larsan.

Voqif

To jasading judo bo'lmayin jondan,
Bil o'zingni ortiq sultondan, xondan,
G'ariblik, ayriliq nedurki, undan
Bu qadar chekibon ozor yig'larsan?

Vidodiy

Yig'lamoq sababi muhabbatdandir,
Shikasta xotirlik marhamatdandir,
Asli bular bari muruvvatdandir,
Bo'lsa yuragingda battar yig'larsan!

Voqif

G'animat bil tirikliging damini,
O'tmish hamdamlaring chekma g'amini,
Aqling bo'lsa, art qo'zingning namini,
Ular qaytishmaydi zinhor, yig'larsan!

Vidodiy

Yig'lamoq, mo'minlik alomatidir,
Payg'ambar dining xush odatidir,
Agar bilsang, haqning karomatidir,
Qo'zda borkan nurdan asar yig'larsan!

Voqif

Qo'ldan ixtiyoring oldirgan falak,
Sigirdan buzoq nasl qoldirgan falak,
Yoru yo'ldoshingni o'ldirgan falak
Magar seni omon quyar, yig'larsan?

Vidodiy

Nechun sigir-buzoq haqda so'zlarsen,
Sening bila hazil-mazax qilmam men,
Hazratquli degan boyning tasbehin
Olibsan qulingga magar, yig'larsan

Voqif

Kimdir endi bu davronda ul odam,
Sevgani yonidan siljimas bir dam,
Qorayasan bulut kabi damo dam,
Oq chaqmoqdek yashin chaqnar, yig'larsan.

Vidodiy

Bildim ku'p go'daksan, yuraging t'uqdir,
Lahvu laab bila havasing chuqdir,
Keksalik asari ko'nlingda yo'qdir,
Keyinchalik aqling kirar, yig'larsan!

Voqif

To'y bayramdir bu dunyoning azobi
Oqil kishi unga bo'ladi tobe`,
Sendek o'g'lonlarning y'oqdir hisobi,
Har narsadan topib g'ubor, yig'larsan

Vidodiy

O'g'lon, sen bolasan hali navjuvon
Yaqinda tushgandir jismingga so'zon,
Tasbehni olibsan qu'llinga bu on,
To'g'ri tutki, nogoh tushar, yig'larsan.

Voqif

Ohu nadomatdan ne tushar qo'la,
Shukr ayla ollohga, kez kul-kula!
Bola emassan-ku, boqmay ul-bula,
Ko'nglingning shishasi sinar, yig'larsan!

Vidodiy

Uzoqdan boq, yahshi fahm et, ey jo'ra,
Bu ish boqmas hech ko'ngila, xotira,
Yuz yil bu Yo'llardan ot sura-sura
Bir qun yonar jonu jigar, yig'larsan

Voqif

O'tgan ishga mard yigitlar qayg'urmas
Otalar so'zidir: "To'qilgan to'lmas"
Qattiq uchun qishga Yig'lamoq bo'lmas,
Insholloh kelar bahor, yig'larsan!

Vidodiy

Davlatningdan yotdik nonu namakka,
Tushdik endi qatiq, qaymoq yemakka,
Gap juda ko'p, joyi emas demakka,
Agar bilsang, ey behabar, yig'larsan!

Voqif

Hozircha tiriksan, o'lik degilsan
Qartayibon yoydek endi egilsang,
Podshohsan agar o'zingni bilsang,
Nechun bo'lib jondan bezor, yig'larsan?

Vidodiy

Vaqteki taqildi ko'zga ko'zoynak,
Keksalik yotishgach ne uchun shishmak,
Bolalar holingga kulganda beshak,
Sening ham achchig'ing chiqar, yig'larsan...

Voqif

Muxammas yozmoging siyraqlashibdir,
Oqil bo'lib, zehning ziyraklashibdi,
Keksayibsan qalbing kuvralashibdir,
Ishu kuchdan bo'lib bekor, yig'larsan.

Vidodiy

Qo'y gapirma, muxammasdan , g'azaldan,
She`riy haqiqatdan, madhi go'zaldan,
Sening ahvolingni bildik azaldan,
Yana debon jonon, dilbar, yig'larsan.

Voqif

Yotmishdagi bunday yosh kelar ko'zga,
Har narsaga loqayd, boqmaysan so'zga,
Bir vaqtiki yoshing yetadi yuzga,
Ko'rgin unda sen beshumor yig'larsan.

Vidodiy

Sari Cho'pon o'g'li kelsin yoningga,
Oxund deya jonin qotsin joningga,
Xonning shavkatiga, sening shoningga,
U yahshi muxammas tuzar, yig'larsan.

Voqif

Axir sening qanday erur bu holing,
Qanday talabdadir fikru xayoling,
Muddatida oting, qo'yning va moling
Agar tug'mas agar tug'ar, yig'larsan

Vidodiy

Sevmas esang otni, qo'y ila molni,
Eshitmas aslo bu qolu maqolni,
Bas nechun yig'ibsan shuncha ayolni,
Tug'masa shodlanib, tug'ar, yig'larsan

Voqif

Boshingga jamlanib aqling yig'ilmas,
Shul sababdan dardu g'aming dog'ilmas,
Sening moling buzoq emib sog'ilmas,
Har kim sigiringni sog'ar, yig'larsan.

Vidodiy

Shayton gar aldasa qaysi odamni,
Xush kelur o'shanga dunyoning.
Ko'p yig'ma boshingga huru sanamni,
G'ofil, o'zgalarga qolar, yig'larsan.

Vaqif

Jahannamga tushsin o'tgan hamdamlar,
Ular uchun chekma sen buncha g'amlar,
O'tmish kunlarini hozir – bu damlar,
Telba ko'ngil abas qo'msar, yig'larsan.

Vidodiy

Ko'z nechun yig'labon to'qmasin namni,
Hayvon emasmiz- ku chekmasak g'amni,
Aqling bo'lsa qumsab yorni, hamdamni,
Laylu nahor shomu sahar yig'larsan.

Vaqif

Qanday yara yuragingning yarasi,
Shu vaqtgacha topilmadi chorasi,
Ko'p yillardir uzilmasdan orasi,
Shomu sahar laylu nahor yig'larsan.

Vidodiy

Qay ko'zki yig'lamas, to'kilmas yoshi,
Albatta xolidir miyadan boshi,
O'lmasa yod etar yoru yo'ldoshni,
Har damki yodingga tushar, yig'larsan.

Vaqif

Juda ko'p bahs etding sog'dan va so'ldan,
Davlatli xnni ham chiqarding yo'ldan,
Qo'ymading bermasga matoyu puldan,
Seni hi`lat ahli tutar, yig'larsan.

Vidodiy

Ko'p belanma bu dunyoning qoniga,
Begonadir vafo sulton, xoniga,
Donishmandin bir kun qo'yimas yoniga,
Bizning sigir kabi tepar, yig'larsan.

Voqif

Dunyoning ishida mardsan fidokor,
O'likdan ephilsan tirikdan kanor,
Bir kuni sog' esang, etti kun bemor,
To'shaging bag'ringni teshar,yig'larsan!

Vidodiy

Seni to'qayzorda yashirgan falak,
Aqlingni boshingdan choshirgan falak,
Mayxonaga tez-tez tushirgan falak,
Bunday qo'ymas bir kun surar, yig'larsan.

Voqif

Minarsan xachirni, sura olmassan,
Yo'lning sog'u so'lin ura olmassan,
Xon kelar,o'rningdan tura olmassan,
Eshikbon qo'lingdan tutar, yig'larsan.

Vidodiy

Oqqiz o'g'li Piriq dunyo qardoshing,
Hotamhon og'adir tengqur yo'ldoshing,
Sari Cho'pon o'g'li qo'zal dindoshing,
Nega chekibsen dardisar, yig'larsan?

Voqif

Voqif garchi azobi bor dunyoning,
Sen nechun vahmini chekasan oning,
Tutubon etagin Shohimardoning,
U kular-kularsan, yig'lab- yig'larsan.

Vidodiy

Ahli sunnat valjamoat payvasta,
Boralar jannatga dastama-dasta,
U kunda shod bo'lur vidodiy xasta
Seni yanglish ko'rib kular, yig'larsan.

Molla Penah Vagif

300

Molla Penah Vagif

(1717 - 1797)

18. yüzyıl Azerbaycan edebiyatının görkemli temsilcisi, şair, düşünür, sosyo-siyasi figür Molla Penah Vagif (Vâkîf) 1717 yılında Azerbaycan'ın Gazah mahalının Gırag Salahlı köyünde doğdu. İlk eğitimini Gazah'da, tanınmış bilim adamı ve eğitimçi Şafi Efendi'nin yanında aldı. Eğitimini bitirdikten sonra Gazah'da, sonra ise Garabağ'da mescid nezdinde faaliyet gösteren medresede ders verdi ve zamanında birçok ilimlere vâkif olduğu için kendine "Vagif (Vâkîf)" mahlası aldı.

1770 yılında Şuşa'da Garabağ Hanı İbrahimhalil hanın sarayında önce eşikağası, sonra ise baş vezir olarak görevlerde bulundu. 1797 yılında Muhammed bey Cavanşir tarafından oğlu Aliğa ile beraber Şuşa'da - Cıdır düzündeki idam edildi ve külliyyatı yandırıldı.

1823 yılında Kafkasya şairlerinin şiirleri mecmuasına M.P.Vagif'in 12 şiiri dahil edildi. 1856 yılında şairin eserleri toplanmış "Mecmueyi-divani-Vagif ve diger müasirin" adlı ilk kitap Dağıstan'ın Teymurhanşura şehrinde (şimdiki Buynaksk) arap elifbasında yayınlandı. 1867 yılında Almanya'nın Leypsig şehrinde Adolf Berje'nin tertip ettiği "Kafkasya ve Azerbaycan'da meşhur olan şüaranın aşarına mecmua" adlı kitabında M.P.Vagif'in 56 şiiri (müxemmes, mürebbe, gazel) yayınlandı.

1908 yılında Haşım Bey Vezirov "Kafkasya şüarasının meşhuru Molla Penah Vagif'in ele düşen aşarının mecmueesi" kitabını Bakı'da yayınladı. 1925 yılında Salman Mümtaz Vagif'in şiirlerinden bir hisse toplayarak "Azerbaycan edebiyatı. Molla Penah Vagif" adlı kitapta yayınladı. 1937 yılında ilk defa Molla Penah Vagif'in "Eserleri", 1945 yılında ise "Eserleri"nin akademik yayını baskıdan çıktı. 2004 yılında "Eserleri" latin alfabesinde basıldı. 1970 yılında Gazah bölgesinde şairin hatıra müzesi yaratıldı.

1982 yılı 14 Ocak tarihinde Azerbaycan halkının milli lideri Haydar Aliyev'in katılımıyla Şuşa'da - Cıdır düzündeki şairin mavzolesinin açılışı gerçekleşti.

Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın İlham Aliyev 12 Ocak 2017 tarihinde "Büyük Azerbaycan şairi Molla Penah Vagif'in 300 yıllık jübilesinin kutlanması hakkında" Kararname imzaladı.

M.P.Vagif'in adı UNESCO-nun "2016-2017 yılları için görkemli şahisler ve elametdar hadiselerin jübileleri programı"na dahil edildi.

2017 yılı TÜRKSOY teşkilatı tarafından büyük Azerbaycan şairi Molla Penah Vagif'in doğumunun 300. yıldönümü münasebeti ile "Molla Penah Vagif Yılı" ilan edildi.

Menekşe dek anber zülfün buy verir...

Menekşe dek anber zülfün buy verir,
Her yuyub serende havaya Zeynep!
Onun itrin dimağımdan üzmesin,
Emanet et bâdi-ı sâbâya Zeynep!

Kaşa vesme, göze sürme çekende,
Siyah zülfü dal gerdene dökende,
Sallanıban keklik gibi sekende,
Okşarsın yeşilbaş sunaya, Zeynep!

Seni seven çok belaya tuş olur,
Akıl gider baştan, feramuş olur,
Avazın gelende can bihûş olur,
Kurbanım o nazik sedaya, Zeynep!

Yanağı lâlesin, kâmeti dalsan, Ağzı şeker,
dili, dudağı balsan, Sanırsın ki, yorgun, vahşi
maralsın, Olmuşsun yakışık obaya Zeynep!

Sensin padişahı, hanı Vâkîf'in, Akli, fikri;
din-ımanı Vâkîf'in, Hasretinden çıktık canı
Vâkîf'in, Ne olur gelesin buraya Zeynep!

Karasaç görmedim Kür gırağında...

Karasaç görmedim Kür gırağında,
Meğer hiç yeşilbaş olmaz bu yerde?
Şahin gönlüm yine yüce dağlara
Havalanır, asla konmaz bu yerde.

Bu diyarda kelağay yok, keten yok,
Sinem hedef, müjgân ohun atan yok,
Sarhoş durub bir nezaket satan yok,
Heç sevdâger fayda bulmaz bu yerde.

Bezek bilmez bu diyarın gökçeği,
Tanımaz al çarşaf, zerrin leçeği,
Ak gerdan altından halka pürçeği
Ter meme üstünden salmaz bu yerde.

Yarın hayaliyle bu gün men şadam,
Keribliye düşsem, kan ağlar didem.
Perisi yanında olmayan âdem
Ne yahşı, sağ kalır ölmez bu yerde.

Deseler ki Vâkıf, ne oldu sana,
Renk ü rûyun dönmüş ayvaya gene,
Bebeği memeden keserse ana
Sraruben nice solmaz bu yerde.

Bu gün bir acayib güzel sevmişim...

Bu gün bir acayib güzel sevmişim,
Böylesi olamaz bir vilayette,
Sanırsın ki, cemalinden nur yağar,
Yaratılmış ya Rab, ne hoş saatte.

Al yazmadan yaşmak tutub çeneye,
Simin yaraştırıp zerrin sineye,
Güzellikte hiç benzemez kimseye
Hubların şahıdır şan ü şevkette.

Gülâbıynan zülfün ciğasin eğer,
Yüzüne bakınca kan olur ciğer,
Gökten yere inmiş melektir meğer,
Yoksa insan olmaz hiç bu surette.

Bileği, bazusu, her bendi güzel,
Gerdanda zülfünün kemendi güzel,
Ayna tutdu, durdu bezendi güzel,
Salındı, göresin ne kıyamette.

Suna teleği mi serinde teli,
Ak gül yarpağı mı ayağı, eli,
Cismi dolu, nazik bedeni, beli,
Dilber görmemişim bu nezakette.

Ayıraydım obasından, elinden,
Bir halvette tuta idim elinden,
Emeydim ağzından, şirin dilinden,
Göreydim nicedir tatta, lezzette.

Nevcivanlar koy hemişe var olsun,
Amma ki, bizlerden haberdar olsun.
Vâkîf'ın duası sana yar olsun!
Seni Hak saklasın ömr ü devletde.

Bir yüzü gül, rengi lâle, zülfü ter

Bir yüzü gül, rengi lâle, zülfü ter,
Seyre çıhib, derer taza menekşe.
Deste deste sancıb buhak yanına,
Yaraşıbdır o şahbaza menekşe.

Cismi mermer, halka zülfleri kara,
Onu gören mecnun olur avara,
Örüp saçlarını, salıb katara,
Düzer tele, hem kotaza menekşe.

Yaşı on sekize yenice yetmiş,
Güzellikte bütün halkı mat etmiş,
Seyre çıkmış yar geldiğin eşitmiş,
Dağa salmış bir âvâze menekşe.

Göğsün açıb, ağ kolların çemresin,
Öyle gezsün, onu rakip görmesin,
Ağyar ile çıkıb seyre, durmasın,
Layık olmaz anlamaza menekşe.

Sen sallanıp yamacımdan gidende,
Hergiz kalmaz sebrü ihtiyar bende.
Vâkıf zülflerini tarif edende,
Gerekdir ki, evvel yaza menekşe.

Boyun sürâhidir, bedenin billur...

Boyun sürâhidir, bedenin billur,
Gerdanın çekilmiş minadan, Peri!
Bir yalnız sunasın, cüda düşmüşsün
Bir bölük yeşilbaş sunadan, Peri!

İhtilatın şirin, sözün mezeli,
Şeker gülüşünden canlar tazeli,
Eller yaraşığı, ölke gözeli,
Ne güzel doğmuşun anadan Peri!

Yanağına dökülmüştür tel nâzik,
Sine meydan, zülf perişan, bel nazik,
Ağız nazik, dudak nazik, dil nazik,
Ak ellerin elvan kınadan, Peri!

Avcısı olmuşum sen tek maralın,
Hayâlimden çıkmaz hergiz hayâlin.
Allığı, pudrayı neyer cemalin,
Sen öyle güzelsin binadan, Peri!

Güneş gibi her çıkanda seherden
Alırsın Vâkif'in aklını serden.
Duacınım, salma beni nazardan,
Eksik olmayasın senâdan, Peri!

Cemalin gözümden nihan olalı,
İsterim bakmayım dünyaya Peri!
Hayâl eyledikce o servi gaddin,
Döner kanlı yaşım deryaya Peri!

Olsalar yüz melek, yüz huri gılman,
Yüz mînâ gerdanlı, zülfü perişan,
Yüz lâle yanaklı, lebleri mercan,
Gönül dönmez senden kimseye, Peri!

Sen gedeli, men ziyade ağlaram,
Vermişem ömrümü bada, ağlaram,
Her düşende keddin yada, ağlaram,
Ünüm çıkar arşı âlâya, Peri!

Senden ayrı bağrım kebâba dönmüş,
Yıkılmış dil şehri haraba dönmüş,
Firkatin tamu tek azâba dönmüş,
Dîdârın cennetü'l- me'vâya Peri!

Bir göreydim senin gül cemalini,
Cadı gözlerini, yay hilâlini,
Muanber saçını, hindû hâlini,
Yeterdi her derde devâya, Peri!

Peyveste kurulsun kaşın kemanı,
Okların sinemden geçsin nihanı,
Gül bedenini heç görmesin yamanı,
Lütfeyle Vâkıf-ı şeydâya Peri!

Açıkbaş'da eger olsa bîr dilber...

Açıkbaş'da eger olsa bir dilber,
Onda bu nişanlar müayyen gerek.
Endamı âyîne, gaddi mûtedil,
Siyah zülfü kâmetine denk gerek.

Yanağı lâle-yi baharî gibi,
Lebleri yakutun kenari gibi,
Bir dane nasüfte mirvari gibi,
Başdan ayağa dek ağbeden gerek.

Temizlikte ola meylü hevesi,
Olmaya aşğa nâz ü gamzesi,
Gül gibi kokuya nutk ü nefesi,
Zülfü ya benefşe, ya semen gerek.

El-ayağı kâidede, düsturda,
Saki ferbeh, topukları çukurda,
Bir kat et, içinde kemiği hırda,
Ağzı burnu nazik,yüzü gen gerek.

Nevresîde, on dörd, on beş yaşında
Ayb olmaya kirpiğinde, kaşında,
Hayası yüzünde akli başında,
Hürmette, sohbette müstahsen gerek.

Tavus gibi cilvelene her seher,
Bezек vere camaline serbeser,
Konuşmadan vere gönülden haber,
İşaretten anlar hâl bilen gerek.

Yaşadıkça civanlana, enlene,
Bir hicabda, bir perdede eğlene,
Nutk u nefesinden canlar dinlene,
Şirin konuşuban hoş gülen gerek.

Gavli sadık ola, her fi'li helâl,
Bilmeye kim, fitne nedir, mekrü al,
Mum gibi karşıda dura nutku lâl,
Kesilse de başı, dinleyen gerek.

Vâkîf, yahşı canan gerek can için,
Nedir çok çalışmak bu cihan için,
Bir güzel lazımdır bizim han için,
Vali hizmetinde arz eden gerek.

Bulut zülflü, ay yanaklı gözelin...

Bulut zülflü, ay yanaklı gözelin,
Duruban başına dolanmak gerek.
Bir evde ki, böyle güzel olmaya,
O ev berbad olub talanmak gerek.

Endamı ağ gerek, sinesi mermer,
Siyah zülfü kametine beraber,
Koynu içi gûya misk ile amber,
Bastığı toprağı yalanmak gerek.

Sarhoş kalkıp sarayından bakınca,
Ak gerdan hemailler takınca,
Göze sürme, kaşa vesme çekince,
Canım eşk oduna salınmak gerek.

Çıka srayından can alır gibi
Hişmile heybetle ün alır gibi
Şahmar zülfü boyna dolanır gibi
Her yürüyüşünde bulanmak gerek.

Vâkıf, senin işin müdam ah olsun,
Seg rekibin ömrü kou kütah olsun.
Hemdemsiz kimsene eger şah olsun,
Gedâdir o kimse dilanmek gerek.

Bî vefasan, senden yüz döndermişim...

Bî vefasan, senden yüz döndermişim,
Yalancıya, bî ikrâra bakamam.
Seni oh kirpiğe hesret koyarım,
Bağrın olsa pare pare, bakamam.

Nerde görsen bir güzel-i mestâne,
İster ki, hayalin tez ona döne.
Benim yarım gerek baka bir bana;
Gayri yüze bakan yara bakamam.

Nikab çekib yüze, hali gizlerim,
Siyah zülfü, reng-i alı gizlerim,
Gonca gibi gül cemâli gizlerim,
Salar seni âhü zara bakamam.

Yanımda itibar sata bilmezsin,
Boynundan günahın ata bilmezsin,
Bizimle ihtilat kata bilmezsin,
Danışma ki, o göftara bakamam.

Vâkıfı derlerdi çoh güzel seven,
Ele bildim sen de onun kimisen,
Bildim şimdi vallah, sendekini ben:
Bî vefasın, bî ikrara bakamam.

Beni gark eyledin gam deryasına ...

Beni gark eyledin gam deryasına,
Ey çeşmi humarım, niçin ağladın?
Ey gözüm, ne değmiş gevrek gönlüne,
Ey şirin güftarım, niçin ağladın?

Gerdanında zülfün ter sünbül gibi,
Sunadan üzülmüş kara tel gibi,
Senin gülmen gerek kızıl gül gibi,
Ey lâle ruhsarım, niçin ağladın?

Sanırım sen beni bî ikrar sandın,
Latife yapmıştım, ona inandın,
Ne değdi könlüne, neden bulandın,
Dişleri mirvârim, niçin ağladın?

Bağrım başın şan-şan eyledin, deldin,
Dönüm gözlerine, az ağla – öldün;
Deyerdin, gülerdin, bele deyildin,
Menim cadugerim, niçin ağladın?

Herkes gördüğünde öz sırdaşını,
Çatar mı hiç çehresini kaşını,
Oda yaktın ciğerimin başını,
Vâkif der; dildârım niçin ağladın?

Başına döndüğüm, toya gidenler...

Başına döndüğüm, toya gidenler,
Siz de deyin, toya gelen oynasın,
Adını diyemem, elden utandım,
Filankesin kızı, filan oynasın.

Ne zamandır ona güvendik yazık,
Hesretin çekmekden bağrımız ezik,
Her eline alıb bir tane yüzük,
Yüzüyü destine alan oynasın.

Bir tûbâ boyludur boyu nevreste,
Hesretin çekmekten olmuşam hasta,
İşaret eylerim anlayan dostu,
Dostunun kadrini bilen oynasın.

Ben Molla Vâkıf'ım, eylerim efğan,
Gözlerim de yaş yerine döker kan,
Uzun boylu, yeniyetme, nevcivan, –
Beni bu derdlere salan oynasın

Bir zaman havada kanat saklayın...

Bir zaman havada kanat saklayın,
Sözüm vardır benim size turnalar!
Katarlanıb ne diyardan gelirsiniz?
Bir haber verseniz bize turnalar!

Sizlere müştatır Bağdad elleri,
Gözlemekten yorulmuştur yolları,
Ağır uçun o güzelim telleri
Yazık düşürmeyin düze, turnalar!

Hayli vakttir, yarın firakındayım,
Pervane tek hüsnün çırağındayım,
Bir ela gözlünün merakındayam,
Görünür mü, görün göze turnalar!

Ben sevmişim ela gözün sürmesin,
Betnazar keserek ziyan vermesin,
Dikkat edin, laçın gözü görmesin,
Sakin safınızı boza, turnalar!

Gökte nazlı nazlı ederler avaz,
Ruhlar tazelenir, olur serefraz,
Vâkîf'in da gönlü çok eder pervaz,
Arada sizinle geze turnalar!

Sevdiğim leblerin yakuta benzer...

Sevdiğim leblerin yakuta benzer,
Seraser dişlerin dürdanedendir.
Sedef dehanından çıkan sözlerin
Her biri bir gayrı hazinedendir.

Nedendir sözüme cevap vermemek,
Hem cemâl gizleyib, yüz göstermemek.
Geceler gözlerim habı görmemek,
Ol siyah nergis-i mestanedendir.

Ben seni İlähî bir nûr sanırım,
Cemâlinin şûlesine dönerim
Merd merdane ateşine yanarım,
Bu hasiyyet bana pervanedendir.

Bir name yazmışım can üze-üze,
Badi-saba, apar sen o gül yüze,
Sorarsa yar ki, bu kimdendir bize?
Söylesinler, "Sizin divanedendir."

Humar humar bakmak göz kaydesidir,
Lale tek kızarmak yüz kaydesidir,
Perişanlık zülfün öz kaydesidir,
Ne bâd i-sabâdan, ne şanedendir.

Müştakdır üzüne gözü Vâkıfın,
Yolunda payendaz üzü Vâkıfın,
Sensin fikri, zikri, sözü Vakıfın,
Gayri söz, yanında efsanedendir.

Bayram oldu, heç bilmirem neyleyim...

Bayram oldu, heç bilmirem neyleyim,
Bizim evde dolu çuval da yohdur.
Dügüyle yağ, tümü çoktan tükenmiş,
Et hi ç ele düşmez, mecal da yohdur.

Allaha bizmişik naşükür bende,
Bir söz desem dahi koymazlar kende.
Halk batıdır noğla, şekere, kende,
Bizim evde ayran zoğal da yohdur.

Bizim bu dünyada ne malımız var,
Ne de evde sahibcamalımız var.
Vâkıf, öyünme ki, kamalımız var,
Allaha şükür ki, kamal da yohdur.

Kür nehrinin ne hoş seyrenghahı var...

Kür nehrinin ne hoş seyrenghahı var,
Yeşılbaş sunası, hayıf ki, yoktur!
Yenice yıkanmış siyah saçların
Durup temaşası, hayıf ki yokdur!

Kış günü kışlağı Kırakbasa'nın,
Gözüdür ovanın, cümle cihanın,
Böyle güzel yerin, güzel mekanın
Bir güzel obası, hayıf ki, yoktur!

Çoktur sim bedenli, billur yanaklı
Ak lâle gerdanlı, gonca dudaklı.
Amma şirin dilli, ipek yelekli,
Gönül âşinası, hayıf ki, yoktur!

Havasından toprağının yerinin,
Tadılmaz dehanın, leb-i şirinin,
Peri çohdur, ne fayda heç birinin
Adamlık edası, hayıf ki, yoktur!

Ucu eşrefili, bulut gibi saç,
Dal gerdanda her belği bir kulac,
Başörtüsü elvan, yakası kıyğac,
Altında içliğı, hayıf ki, yoktur!

Altın oya, al gömleğin üstünde,
Benler yanağında, çene üstünde,
Gerdanın altında, sine üstünde,
Zülfün burulması, hayıf ki, yoktur!

Laçın gibi başta altın tarağa,
Yaşmağı tutmaya dişe, dudağa,
Cellat gibi durup kabak-kabağa
Bakıp can alması, hayıf ki, yoktur!

Çünkü yorğunuyum ben bu yolların,
Kaydesin bilirim her usullerin,
Gümüş bileklerin, beyaz kolların,
Sarı kehribarı, hayıf ki, yoktur!

Ayna tutub herdem cemâl görmesi,
Zülüflerin yanağında dermesi,
Seher ala gözün siyah sürmesi,
Elinin kınası, hayıf ki, yoktur!

Vağıf Hak'tan diler lütf ü keremler,
Böyle yerde kalan, vallah, veremler.
Yine yada düşdü bizim senemler.
Gitmenin binası, hayıf ki, yoktur!

Ey Vidâdî, gerdiş-i devran-i kecreftâra bak!...

Ey Vidâdî, gerdiş-i devran-i kecreftâra bak!
Rûzigâra kıl temâşa, kâra bak, kirdara bak!

Ehl-i zülmü nice berbad eyledi bir lahzada,
Hükmü âdil padşah-i Kâdir-i kahhara bak!

Subh söndü, şeb ki halka kible idi bir çırağ,
Geceki ikbalı gör, gündüzdeki idbâra bak!

Tac-ı zerden tâ ki, ayrıldı dimağ-i pür grûr,
Payimal oldu tepiklerle ser-i serdara bak!

Ben fakîre emr kılmışdı siyaset etmeye,
Sahlayan mezlumu zalimden o dem Gaffâra bak!

Kurtaran endîşeden âhenger-i biçâreyi,
Şah üçün ol midberi tebdil olan mismare bak!

İbret al Ağa Mehemed Handan, ey kemter geda,
Ta hayatın var iken ne şâha ne hunhâra bak!

Yüz çevir bu ehl-i dünyadan ayak tutdukça kaç,
Ne kıza, ne oğula, ne dusta, ne yare bak!

Vâkıfa, göz yum, cahanın bahma hubü ziştine,
Yüz çevir Âl-i Abâya, Ahmed-i Muhtara bak!

Habîbim, bu nezâkette gül-i rânâdan artıksın...

Habîbim, bu nezâkette gül-i rânâdan artıksın,
Seraser nahl-i arâr, tûbâ-yı zîbadan artıksın.

Cihân mehveşleri hâk-i derinde çâker-i kemter,
Serîr-i hüsnde İskender ü Dârâ'dan artıksın.

Senin bir târ-i mûyun müşkünü bu â leme vermem,
Benim yanımda, billah sen iki dünyadan artıksın.

Kaşın tâkın koyup mihrâba hergiz kılmazam secde
Ki sen yüz mertebe ol Kâbe-yi ûlyadan artıksın.

Eger ben Vâkîf'ım, Ferhad ile Mecnun'dan âlâyım
Eger sensen Hâmân, Şîrîn ile Leylâ'dan artıksın.

Ey sabâ, yâra de kim, âvâre gördüm Vâkîf'ı...

Ey sabâ, yâra de kim, âvâre gördüm Vâkîf'ı,
Kem elinden bikes ü bîçâre gördüm Vâkîf'ı,
Bağrı olmuş serbeser sadpâre gördüm Vâkîf'ı,
Âkibet salmış özün odlara, gördüm Vâkîf'ı,
Gece gündüz muntazır dîdâre gördüm Vâkîf'ı.

Bir yanar ateş salıb pervane tek âzâsına,
Okşayıptır dehrde aşıkların rüsvâsına,
Nâle eyler gece gündüz, yalvarır Mevlâ'sına,
Baş koşub eyle senin ol zülfünün sevdâsına,
Bir zaman basmaz ayak bâzâra, gördüm Vâkîf'ı.

Kâmet-i mevzûn ile bir serv-i gülşensin güzel,
İki dünyanın sefâ vü zevkine tensen, güzel!
Etmeye gözden gönülden ayırısın, gensen, güzel!
Fikri, zikri, dediği danışdığı sensen, güzel,
Mâil olmaz her yeten güftâra, gördüm Vâkîf'ı.

Kaşlarından ayrı ol mehrâbı görmez gözleri,
Eylemez şemse nazar, mehtâbı görmez gözleri.
Ârızın ister, gül-i sirabı görmez gözleri.
Ağlar eyle gece gündüz, hâbı görmez gözleri,
Yandırtır cânını odlara, gördüm Vâkîf'ı.

Söyle kim, başın üçün, bir lutf kıl, ey gülizâr!
Sallanıp serv-i revân tek bu yana eyle gûzar,
Gece gündüz derd ü gam etmiş beni candan bîzâr,
Görmeye dîdârını herdem çeker çoh intizar,
Gözlerin dikmiş bakar yollara, gördüm Vâkîf'ı.

Ben cihan mülkünde mutlak doğru hâlet görmedim...

Ben cihan mülkünde mutlak doğru hâlet görmedim,
Her ne gördüm, eğri gördüm, özge bâbet görmedim.
Aşinâlar ihtilâtında sadâkat görmedim,
Bîat ü ikrâr ü îmân ü deyanet görmedim,
Bîvefâdan lâcerem tehsîl-i hâcet görmedim.

Gah sultan, gah dervîş ü gedâ bilittifak,
Özlerin kılmış giriftar-i gam ü derd ü firak,
Cife-yi dünyayadır her ihtiyac ü iştiyak,
Bunca kim, etdim temaşa, sözlere asdim kulak,
Kizb ü bühtandan ziyâde bir hikâyet görmedim.

Her sedavü ses ki, dünyaya dolub ekser ekel,
Cümle mekrü alü fennü fitnedir, cengü cedel,
Dirhemü dinar üçündür her şeye yapışsa el,
Müktedilerde itâat, müktedalerdea amel,
Bendelerde sim ü beylerde adalet görmedim.

Halk-ı âlem bir aceb düstur tutmuş her zaman,
Hangi gamlı gönlü kim, sen eder olsan şaduman,
O sana elbette ki, bedgûluk eyler, bigüman,
Herkes herkes ki, etse yahşılık, olur yaman,
Bulmadım bir dost ki, ondan bir adavet görmedim.

Alim ü cahil, mürid ü mürşid ü şagird ü pir,
Nefs-i emmare elinde serbeser olmuş esir,
Hakk ü batıl eylemişler, işlenir cürmi-kebir,
Şeyhler şeyyad, abidler abusen kemterir,
Hiç kesde hakka layık bir ibadet görmedim.

Her kişi her şey ki, sevdi, onu bihter istedi,
Kimi tahti, kimi taci, kimi efser istedi.
Padşahlar dembedem teshir-i kişver istedi,
Aşka hem çok kimse düşdü vasl-i dilber istedi,
Hiç birinde akibet, bir zevk ü rahat görmedim.

Dünya Dillerinde Molla Penah Vaqif Şiirleri

Ben özüm çok küzekârı kimyâger eyledim,
Sikkelendirdim gubâr-ı tîreyi zer eyledim,
Kara taş dödürüp yakut-i ahmer eyledim,
Dâne-yi hor möhreyi dürrer beraber yledim,
Kadr ü kıymet isteyip, geyr az hasârât görmëdim.

Eyleyen vîrâne Cemşid-i Cem'in evvânını,
Yola salmış bil ki, bezm-i işretin çendanını,
Kim kalıbdır ki, onun gam dökmemiştir kanını,
Döne döne imtihan etdim felek devranını,
Onda ben berekslikden özge adet görmedim.

Gün gibi bir şahsa günde hayr versen sad hezâr,
Zerrecâ etmez eda-yı şükr-i nîmet âşikâr,
Kalmamıştır gayert-i şerm ü hayâ, nâmûs u ar,
Dediler ki, îtibâr ü îtikâd âlemde var,
Ondan ötrü ben de çok gezdim, nihâyet görmedim.

Muhtasar kim, böyle dünyadan gerek etmek hazar,
Ondan ötrü kim, değildir öz yerinde hayr ü şer,
Âliler hâk-i mezellekte, deniler müteber,
Sâhib-i zerde kerem yoktur, kerem ehlinde zer,
İşlenen işlerde ahkâm ü liyâkât görmedim.

Devlet ü ikbâl ü malın ahirin gördüm tamam,
Haşmet ü câh ü celâlin âhirin gördüm tamam,
Zülf ü rûy ü hatt ü hâlin âhirin gördüm tamam,
Hemdem-i sahib-cemâlin ahirin gördüm tamam,
Başa dek bir hüsn-i sûet, kadd ü kâmet görmedim.

Ya imamü'l- ins ü v'el-cinnü şahenşâh-ı umûr,
Gitti din elden, bu günden böyle sen eyle zühûr,
Koyma kim, şeytan-ı melûn eyleye îmana zür,
Şûle yi- hüsnünle bahş et tâzeden dünyaya nûr
Kim, şerîat meşalinde istikâmet görmedim.

Baş ağardı, rûzigârım oldu gün günden siyah,
Etmedim sad hayf kim, bir mah-i ruhsara nigah,
Kadr bilmez hemdem ile eyledim ömrü tebah,
Vâkıf'a ya Rabbena, öz lütfunu eyle penah,
Senden özge kimsede lutf ü inâyet görmedim.

Sen gonca gibi her bir eden demde yaşınmak...

Sen gonca gibi her bir eden demde yaşınmak,
Artar bize yüz mertebe odlarına yanmak,
Ben aşıkım, ey gül sana, olmaz bunu danmak,
Ölen güne dek eylemezem senden usanmak,
Daha ne yapanmak, ne bürünmek, ne utanmak?
Besdir bu dayanmak!

Allaha şükür, lale yanağında ayıp yok,
Dışında, dehanında, dodağında ayıp yok...
Bir zerrece zülfünde, yanağında ayıp yok,
Kaşında, gözünde, kabağında ayıp yok,
Daha ne kapanmak, ne bürünmek, ne utanmak?
Besdir bu dayanmak!

Ben ha senin ol meh yüzünü görmüşüm yüz yol,
Ol kirpiyini, şuh gözünü görmüşüm yüz yol,
Hem yoldaşını, hem özünü görmüşüm yüz yol,
Şekker kimi şirin sözünü görmüşüm yüz yol,
Daha ne kapanmak, ne bürünmek, ne utanmak?
Besdir bu dayanmak!

Men hud deyilem bednezer, ey gözleri şehla,
Menden üzünü yaşırısan sen ele bica.
Koysan, eleyim üzüne doyunca tamaşa,
Öldürdün ahır, mende ki, can kalmadı esla,
Daha ne kapanmak, ne bürünmek, ne utanmak?
Besdir bu dayanmak!

Keyriden eger ki, edesen sen bu hicabı,
Billem ki, sözündür veli mekbulu hesabı,
Yohsa, menî görcek, üzüne çekme nikabı,
Gel, Tanrı için, Vâkif'e çok verme azabı,
Daha ne kapanmak, ne bürünmek, ne utanmak?
Besdir bu dayanmak!

VIDADİ İLE MÜŞAİRE

Vâkıf

Ey Vidâdî, senin bu boş dünyada
Ne derdin vardı ki, zar zar ağlarsın?
Ağlanacak günün ahirettedir,
Hele şimdi sende ne var, ağlarsın?

Vidâdî

Vâkıf, ne çok yan baş ayak atarsın,
Bana dersin, ne bu kadar ağlarsın?
Senin de başında muhabbet beyni
Eger olsa, eyler eser, ağlarsın!

Vâkıf

Ta cesedin cüdâ olmamış candan,
Bil özünü artık sultandan, handan,
Gariplik, ayrılık nedir ki, ondan
Bu kadar çekerek azar, ağlarsın?

Vidâdî

Azizim ağlamak, muhabbetdendir,
Şikestehatırlık merhemettendir,
Asıl bunlar cümle mürüvvettendir,
Olsa yüreğinde, beter ağlarsın!

Vâkıf

Say ganîmet diriliğın demini,
Geçen hemdemlerin çekme gamını,
Aklın varsa, sil gözünün nemini,
Daha geri gelmez onlar ağlarsın!

Vidâdî

Ağlamak müminin alâmetidir,
Nebinin dininin hoş âdetidir,
Eger bilsen, Hakk'ın ke'rametidir,
Ta gedince, nûr-ı basar ağlarsın!

Vâkîf

Toy bayramdır bu dñnyanın azabı
Aklı olan ona getirir tabı,
Sen gibi çocuğa değil hesabı,
Her şeyden eyleyib gubar ağlarsın!

Vidâdî

Yavrum, sen çocuksun, civansın hele,
Yenice cismine düşmüş velvele,
Tezecedey deyneği almışsın ele,
Kaim tut ki, nagâh düşer, ağlarsın.

Vâkîf

Keçen işden merd yiğidler pozulmaz,
Atalar demişler: "dökülen dolmaz".
Katık için kışda ağlamak olmaz,
İnşaallah, gelir bahar, ağlarsın!

Vidâdî

Dövletinden yetdik nan ü nemeğe,
Düşdük şimdi cad ü katık yemeğe,
Söz çok amma mahal yoktur demeğe,
Eğer bilsen, ey bihaber, ağlarsın!

Vâkîf

Nice ki, dirisin, ölü deęilsen,
Kocaluban yaylar gibi eęilsen,
Padişahsın eger özünü bilsen,
Niçin olup candan bizar, ağlarsın!

Vidâdî

Öyle ki, takıldı burnuna çeşmek,
Kocalık el vermiş, dahi ne şişmek...
Çocuklar içine düşer gülüşmek,
Senin de canını ykar, ağlarsın!

Vâkîf

Yavuz çok kocayan bayatı sever,
Gah konuşur tek tek özünü över,
Sen de yetişmişsin o hadde međer,
Beynine bayatı uyar, ağlarsın?

Vidâdî

Küllî Karabağ'ın abi-hayatı,
Nerm ü nazik bayatıdır, bayatı,
Okunur meclisde hoş kelimatı,
Ok gibi baęrını deler, ağlarsın!

Vâkîf

Muhemmes demeniz seyreklenmiştir,
Bayatıda zihnün zireklenmiştir,
Kocamışsın kalbin gevreklenmiştir,
İşten gücten olup bîkâr ağlarsın.

Vidâdî

Gel konuşma muhemesden, gazelden,
Şer' ü hakikatten, medh-i güzelden,
Halini bilirim senin ezelden,
Öyle deyib canan, dilber, ğlarsın.

Vâkîf

O kadar dolandın sağdan ve soldan,
Devleti, hanı da çıkardın yoldan,
Koymadın ki, vere parçadan, puldan,
Seni hâlet ehli tutar, ağlarsın.

Vidâdî

Çoh bulanma bu dünyanın kanına,
Güven olmaz sultanına, hanına,
Danasını bir gün koymaz yanına,
Bizim inek gibi teper, ağlarsın.

Vâkîf

Vâkîf, gerçi azabı var dünyanın,
Sen niçin havfını çekersin, anın,
Tutmuşsun eteğin Şah-i Merdanın,
O güler gülersin, ağlar ağlarsın.

Vidâdî

Ehli sünnet velcemaet peyveste,
Giderler cennete destebedeste,
O günde şad olar Vidâdî hasta,
Seni yanlış görüb güler, ağlarsın.

Molla Penah Vagif

300

—○—○—○—○—○—○—○—○—○—○

Türkmen Türkçesi ile Şürler

Türkmen diline terjime edilen goşgylar

—○—○—○—○—○—○—○—○—○—○

●—○—○—○—○—○—○—○—○—○—○●

Molla Penah Wagyf

(1717 - 1797)

XVIII asyr Azerbaýjan edebiyatynyň görnükli wekiliwe ajaýyp şahyr, akyldar, jemgyetçi-syýasy işgär Molla Penah Wagyf (Mollapena Wagyf) 1717-nji ýylda Gazah mahalynyň Gyrasalahly (Gyragsalahly) diýen obasynda eneden bolýar. Ol başlangyç bilimini Gazahda, belli alym we mugallym Säfi Efendiniňanynda alypdyr. Bilimini tamamlandan soňra Gazahda, ondan soň Garabagda metjitin medresesinde sapaklary berip başlaýarwe öz zamynda örän köp ylymlardan wagyf (habarly) bolandygy üçün özüne “Wagyf” (berlen, habarly) diýen edebi lakamyny alypdyr. 1770-njy ýylda Şuşa şäherinde (Çuýşşährinde) Garabag hany Ybraýym Halyl hanyň köşgünde ilki işik agasy (daşary işler weziri), soňra bolsa baş wezir wezipelerinde işläpdir..

1797-njy ýylda Muhammed Jawanşir bey tarapyndan şahyra we onuň ogly Alyaga Şuşada – Jydyr düzünde ölüm jezasy berlýär ve onuň eserlerinin hemmesi bolsa ýakylýar. 1823-njy ýylda Kawkaz şahyrlarynyň şygrylary jurnalyna (mejmuasyna) M.P. Wagyfyň 12 şygryy girizildi. 1856-njy ýylda şahyryň “Mejmueýi-diwani-Wagyf we diger müasirin” atly ilkinji kitaby Dagystanyň Teymurhanşura şäherinde (häzirk Buýnaks) arap elipbiýi bilen çap edilipdir. 1867-njy ýylda Leýpsig şäherinde Adolf Berjeniniň taýýarlanmagy bilen “Kawkaz we Azerbaýjanda meşhur bolan şüäranyň äşaryna mejmua” atly kitabynda M.P.Wagyfyň 56 sany şygry (muhammes, mürebba, gazal) çap edildi.

1908-jy ýylda Baku şäherinde Haşym bey Wezirow “Kawkaz şüärasy meşhury Molla Penah Wagyfyň gola düşen äşarynyň mejmuasy” kitabyny neş etdirýär. 1925-nji ýylda Salman Mumtaz Wagyfyň şygrylaryndan bir bölüm toplaýar we “Azerbaýjan edebiyaty. Molla Penah Wagyf” atly kitabynda neş edilipdir. 1937-nji ýylda ilkinji gezek Molla Penah Wagyfyň “Eserleri”, 1945-nji ýylda bolsa “Eserleri”niň akademik neşri çap edilipdir. 2004-nji ýylda “Eserleri” latyn elipbiýi bilen çap edilýär. 1970-nji ýylda Gazah raýonynda – şahyryň dogduk mekanynda şahyra bagyşlanyp hatyra muzeýi döredilýär. 1982-nji ýylyn yanwar aýynyň 14-de Azerbaýjan halkynyň umumymilli lideri Haýdar Alyýewiň gatnaşmagynda Şuşa şäherinde – Jydyr düzünde şahyryň mazarynyň üstüne gummez galdyrylyp, dabaraly ýagdaýda onuň açylyşy bolupdur.

2017-nji ýylyň12-nji martynda Azerbaýjan Respublikasynyň Prezidenti İlham Alyýew “Beýik Azerbaýjan şahyry Molla Penah Wagyfyň 300 ýyllyk ýubileýiniň geçirilmesi hakynda” karara gol çekipdir. M.P.Wagyfyň ady ÝUNESKO-nyň “ 2016-2017-nji ýyllar üçün görnükli şahslaryň we belli wakalaryň ýubileýleri” meýilnamasyna girizilipdir. 2017-nji ýyl TÜRKSOÝ guramasy tarapyndan beýik Azerbaýjan şahyry Molla Penah Wagyfyň enedan bolmagynyň 300 ýyllygy mynasybetli “Molla Penah Wagyf ýyly” diýip yglan edildi.

Benewşe dek anbar zülpüň buý berer...

Benewşe dek anbar zülpün buý berer,
Her ýuwup serende howaga, Zeýnep!
Onuň ysyn dymağymdan üzmesin,
Amanat et bady-sabaga, Zeýnep!

Gaşa wesme, göze sürme çekende,
Syýa zülpi dal gerdene dökende,
Seýkin basyp käkilik deý sekende,
Meñzär sen ýaşylbaş sonaga, Zeýnep!

Seni söýen çohbelaga duş bolar,
Akyl gider başdan, çalam-çaş bolar,
Owazyň gelende jan beýhuş bolar,
Gurban men o näzik sedaga, Zeýnep!

Ýañayy lale sen, kamaty dal sen,
Ağzy şeker, dili, dodağy bal sen,
Sanasen ki, ýorğun, tez bir maral sen,
Bolupsen ýaraşyk obaga, Zeýnep!

Sen-sen patyşasy, hany Wakyfyň,
Akly, huşy, din-imany Wakyfyň,
Hasratyňdan çykdy jany Wakyfyň,
Ne bolar ki, gelseň buraga, Zeýnep!

Syýa tel görmedim Kür gyрасыnda...

Syýatel görmedim Kür gyрасыnda,
Meger hiç ýaşylbaş bolmaz bu ýerde?
Tarlaň köňlüm ýene beýik daglara
Howalanyb, hergiz gonmaz bu ýerde.

Bu diýarda kelaýy ýok, keten ýok,
Synam üzre müjgän okun atan ýok,
Serhoş durup, bir mylakat satan ýok,
Hiç söwdagar peýda bulmaz bu ýerde.

Bezeg bilmez bu diýaryň gökjeği,
Tanylmaz al çargat, zerrin leçegi,
Ak bukaw astyndan halka – berçegi
Ter meme üstünden salmaz bu ýerde.

Ýaryň hyýaly-le bu gün men şadam,
Garyplyga düşsem, gan ađlar didäm.
Perisi ýanynda olmaýan adam
Ne ýagşy – sag galar, ölmez bu ýerde.

Diseler ki, Wakyf, ne boldy saňa,
Reňni-roýuň dönip heý-waýa ýene,
Elin ter memeden yüzen kimsine
Saralyban nije solmaz bu ýerde.

Bu gün bir ajaýyp gözel söýmüşem...

Bu gün bir ajaýyp gözel söýmüşem,
Beylesi bolunmaz hiç welaýatda,
Sanasen ki, jemalyndan nur ýagar,
Ýaralydyr, Ýa Reb, ne hoş sagatda.

Al çargatdan ýaşmak tutup eňege,
Simin ýaraşdyryp zer nimtenege,
Degildir barabar hiç kimsinege,
Huplaryň şasydyr şan-ı şöwketde.

Gülap bilen zülpün sypasaň eger,
Yüzüne bakanda gan bolar jiger,
Gökden ýereinmiş melekdir meger,
Ýogsa ynsan bolmaz beýle suratda.

Bilegi, bazusy, her bendi gözel,
Gerdende zülpünün kemendi gözel,
Aýna tutdy durdy, bezendi, gözel,
Sallandy, göre sen, ne kyýamat-da.

Sona jygasy dek serinde teli,
Ak gül ýarpagy dek aýagy, eli,
Jismi doly, nâzik bedeni, bili,
Görmemişem dilber bu mylakatda.

Aýyraýdyň obasyndan, ilinden,
Bir hylwatda tutar idiň elinden,
Emeydiň aňzyndan, şirin lebinden,
Göreýdiň nijedir datda, lezzetde.

Nowjuwanlar goý hemişe bar bolsun,
Emma ki, bizlerden habardar bolsun,
Wakyfyň dogasy saňa ýar bolsun!
Seni Hak saklasyn ömr-u döwletde.

Bir yüzi gül, reňni läle, zülpi ter...

Bir yüzi gül, reňni läle, zülpi ter,
Keşte çekip, darar täze benewşe.
Desse-desse sancyp bukaw ýanyňa,
Ýaraşypdyr o şabaza benewşe.

Jismi – mermer, halka zülpleri – gara,
Ony gören mejnun bolar – awara,
Örüp saçlaryny, salyp hatara,
Düzüp tele, hem gotaza benewşe.

Ýaşy on sekize ýaňyja ýetmiş,
Gözellikde tamam halky mat etmiş,
Keşte çekmiş – ýar geldigin eşitmiş,
Daga salyp bir owaza benewşe.

Göwsün açyp, ak gollaryn çyrmasyn,
Beýle gezsün, ony rakyp görmesin,
Ağýar bilen çykyp seýle, durmasyn,
Laýyk bolmaz aňlamaza benewşe.

Sen sallanyp gabagyndan gidende,
Hergiz galmaz sabr-uyhtyýar mende.
Wakyf, zülplerini taryp edende,
Gerekdir ki, owwal ýaza benewşe.

Boýuň surahydyr, bedeniň bulgur...

Boýuňsurahydyr, bedeniň – bulgur,
Gerdenin çekilmiş minadan, Peri!
Sen-hä bir sona sen, jyda düşüp sen
Bir bölek ýaşylbaş sonadan, Peri!

Sözleşişiniň şirin, söziň mazaly,
Şeker gülüşiniňden janlar yzaly,
Iller ýaraşygy, ülke gözeli,
Ne güzel dogup sen eneden, Peri!

Ýüz ýanynda dökülipdir tel, näzik,
Syna – meýdan, zülp – perişan, bil – näzik,
Ağyz näzik, dodak näzik, dil näzik,
Ak elleriň elwan hynadan, Peri!

Awçysy bolmuşam sen dek maralyň,
Hyýalymdan çykmaz hergiz hyýalyň.
Änligi, kirşany neýläř jemalyň,
Sen şeýle güzel sen binadan, Peri!

Güneş deýin her çykanda säherden
Alarsen Wakyfyň aklyny serden.
Dogaçyň men, salma meni nazardan,
Egsik bolmaýasen senadan, Peri!

Açyk başda eger bolsa bir dilber...

Açykbaşda eger bolsa bir dilber,
Onda bu nyşanlar mugayýan gerek.
Endamy aýnadyr, kaddy mugtadyl,
Syýa zülpi kamatyna ten gerek.

Ýañagy läleýi-bahary kimin,
Lebleri ýakutyň kenary kimin,
Bir däne nesüfte merweri kimin,
Başdan aýagadeň ak beden gerek.

Tämizlikde bola meýl-u höwesi,
Bolmaýa aşyga naz-u gamzasy,
Gül deýin kokuýa nutk-u nepesi,
Zülpi ýa benewşe, ýa semen gerek.

El-aýagy kadadadyr, dessurda,
Sagry dolmuş, topuklary çukurda,
Bir gat et içinde, süňegi hurda,
Agzy-burnu näzik, ýüzi gen gerek.

Nowreside, on dört-on beş ýaşynda
Aýp bolumaz kirpiginde, gaşynda,
Haýasy ýüzünde, akly başynda,
Gullugda, söhbetde mustahsan gerek.

Tawus kimin jilwelener her säher,
Bezeg berer jemalyna ser-beser,
Sözletmemiş bere köňülden habar,
Yşarat aňlaýyp hal bilen gerek.

Ýaşadykja juwanlanar, eýlener,
Bir hijapda, bir perdede eglener,
Nutky-nepesinden janlar dinlener,
Şirin danyşban hoş gülen gerek.

Bulut zülpli, aý gabakly gözeliň...

Bulut zülpli, aý gabakly gözeliň,
Turuban başyna dolanmak gerek.
Bir öýde ki, beyle gözel bolmasa,
O öý berbat bolup talanmak gerek.

Endamy ak gerek, synasy mermer,
Syýa zülpi kamatyna barabar,
Goýny içi göýä müşk ile anbar,
Basygy topragy ýalanmak gerek.

Serhoş durup saraýyndan bakanda,
Ak gerdene hemaýyllar takanda,
Göze sürme, gaşa wesme ýakanda,
Janym yşk oduna galanmak gerek.

Çykar saraýyndan janlar alan dek,
Hyşma geler gäh-gäh gahry bolan dek,
Şamar zülpi dal gerdende ýylan dek,
Herdem terpenende bulanmak gerek.

Wakyf, seniň işiň mydam ah bolsun,
Seg rakybyň ömri goý, kütah bolsun.
Hemdemsiz kimsine eger şah bolsun,
Gedadyr ol kimse dilenmek gerek.

Biwepasen, senden ýüz döndermişem...

Biwepasen, senden ýüz döndermişem,
Ýalançyýa, biykrara bakmaryn.
Seni ok kiprige hasrat goýaram,
Bağryň bolsa para-para, bakmaryn.

Nirde görseň bir söýgüli kimsine,
İstär ki, hyýalyň tiz oňa döne.
Meniň ýarym gerek baka bir maňa;
Gaýry ýüze bakan ýara bakmaryn.

Nikap çekip ýüze, haly gizlärem,
Syýa zülpi, reňni-aly gizlärem,
Gunça deýin gül jemaly gizlärem,
Sallam seni ah-u zara bakmaryn.

Ýanymda ygtybar sata bilmersen,
Boýnuňdan günähiň ata bilmersen,
Bizimle yhtylat gata bilmersen,
Danyşma ki, o güftara bakmaryn.

Wakyfy diýrlerdi köp gözelsöýen,
Beyle bildim sen-de onuň kimin sen,
Bildim indi, walla, sendeýini men:
Biwepasen, biygrara bakmaryn.

Meni gark eýlediň gam derýasyna...

Meni gark eýlediň gam derýasyna,
Eý çeşmi-humarym, neçüýn agladyň?
Eý gözüm, ne degip kükrek –köňlüne?
Eý şirin güftarym, neçüýn agladyň?

Gerdeniňde zülpüň ter sünbül kimin,
Sonadan üzülmüş garatel kimin,
Sen gerek güle sen gyzylgül kimin,
Eý läle ruhsarym, neçüýn agladyn?

Bolmyýa sen meni biygrar sandyň,
Zarafet eýledim, oňa ynandyň,
Ne degdi köňlüňe, neden bulandyň,
Dişleri merwerim, neçüýn agladyn?

Bağrym başyn şan-şan eýlediň, dildiň,
Dönem gözleriňe, az agla – öldüň;
Degerdiň, gülerdin, beyle degildiň,
Menim jadygärim, neçüýn agladyn?

Her kes gören demde öz syrdaşyny,
Meger döker gabağyny-gaşyny?!
Oda ýakdyň jigerimiň başyny,
Wakyf diýr: dildarym, neçüýn agladyň?

Başyňa döndügim, toý adamlary...

Başyna döndügim, toý adamlary,
Siz-de diyiň: toýa gelen oýnasyn,
Adyny diýmerin, ilden aýypdyr,
Pylankesin gyzy, pylan oýnasyn.

Ne muddetdir ona guwanan bizik,
Hasratyn çekmekden janymyz üzük,
Her eline alyp bir däne yüzük,
Yüzügi destine alan oýnasyn.

Bir tuba boýludyr, boýy nowreste,
Hasratyn çekmekden bolmuşam hasta,
Yşarat eýlärem aňlaýan dosta,
Dostunyň gadryny bilen oýnasyn.

Men MollaWagyf men, eýlärem efgan,
Gözlerinden ýaş ýerine döker gan,
Uzyn boýly, ýaňy ýetme, nowjuwan –
Meni bu dertlere salan oýnasyn.

Bir zaman howada ganat saklaýyň...

Bir zaman howada ganat saklaýyň,
Sözüm bardyr meniň size, durnalar!
Hatarlaňsyp ne diýardan gelersiz?
Bir habar berseniz bize, durnalar!

Size muşdak durar Bağdat illeri,
Gözleýe-gözleýe galyp ýollary,
Assa ganat çalyň, gapyl telleri,
Haýypdyr, salarsiz düze, durnalar!

Heýli wagtdyr, ýaryň pyrağynda men,
Perwana dek husnuň çyrağynda men,
Bir ala gözlüniň sorağynda men,
Görünermi, görüň, göze, durnalar!

Men söýmüşem ala gözüň sürmesin,
Betnazar kesiban, zyýan bermesin,
Sakyn, geziň, laçyn gözi görmesin,
Gorkar men sapyňyz boza, durnalar!

Näzenin-näzenin edersiz owaz,
Ruhlar täzelener, bolar serepraz,
Wakyfyň-da köňli çoh eder perwaz,
Herdem siziň bilen geze, durnalar!

Söwdügim, lebleriň ýakuta menzär...

Söwdügim, lebleriň ýakuta meňzär,
Sera-ser dişleriň dürdänedendir.
Sadap dahanyňdan çykan sözleriň
Her biri bir gaýry hazynadandyr.

Nedendir sözüme jogap bermer sen,
Hem jemal gizleýip, ýüz göster sen,
Gijeler gözlerim habý görmer men,
Ol syýa nerkesi-mestanadandyr.

Men-hä seni nury- llähi sandym,
Jemalyňyň şöhesine dolandym,
Ataşyňa merd-merdana ýandym,
Bu häsiýet maňa perwanadandyr.

Bir nama ýazmyşam jan üze-üze,
Bady-saba, apar sen ol gül ýüze,
Soraşsa ýar ki, bu kimdendir bize?
Söýlegin sen: – Siziň diwanadandyr.

Humar-humar bakmak göz kadasydyr,
Läle dek gyzarmak ýüz kadasydyr,
Perişanlyk zülpuň öz kadasydyr,
Ne bady-sabadan, ne şanadandyr.

Muştakdyr ýüzüne gözi Wakfyň,
Ýolynda paýendaz özi Wayfyň,
Sen-sen pikri, zikri, sözi Wakfyň,
Gaýry söz ýanynda efsanadandyr.

Baýram boldu, hiç bilmerin neýläýin...

Baýram boldy, hiç bilmenem neýlärin,
Biziň öýde doly çuwal-da ýokdur.
Tüwi-le ýağ hemme çohdan tükenmiş,
Et hiç ele düşmez, motal-da ýokdur.

Allaha bizmişik näşükür bende,
Bir söz diýsem dahy goýmazlar kende.
Halk batypdyr nogla, şekere, ganda,
Biziň öýde ak-da zoğal-da ýokdur.

Biziň bu dünýäde ne malymyz bar,
Ne-de öýde sahypjemalymyz bar.
Wakyf, öwünme ki, kemalymyz bar,
Allaha şükür ki, kemal-da ýokdur.

Kür gyrasnyň ajap seýilgähi bar...

Kür gyrasnyň ajap seýilgähi bar,
Ýaşylbaş sonasy, haýyp ki, ýokdur!
Ujy ter jyğaly syýa telleriň
Herdem tomaşasy, haýyp ki, ýokdur!

Kyş güni gýşlagy Gyракbasanyň,
Gözüdir Aranyň, jümle-jahanyň,
Beyle gözel ýeriň, gözel mekanyň
Bir gözel obasy, haýyp ki, ýokdur!

Çohdur ak bedenli, bulgur bukakly,
Läle zenehdanly, gunça dodakly.
Emma şirin dilli, açyk gabakly,
Köňül aşynasy, haýyp ki, ýokdur!

Howasyndan topragynyň, ýeriniň,
Dadynmaz dahanyň, lebi-şiriniň,
Peri çohdur, ne peýda hiç biriniň,
Adamlyk edasy, haýyp ki, ýokdur!

Ujy eşrepili, bulut kimi saç,
Dal gerdende her örümi bir gulaç,
Kelagaýy-elwan, kasabakyýgaç,
Altyndan junasy, haýyp ki, ýokdur!

Zer haşıýe al nimtene üstünde,
Hallar ýüz ýanynda, çene üstünde,
Bukawyň astynda, syna üstünde,
Zülpüň burulmasy, haýyp ki, ýokdur!

Laçyn deýin başda ala tomağa,
Ýaşmagy tutmyýa dişe, dodaga,
Jellat kimin durup gabak-gabaga
Bakyp jan almagy, haýyp ki, ýokdur!

Çünki ýorğunyýam men bu ýollaryň,
Kadasyny bilem her usullaryň,
Kümüş bilekleriň, beýaz gollaryň,
Sary kehribasy, haýyp ki, ýokdur!

Aýna tutup herdem jemat görmesi,
Zülpe, zenehdana saýkal bermesi,
Säher ala gözüň syýa sürmesi,
Elinin hynasy, haýyp ki, ýokdur!

Wakyf Hakdan dilär lutfy-keremler,
Beyle yerde galan, walla, weremlär.
Ýene ýada düşdü biziň senemler.
Gitmeýin binasy, haýyp ki, ýokdur!

Habybym, bu mylakatda güli-ragnadan artyk sen...

Habybym, bu mylakatda güli-ragnadan artyk sen,
Sera-ser nahaly-erer, tuby-zybadan artyk sen.

Jahan mahweşleri häki-deriñde çäkiri-kemter,
Seriri-husnda İskender-u Daradan artyk sen.

Seniñ bir tary-muýuñ müşkünü bu äleme bermen,
Meniñ ýanymda, Billa, sen iki dünýäden artyk sen.

Gaşyñ ýaýyn goýup mähraba hergiz kylmanam sejde,
Ki, sen ýüz mertebe ol Käbeýi-ulýadan artyk sen.

Eger men Wakýfam – Farhat ile Mejnundan aglaýam,
Eger sen-sen – heman Şirin ile Leýladan artyk sen.

Eý Widady, gerdişi-döwrany-keçreftara bak!...

Eý Widady, gerdişi-döwrany-keçreftara bak!
Rozygäre kyl tomaşa, kärebak, Kerdara bak!

Ähli-zulmu nije berbat eýledi bir lahzada,
Hökmi adyl Patyşahy-Kadyr-u Kahhara bak!

Subha döndi şeb ki, halka kybla idi bir çyrag,
Gijeki ykbaly gör, gündizdäki idbara bak!

Täji-zerden tä ki, aýryldy dymagy-pürgurur,
Paýymal boldy depgilerde seri-serdara bak!

Men pakyra emr kylmyşdy syýasat etmäge,
Saklaýan mazlumy-zalymdan o dem Gaffara bak!

Gurtaran endişeden ahengeri-biçäreni,
Şa üçin ol midberi tebdil bolan mysmara bak!

Ybrat et Ağa Muhammet handan, eý kemter geda,
Tä haýatyň bar eken ne şaha, ne hunhara bak!

Baş göter bu ähli-dünýäden aýak tutdukça gaç,
Ne gyza, ne ogula, ne dosta, ne ýara bak!

Wakyf-a! Göz ýum, jahanyň bakma hub-u ziştine,
Yüz öwür äli-Abaga, Ahmeti-Muhtara bak!

Eý saba, ýara diýgil: awara gördüm Wakyfy...

Eý saba, ýara diýgil: awara gördüm Wakyfy,
Gam elinden bikes-u biçare gördüm Wakyfy,
Bağry bolmuş ser-beser set para gördüm Wakyfy,
Akybet salmyş özün otlara gördüm Wakyfy,
Gije-gündiz muntazyr didara gördüm Wakyfy.

Bir ýanar ataş salyp perwana dek agzasyna,
Ogşaýypdyr dehrde aşyklaryň ryswasyna,
Nala eýlär gije-gündiz, ýalbarar Möwlasyna,
Baş goşup beýle seniň ol zülpüniň söwdasyna,
Bir zaman basmaz aýak bazara, gördüm Wakyfy.

Kamati-möwzun ile bir serwi-gülşen sen, gözəl,
İki dünýäniň sapa-ýu zowkynadeň sen, gözəl!
Yitmeýe gözden, köňülden aýry sen, geň sen, gözəl!
Pikri- zikri, diýdigi, danyşdygy sen-sen, gözəl,
Maýyl bolmaz her ýeten güftara, gördüm Wakyfy.

Gaşlaryndan aýry ol mähraby görmez gözleri,
Eýlemez şemse nazar, mahtaby görmez gözleri,
Aryzyn istär, güli-siraby görmez gözleri.
Aglar beýle gije-gündiz, habý görmez gözleri,
Ýandyrypdyr janyny otlara, gördüm Wakyfy.

Söyle kim, başyň üçin, bir lutf kyl, eý gülgüzar!
Sallanyp serwi-rowan dek bu ýana eýle güzar,
Gije-gündiz derd-u gam etmiş meni jandan bizar,
Görmeýe didaryňy her dem çeker çoh intizar,
Gözleriň dikmiş bakar ýollara, gördüm Wakyfy

Men jahan mülkünde mutlak, doğru halat görmedim...

Men jahan mülkinde mutlak, doğru halat görmedim,
Herne gördüm, egri gördüm, özge babat görmedim.
Aşynalar yhtylatynda sadakat görmedim,
Beýet-u ygrar-u iman-u diýanat görmedim,
Biwepadan, läjerem, tahsyly-hajat görmedim.

Ha soltan, ha derwüş-u geda bil-ittifak,
Özlerin kylmyş giriftary-gam-u derd-u pyrak,
Jifeyi-dünýäýedir her ähtiýaj-u iştiýak,
Munça kim, etdim tomaşa, sözlere asdym gulak,
Kizb-u böhtandan sewayı bir hekaýat görmedim.

Her seda-ýu ses ki, dünýäýe dolupekser äkel,
Jümle mekr-u al-u fenn-u pitnedir, jeňň-u jedel,
Dirhem-u dinar üçindir her şeye ýapyşsa el,
Muktedilerde etagat, muktedalarda amal,
Bendelerde sim-u, beglerde adalat görmedim.

Halky-älem bir ajap dessur tutmuş her zaman,
Haýsy gamly köňli kim, sen eder bolsaň şadyman,
O saña, elbetde ki, betgylük eýlä, biguman,
Her kese her kes ki, etse ýagşylyk, bolar ýaman,
Bulmady bir dost ki, ondan bir adawat görmedim.

Alym-u jahyl, mürid-u müřid-u şägird-u pir,
Nebzi ammara elinde ser-beser bolmuş ýesir,
Haky batyl eýlemiřler, işlener jürmi-kebir,
Şeýhler saýyat, abytlar abusen gamterir,
Hiç kesde Haka laýyk bir ybadat görmedim.

Her kiři her şey ki, söydi, ony behter isledi,
Kimi tagty, kimi täji, kimi efser isledi.
Patyşalar dembe-dem tashyry-keşwer isledi,
Eşke hem çoh kimse düşdi, wasly-dilber isledi,
Hiç birinde akybet, bir zowky-rahat görmedim.

Men özüm çoh küzbekäri-kimişager eýledim,
Zikgelendirdim, gubary-tiräni zer eýledim,
Gara daşy dönderip ýakuty-ahmar eýledim,
Däneýi hermöhräni düre barabar eýledim,
Gadr-u gymmat isleýip, gaýr äz hasarat görmedim.

Eýleýen weýrana Jemşidiň jamyn, eýwanyny,
Ýola salmyş, bil ki, bezmi-eşretin çendanyny,
Kim galyppdyr ki, onuň gam dökmeýipdir ganyny,
Döne-döne imtihan etdim pelek döwränyny,
Onda men berekslikden özge adat görmedim.

Gün kimin bir şahsa günde haýyr bersen sethezar,
Zerreçe etmez edaýy-şükri-nygmat äşikär,
Galmaýppdyr gaýraty-şerm-u haýa, namys-u ar,
Diýdiler ki, ygtybar-u ygtykgat älemde var,
Ondan ötri men-de çoh gezdim, nehaýat, görmedim.

Muhtasar kim, beýle dünýäden gerek etmek hezer,
Ondan ötri kim, degildir öz ýerinde haýr-u şer,
Alylar häki-mezelletde, deniler mugtaber,
Sahyby-zerde kerem ýokdyr, kerem ählinde zer,
İşlenen işlerde ähkam-u lyýakat görmedim.

Döwlet-u ykbal-u malyň ahyryn gördüm tamam,
Haşmet-ujah-u jelalyň hyryn gördüm tamam,
Zülpu-roýy-hatt-u halyň ahyryn gördüm tamam,
Hemdemi-sahypjemalyň ahyryn gördüm tamam,
Başa dek bir husn-u surat, kadd-u kamat görmedim.

Ýa ymamy-ynsu wel-jynn-u şahynşahy-umur,
Gitdi din elden, bu günden beýle sen eýle zuhur,
Goýma kim, şeýtany-melgun eýleýe imana zor,
Şöhleýi-husnuň-le bagş et täzeden dünýäge nur,
Kim, şerigat maşalynde istikamat görmedim.

Baş agardy, rozygärim boldy gün-günden syýah,
Etmedim, sethaýyp kim, bir mahy-ruhsara nigah,
Gadr bilmez hemdem bile eýledim ömri tebah,
Wakyf-a, ýa Rabbenä, Öz lutfuňy eýle penah,
Senden özge kimsede lutf-u enaýat görmedim.

Sen gunça kimin her bir eden demde ýaşymak...

Sen gunça kimin her bir eden demde ýaşymak,
Artar bize ýüz meretebe otlaryna ýanmak,
Men aşygam, eý gül, saňa, olmaz muny daňmak,
Ölen günedek eýlemezem senden usanmak,
Dahy ne ýaşymak, ne bürenmek, ne utanmak?
Besdir bu daýanmak!

Allaha şükir, läle ýaňagynda aýyp ýok,
Dişinde, dahanynda, dodagynda aýyp ýok...
Bir zerreçe zülpünde, bukagynda aýyp ýok,
Gaşynda, gözünde-ýu gabağynda aýyp ýok,
Dahy ne ýaşymak, ne bürenmek, ne utanmak?
Besdir bu daýanmak!

Men-hä seniň ol mah ýüzüňi görmüşem ýüz ýol,
Ol kipriğini, şoh gözüňi görmüşem ýüz ýol,
Hem ýoldaşyňy, hem özüňi görmüşem ýüz ýol,
Şeker kimin şirin sözüňi görmüşem ýüz ýol,
Dahy ne ýaşymak, ne bürenmek, ne utanmak?
Besdir bu daýanmak!

Men hut degilem betnazar, eý gözleri şähla,
Menden ýüzüňi yaşyrsaň sen beyle bija.
Goýsaň, eýläýin ýüzüňe doýunça tomaşa,
Öldürdiň ahyr, mende ki, jan galmady asla,
Dahy ne ýaşymak, ne bürenmek, ne utanmak?
Besdir bu daýanmak!

Gaýrydan eger ki, edesen-sen bu hijaby,
Bilem ki, sözüňdir weli makbul-u hasaby,
Ýogsa, meni görjek, ýüzüňe çekme nikaby,
Gel, Taňry üçin, Wakyfa çoh berme azaby,
Dahy ne ýaşymak, ne bürenmek, ne utanmak?
Besdir bu daýanmak!

WİDADY BİLEN MUŞAGYRA

Wakyf

Eý Widady, seniň bu puç dünýäde
Ne derdiň bar ki, zar-zar aglarsen?
Aglamaly günüň ahyretdedir,
Häli-indi sende ne bar, aglarsen?

Widady

Wakyf, ne çoh ýan, baş-aýak atarsen,
Maňa diýrsen, ne bu gadar aglarsen?
Seniň-de başyňda muhabbet beýni
Eger bolsa, eýlär eser, aglarsen!

Wakyf

Tä jesediň jyda bolmaýyp jandan,
Bil özüňi artyk soltandan, handan,
Garyplyk, aýrallyk nedir ki, ondan –
Bu gadar çekibən azar, aglarsen?

Widady

Aglamak ki, bardyr, muhabbetdendir,
Şikestehatyrylyk merhemetdendir,
Asyl bular jümle mürewwetdendir,
Bolsa ýüreyiňde, beter, aglarsen!

Wakyf

Saý ganymat diriligiň demini,
Geçen hemdemlerin çekme gamyny,
Aklyň bolsun, syl gözüňiň nemini,
Dahy geri gelmez olar ađlarsen!

Widady

Ađlamak möminin alamatydyr,
Nebinin dininin hoş adatydyr,
Eger bilsen, Hakyn keramatydyr,
Tä gidinçä nury-basar ađlarsen!

Wakyf

Eliňden kendiňi aldyran pelek,
Ineklere buzaw saldyran pelek,
Ýar-u ýoldaşyňy öldüren pelek
Meger seni beýle goýar, ađlarsen?

Widady

Neýlärsen söylemiş buzaw-inegi,
Biziň-le eýleşmiş beyle henegi,
Hezretguly begiň ak degenegi –
Alyp sen eliňe, meger, ađlarsen?

Wakyf

Kimdir indi bu döwürde ol adam,
Perisi ýanyndan hiç olmaýa kem,
Garalarsen bulut kimin dem-ä dem,
Ak ýağyş dek ýaşyň ýagar, aglarsen.

Widady

Billem çoh uşak sen ýüregiň tokdur,
Lehw-u legb ile höwesiň çohdur,
Gojalyk eseri könlünde ýokdur,
Häl-sonra aklyň keser, aglarsen!

Wakyf

Toý-baýramdyr bu dünýäniň azaby
Akly bolan oňa getirer taby,
Seniň dek oglana degil hasaby,
Her şeyden eýleýip gubar, aglarsen!

Widady

Oglan, sen uşak sen, juwansen häle,
Ýaňyja jismiňe düşüp welwele,
Täzeje degenek alyp sen ele,
Gaýym tut ki, nägäh düşer, aglarsen...

Wakyf

Geçen işden mert ýigitler bozulmaz,
Atalar diýipdir: "Dökülen dolmaz".
Gatyk üçin gýşda aglamak bolmaz,
InşaAlla, geler bahar, aglarsen!

Widady

Döwletiňden ýetdik nan-u nemege,
Düşdük indi jad-u gatyk iýmäge,
Söz ki çohdur, ýeri ýokdur diýmäge,
Eger bilseň, eý bihabar, aglarsen!

Wakyf

Nije ki, dirisen, öli degil sen,
Gojalyban ýaýlar kimin egilsen,
Patyşasen eger özüňi bilseň,
Neçüýn bolup jandan bizar, aglarsen!

Widady

Eýle ki, dakyldy burnuňa çeşmek,
Gojalyk el berip, dahy ne çişmek...
Uşaklar içine düşer gülüşmek,
Seniň-de ajygyň tutar, aglarsen

Molla Penah Vagif

300

—○—○—○—○—○—○—○—○—○—○

Başkurt Türkçesi ile Şürler

Башкортсаға тәржемә ителгән шиғырлар

—○—○—○—○—○—○—○—○—○—○

● ————— ●

Мулла Пәнаһ Вакиф

(1717 - 1797)

XVIII быуат Азербайжан әзәбиәтенә күренекле вәкиле, шағир, фекер эйәһе, ижтимағи-сәйәси эшмәкәрә Мулла Пәнаһ Вакиф 1717 йылда Казак өйәзә Кырак Сәләхле ауылында донъяға килә. Башланғыс белемдә Казакта танылған ғалим һәм педагог Шәфи Әфәнденәң янында ала. Укыуын тамамлағас тәүзә Казакта, һуңынан Карабағта мәсет янындағы мәзрәсәләрзә дәрәс бирә. Үз заманы өсөн бик күп белемгә эйә булғаны өсөн “Вакиф” тәхәллүсен ала. 1770 йылда Шушала Карабағ ханы Ибраһим Хәлил хандың һарайында тәүзә ишек ағаһы, һуңынан баш вәзир вазифаларын башкара. 1797 йылда Мөхәммәт бәк Джаванхир тарафынан улы Ғәли аға менән бергә Шушала Джыдырджюзю тигән калкыулықта үлтерелә. Шағирзың өйә талана, кульязмалары утка яғыла.

1823 йылда Кавказ аръяғы шағирзари әсәрзәрә йыйынтығы һәшер ителә. Унда М.П. Вакифтың 12 шиғыры баһыла. 1856 йылда шағирзың әсәрзәрәнәң “Мәжмуға-и-диван-и Вакиф вә дигәр моғасырин” тигән тәүгә йыйынтығы Дағстандың Тимерханшура (хәзәргә Буйнак) қалаһында ғәрәп графикаһында ташка баһыла. 1867 йылда Лейпцигта Адольф Берже әзәрләгән “Кавказ һәм Азербайжанда мәһнүр булған шағирзарзың шиғырзари мәжмүгәһә” исемле китапта М.П. Вакифтың 56 шиғыры (мөхәммәс, мәрәбба, ғәзәл) һәшер ителә. 1908 йылда һәшим бей Вәзиров “Кавказдың мәһнүр шағиры Мулла Пәнаһ Вакифтың қулға төшкән шиғырзари мәжмәгәһә” тигән китапты Бақыла баһтыра. 1925 йылда Сәлмән Мүмтаз Вакифтың шиғырзариһың бер өлөшөн йыйып “Азербайжан әзәбиәте. Мулла Пәнаһ Вакиф” исемле китапта һәшер итә. 1937 йылда беренсә мәртәбә Мулла Пәнаһ Вакифтың “Әсәрзәрә”, 1945 йылда иһә “Әсәрзәрә”нәң академик һәшәрә донъя күрә. 2004 йылда “Әсәрзәрә” латин алфавитында баһылып сыға. 1970 йылда Казак районында шағирзың музейы корола.

1982 йылдын 14 ғинуарында Азербайжан халкыһың милли лидеры Хәйзәр Әлиев қатнаһлығында Шושаның Джыдыр калкыулығында Вакифтың қәшәнәһә тантаналы аһыла. Азербайжан Республикаһыһың Президенты Илһам Әлиев 2017 йылдың 12 ғинуарында “Бөйөк Азербайжан шағиры Мулла Пәнаһ Вакифтың тыуыуыһың 300 йыллығы юбилейы үткәреләуә һақында” қарарға қул қуя. М.П. Вакифтың исемә ЮНЕСКО-һың “2016-2017 йылдар өсөн күренекле шәхестәр һәм истәлекле даталар программаһы”на индерелә.

2017 йыл ТЮРКСОЙ ойоһмаһы тарафынан бөйөк Азербайжан шағиры Мулла Пәнаһ Вакифтың тыуыуыһың 300 йыллығы мөнәсәбәте менән “Мулла Пәнаһ Вакиф йылы” тип иғлан ителде.

Зифа буйлым, сыг, күрәйем буйыңды...

Зифа буйлым, сыг, күрәйем буйыңды,
Физа кылайым ниңә мин йәнемде.
Үтә нәзек, кыйғас кына каштары,
Физа кылайым динем-иманымды.

Ниндәй сибәр, фәрештәнән дә зифа,
Кайзан ниндәй ылыу кыззы табырға?
Тиң күрмәйем бер кемде лә мин ниңә.
Кәрәк булған нине күптән табырға.

Караһаң да, туйып булмай күзенә,
Күңел канмай карай-карай йөзөнә,
Һөйләшкәндә балдай татлы күзенә.
Йәнемде физа кылайымсы ниңә.

Кына һөрткән ебәк кеүек сәсенә,
Һөрмә тарткан кара ғына күзенә,
Ниңә яра һалды икән ул миңә?
Был күзәрзе әйтмәс инем үзенә.

Нинең кеүек күзәл, ылыу бик бәхетле,
Яндарында булған сакта терәге,
Вакифтыкы кеүек буһа йөрәге,
Башкаларзың ниңә юктыр кәрәге.

Һис булмаһын бындай хәлдәргә төшөү...

Һис булмаһын бындай хәлдәргә төшөү.
Йәрең менән танышмайса, айырылыу.
Бәхилләшмәй, косаклашмай, дуслашмай,
Күңел асып, һөйләшмәйсә, айырылыу.

Белмәйемсе, ни тип әйтергә тағы,
Гүзәл йәрем тәрән кайғыға һалды.
Күңелемде ғәфләт, моң солғап алды,
Аһыу битен үптермәне, айырылды.

Туя алманым йәрзең балдай теленә,
Назлы, татлы аһыу ирендәренә.
Ап-аҡ йөзө, талдай нәзек биленә,
Ҡыйын икән, косакламай, айырылһа.

Вакифым, тип, һузылмаһ инде кулы.
Һис юйылмай күңелемдән күз нуры.
Ниңә язмыш шундай тәқдирзе яззы,
Һылыу йәргә қауыштырмай, айырзы.

Гүзәл буйлы, гүзәл йәнле, гүзәл йәр...

Гүзәл буйлы, гүзәл йәнле, гүзәл йәр.
Бик гүзәлһең, нәзәкәтле кейенгән.
Гүзәл күзең кайсақ кыйып караһа,
Гүзәл итеп гүзәл йәненде ала.

Гүзәл һыны, гүзәл муйын, гүзәл йөз,
Һиндәй булмаҫ гүзәл, буһа тағы йөз,
Гүзәл йәне генә түгел, гүзәл йөз,
Гүзәлдәрзән гүзәлерәк һылыу кыз.

Гүзәл буйлы, гүзәл итеп азымлай,
Гүзәллеккә гүзәл күз менән карай,
Тирә якка гүзәл караштар ташлай.
Бигерәк гүзәл, гүзәл бакса гөлөндәй.

Шундай һылыу, гүзәл һынлы, гүзәлкәй,
Яктың минең йөрәгемде, гүзәлкәй,
Гүзәл йәнле, гүзәл тәнле һылыукай,
Һылыузарзан һылыуырак гүзәлкәй.

Береһенең асыл йәре булырһың,
Буһын асық киләсәктәге юлың.
Һинең өсөн, гүзәлкәй, Вакиф колоң
Һәр сак риза физа итергә йәнен.

Кара күззәре, хәниәрзәй керпеге...

Кара күззәре, хәниәрзәй керпеге
Алдында тезелгән мең егет кеше.
Йылмайып караған кара күззәргә
Бирергә әзер йәндәрен үззәре.

Кашы астында нур һибә күззәре,
Тора һығылып бик зифа буй-һыны,
Ике тиштә миләүшәләй альһу йөзөнә
Төшкән һузылып сәсенең бөзрәне.

Сәстәре хуш есле, райхан гөлөндәй,
Йәндәрен бирергә мең егет теләй.
Күрергә бик теләй хури ғилманда.
Фәрештәләр тезелешкән алдына.

Вакиф корбан була донъя малына
Татлы йылмайыуы, нурлы йөзөнә.
Ғашик буһнаң бындай һылыу кыззарға
Һәр акшам торорһоң өйөнөң алдында.

Күптән инде айырылдык йәр менән...

Күптән инде айырылдык йәр менән
Осрашқас та, танышмайса айырылдык.
Қалды йәндә йәшәренгән мөхәббәт.
Бер нүз қушып һөйләшмәйсә, айырылдык!

Ғәжәпләнеп, аптырашып торғайнык,
Йәнһез кеүек һалкын ғына қараштык.
Әйләнеп тә қарамайынса киттек,
Ғишык утын татмайынса, айырылдык!

Ярты сәғәттәй зә бергә булманык,
Ғишык утын йәнебезгә һалманык.
Ялбарып та йәр күңелен алманык.
Тиктомалдан, қауышмайса, айырылдык!

Ул заманда әшнәлекте ташланык,
Ят теленә төшөрбөз тип нык қурқтык.
Аралағы бәхет қошон өркөттөк,
Бер генә нүз қушмайынса айырылдык!

Вакиф һөйөүен әйтмәй, күңеле физә,
Бушка китте бөтә кисергән яфа,
Осрашқанда кисермәй кәйеф-сафа,
Қосақлашмай, қауышмайса, айырылдык!

Җәжәйеп гүзәлде күрзәм урамда...

Җәжәйеп гүзәлде күрзәм урамда,
һирәк осрай бындайзар нәр илдә,
һылыузың йөззәре якты нур сәсә,
Яраткандыр Хозай изге сәғәттә.

Ал яулығын ябынған ул башына,
Затлы елән бик килешкән биленә,
Матурлығын тиңләп булмай һис кемгә,
һылыузарзың һылыукайы үзе лә.

Кара бөзрә сәскәйзәре һелкенә,
Үны күргән егеттең күзе төшә,
Күктән ергә төшкән кеүек фәрештә,
Кеше заты булмай бындай һүрәттә.

Беләге, буйы, нәр бер бармағы гүзәл,
Үргән толومкайзары бигерәк озон,
Кулға көзгә алып бизәнде гүзәл,
Киәмәттә күрһәм ине йөрөүен.

Һузылып төшкән сикәләге сәстәре,
Ак-пак гөл япрағындай аяк-кулы,
һығылып тора нәзекәй тәне, биле,
Күргәнем юк бындай гүзәл һылыузы.

Китһәң ине алып уны иленән,
Кеше юкта тотһаң ине биленән,
Үпһәң ине балдай татлы иренен,
Бельһәң ине уның ләззәтен, тәмен.

Йәш һылыузар нәр вакыт буһна ғына,
Беззең барлыктан да хәбәрзәр буһна.
Вакифтың доғаны һиңә йәр була!
Гүмер буйы һине һаклаһын Алла!

Аға күз йәшем айырылғас йәремдән...

Аға күз йәшем айырылғас йәремдән,
Һәр кем белһен, шикәйәтеңде һөйлә!
Айырылдың, бәлки йәрзе күрмәнең,
Кәғбәләй өйөн зиярат әйлә!

Һин минең булмышым, күңелем, йәнем,
Бик татлы иренле, альһыу гөл сәскә,
Бер сәғәт күрмәһәм, һине фәрештәм,
Башыма төшәсәк киәмәт әйлә!

Вакиф Мәжһүндәй, епкә урала,
Ауырыу сәбәбе – гүзәл һылыуза,
Тештәре гәлсәрзәй, биттәре алма,
Аллаһым, күз тейгән, сәләмәт әйлә!

Үтә назлы, гүзәл йәндәр батшаны...

Үтә назлы, гүзәл йәндәр батшаны,
Тиңләшмәс доңъяның иң нылыуы,
Мөхөббәттән иҫсәргән вақытта ла,
Мөкиббән калам һәр сак һиңә.

Йылмайыуы уның шундай татлы,
Нәзәкәте күп ғәжәйеп нылыуза,
Буй-төсөндә тиңдәштәре юк,
Хозайзан бирелгән һәр һөнәр уға.

Һүз тейзәреп булмай сәсе, битенә,
Маңлайы, муйыны, кашы, күзенә,
Гүзәлләккә төрөнгән бер нылыу һин,
Бал да тиңләшмәй, шәкәр зә һиңә.

Һүр сәсәһең тулған ай табағындай,
Йәннәт баксаһында үскән гөл генә,
Фәрештә кеүек йә хур кызындай,
Әй, һөйөкләм, кеше тип әйтерзәрме һиңә?

Күптәр китте, һиңә һинә килмәскә,
Йөзөм һутын һығырға ла килмәскә,
Вакиф үлдә, нишләп шунда килмәскә,
Барып етмәһе микән хәбәр һиңә?

Сәстәренә сәстәремде бәйләнем...

Сәстәренә сәстәремде бәйләнем,
Мәжнүн кеүек юлға төштәм, Фатима!
Күззәренә һөрмә тартып тилертмә,
Күззәреңде һирпеп кара, Фатима!

Үзе мәләк, холко-буйы фәрештә,
һин булған ер әйләнәсәк ождама,
Көн һайын сығып йөрөйөң баксаңа,
Гөлдәреңә һыу һибәең, Фатима!

Яфаланған йәнем уттарза яна,
Һәр тарафка ташкын һыузарзай аға,
Бер күрәйем йөззәреңде, аһана,
Бөзрә сәсле, гөл яңаклы, Фатима!

Лайык түгелмен микән әллә һиңә,
Һәр кем тиң булырға тейеш йәренә,
Йәнем сыға һине күрмәгән мәлдә.
Китмә инде йырактарға, Фатима!

Вакиф, һайлаған һылыузар әсендә,
Йәш тумалған гөл сәсәк араһында.
Булмай һөйләшеп кешеләр яһында,
Ситкәрәк китәйек әле, Фатима!

Капыл бер ергә йыйылһа нылыузар...

Капыл бер ергә йыйылһа нылыузар,
ниңә тиңләшер нылыуы табылмас.
Кояштың да һулып китер нурзары,
Бындай сихри булмай айзың яктыһы.

Бер зә күргәнем юк һиндәй гүзәлде,
Ниңә осрашырға алдан язманы?
Керпегендәй озон ук осратманым,
Каштарыңдай кыйғас йәйә күрмәнем.

Хәсрәтемдән бәгеремә кан һауа,
Йөззәремдең төсө йәнә һарғая,
Бындай нылыулык Хозайзың бүләге,
Һәр кемдең дә булмай бындай бәхете.

Мәғрүр тора, ап-ак тәне һөттән ак,
Ап-ак йөзө ап-ак ләләһән дә ак,
Фәрештә тип яратқан Йәнәб-и Хак,
Бынан артығын булмай өстәп.

Бахыр, Вакифтың күззәре төшөп
Йәйә каштарыңа йәнкәйен физа кыла.
Кайғынан йөрәге дөрөлдәп яна,
Канлы күз йәштәре йылғалай аға.

Мактанмаһын һис кем, гүзәлмен, тип...

Мактанмаһын һис кем, гүзәлмен, тип.
Айырылып торор гүзәлдең хәле.
Көләс йөзлө, татлы һүзле, хуш кылыгк,
Балдар тама ирененән гүзәлдең.

Кашы кыйғас була, уктай кerpеге,
Ауыз, танау, тел, ирене нәзек,
Балтырзары тулы, аяғы нәзек,
Һәр яғы ла һылыу була гүзәлдең.

Ике йөзө – гөл, сәстәре – йәсмин,
Зифа буйлы, кара күзле нескә бил,
Хәлдә белеп, дәрт-кайғы уртаклашкан,
Бер кәм ере булмай гүзәлдең.

Йылмайыуы гүзәл альһыу йөзөндә,
Күңеле лә нескә, үзе лә нескә,
Көндә һылыулана иһерткес күзе,
Кулдары ла һылыу була гүзәлдең.

Яттар менән дә булмай эше,
Кафия, гәзәлдәр сығара башы,
Ялкындай уйнай уның күзе, кашы,
Шулай була гүзәлдәрзең гүзәле.

Гәзәл буһна, коткара ул яфанан,
Ләззәт күрә һәр сак зауыгк-сафанан,
Вакифмын, касам ихтирамһыззан,
Йәнем физа ихтарамлы гүзәлдән.

Әй, Мәккәне, Мәзинәне яраткан...

Әй, Мәккәне, Мәзинәне яраткан,
Бер төшөнсә әхүленә Вакифтың.
Ул қиблаға башын әйергә теләй,
Ярзам итсе бәхетенә Вакифтың.

Бик йыракта уның һөйөклә йәре,
Күңелендә киҗелгән түземлеге.
Йөзә карай Мәзинәгә туп-тура,
Ни буласак әхүленә Вакифтың.

Минең йәрем Кәғбәнән дә кәм түгел,
Хәле хәжәр-әл-әсвәд, ақылы зәм-зәм,
Бер мөл булырмын уның менән бергә,
Урыны ожмах түрендәлер Вакифтың.

Иҗерек ул зифа буйлы һылыузан,
Йәрәхәтле бик һөйөклә йәренән.
Бөзрә сәсе ақылынан яззыра,
Көстәре юк матурлыкка Вакифтың.

Сәстәре ебәктәй, йөзә лә миңле,
Ирене шәкәрзәй, балдан да татлы,
Татлы телле, йөз һылыу за етә алмаҗ
Йәндәй һөйгән қоралайға Вакифтың.

Һары һандуғастар кеүек һайрашып...

Һары һандуғастар кеүек һайрашып,
Йыйылды Казакка һып-һылыу кыззар,
Көзгөләрен алып, кашкайзарын һузып,
Йөззәрен бизәне зифа һылыузар.

Һәр береһе зифа буйлы, нәзек бил,
Һезгә корбан бөтөн өлкә, бөтөн ил,
Гөл һыузары бөркөтөлгән сәстәре,
Һылыу итеп яратылғандар үззәре.

Қарағанда уктар ата каштары,
Йәнде физа иттерәсәк күззәре.
Шәкәр һүзле, телдәре балдай татлы,
Барыһында арбай ала телдәре.

Әй, туғандар, ниңә улар рәһнетә
Вакифтың йәнен йәлләмәйсә?
Капыл йыйылып кайтып китә,
Һүззәрен ташлап, тотмайынса.

Күз калды юлдарза, йәнем интизар...

Күз калды юлдарза, йәнем интизар,
Килмәне йәремдән бер ниндәй хәбәр.
Кәләм тоторға калманы тәкәтем,
Береңе табылмай язырға хәбәр.

Ни хәтле илармын туктамайынса,
Әхүәлдә белерме мин язмайынса?
Ил эсендә юкмы якшы әзәмдәр
Минең һөйгәнемә бирергә хәбәр?

Күрһә ине хәлем, кисергәндәрем
Күңелем күргәнен, бөтә аң-зарым,
Иртән искән елдәр етһен иленә,
Күрергә теләйем, еткерһен сәләм.

Әзәлдән язмышым был түгел ине,
Уктай кашын күргәс быға әйләнде.
Йөрәгем яраһын һәр кем аңланы,
Тик йәремә хәлем барып етмәне.

Былбыл кошо гөл күреп тотлокто,
Ғишык уты һөйгән йәрзе бөлдөрзө,
Вакифты мөхәбәт ялкыһында янды,
Әйтегезсе, ак кошома бер хәбәр.

Әй, Кәғбәм, Кәрбәләм, Мәккәм, Мәзинәм...

Әй, Кәғбәм, Кәрбәләм, Мәккәм, Мәзинәм,
Бер вақыт ауылға күрергә киләм.
Кибла тип, каштарыңа баш әйәм,
Көнө-тәнө һиңә ғибәзәт итәм.

Ни тиһәм дә, һин рәһнемә һүземдән,
Исәргәнмен, юк хәбәрәм үземдән.
Нескә билең юғалғанда күземдән,
Шул сак тыуа киәмәтем, мәшхәрәм.

Бәйләгәнһең дин-иманды кәлбеңә,
Минең кеүек кем хайрандыр үзеңә?
Тапшырып куйырым һәнәнде һиңә,
Якшы һакла, был аманатым һиңә.

Һин бит минең көнөм, айым, йондозом,
Дәүләтем, көсөм һәм язмышым.
Гүзәл йөзөң һәр сак минең хыялым,
Әйткән һүзең бит – минең йән азығым.

Сәстәренә йәннәт кошо кызыккан,
Татлы һүззәренә теле тотлоккан.
Мин, Вакиф, бахырым һинең йөзөңдән,
Һәр кемгә бүләшәм шикәйәтемдән.

Тәнең хуш есле гөл баксаһындай...

Тәнең хуш есле гөл баксаһындай,
һүззәрең гүзәл, гүзәл һөйгәнем!
Ике донъяла бер ни һорамам,
һин миңең ахырза-әзәлдә һөйгәнем!

Кол итәм йәнемде һинең йәнеңә,
Кайза булһаң да, күңелем яһыңда.
Арымай һөйләйем һинең турыңда,
Язам шиғырзар, гүзәлем, һөйгәнем!

Торма йырақта, алышта йөрәмә!
һөйгәндә, назланып, өзгөләндермә!
Айырылышып, былай ғына ла гизмә,
Кил инде яһыма, йәнем, һөйгәнем!

Аһымды күктәргә һәр сәхәр һөйләйем,
Күргәнем кәм түгел, тик сабыр итәйем.
һөйөү утында шул кәзәр яһғанмын,
Төстәрәм һарғайзы, гүзәлем, һөйгәнем!

Иҫерткән күзеңде бер асып қарасы,
Йығылған күңелемә терәк булманың.
Дарман табырға ярзам һуһаңсы,
Юғала Вакиф, ярзам ит, һөйөкләм!

Уйға сумып бакса буйлап гизгәндә...

Уйға сумып бакса буйлап гизгәндә,
Кызарған алмалар күрзәм ағаста.
Зифа буйлы кыз менән киленсәктә,
Корбан булайым икеңе өсөн дә.

Килен шишмәлә биттәрен йузы,
“Киттек инде”, – тип кыз уға әйтте.
Ниндәй һылыузар кулымдан касты,
Корбан булайым икеңе өсөн дә.

Килендең ирене – Тәбриз шәкәре,
Илле-алтмыш мең кызың киммәте.
Шундай һылыузар йәннәттең бизәге,
Корбан булайым икеңе өсөн дә.

Килендең яғаны – көмөш төймәле,
һылыузың изеүе – салыш элмәле.
Биғерәк матурзар беренән бере,
Корбан булайым икеңе өсөн дә.

Төшһәсе бәхет минең дә өлөшкә,
һүззәрем етһәсе йәрзең йәненә.
Вакиф бик теләй: күззәрем күрһә,
Туйғансы карармын икеңенә лә.

Видади менән Вакиф әйтеше

Вакиф

Эй, Видади, нинең был буш донъяла
 Ни дәртең бар, зар-зар килеп иларға?
 Илай торған көнөн ахирәттәлер,
 нинең ниндәй кайғын бар һуң иларға?

Видади

Вакиф, ниңә бушты-юкты һөйләйһең,
 Миңә тиһең, ниңә бушка иларға?
 Әгәр һөйөү һинең йәһеңде яһна,
 Әйтмәс инең, ниңә бушка иларға.

Вакиф

Айырылғансы һинең йәһең тәһеңдән
 Бел үһеңде артык солтандан, хандан.
 Ғәриплегең, айырылыуың һимәнән,
 Был кәзәре ғазап сигеп һыктарһың?

Видади

Илау тыуа мөхәббәттәң үһенән,
 Күңел бушай, кырыла мәрхәмәттән,
 Барыһының төп асылы камиллык,
 Әгәр буһна, ул илатыр укертеп.

Вакиф

Иһәнлек ул үһе оло һазина,
 Элек булған йәһең өһөн кайғырма.
 Аһыллы бул, күз йәһеңде аһызма,
 Кире килмәс улар илағандарға.

Видади

Илау – мосолмандарзың ғәләһәте,
 Нәһизең диненең һуш ғәзәте,
 Бельһәң әгәр, Һактың кәрәһәте,
 Киткәһеңсә илатыр күз һурзары.

Вакиф

Кулыңдан үзен алдырған да фәләк,
Һыйырзарға бызау биргән дә фәләк,
Йәрзе, юлдашты айырған да фәләк,
Ниңә нине былай илатқан фәләк?

Видади

Ниңә нин һөйләнең һыйыр-бызаузы,
Беззең менән бергә эшләгән өйзө,
Хәзрәтколой бейзең ап-ак таяғын,
Кулдарыңа алып килә илағың?

Вакиф

Кемдер инде был дәүерзә ул эзәм,
Йәре яндарында булмағандар кәм,
Кара болот баһа туктамайынса,
Ямғыр кеүек йәшенә яуа, илата.

Видади

Бик якшы егетһең, йөрәгең таза,
Йәшлегеңден әүәслеге күренә,
Картлык эзе һизелмәй күнелеңдә,
Капыл кильһә, бик нык итеп илата.

Вакиф

Туй-байрамдар был донъяның әзәбе,
Акылы булған шуға килтерер тағы,
Һиндәй егеттәрзә түгел һисабы,
Быларзы уйлағас, килә илағы.

Molla Penah Vagif

300

Tatar Türkçesi ile Şiirler

Tatarчага тәржемә ителгән шигырьләр

300

Мулла Пәнаһ Вакийф

(1717 - 1797)

XVIII гасыр Азербайжан әдәбиятының күренекле вәкиле, шагыйрь, фикер иясе, жәмәгать эшлеклесе, сәясәтче М. П. Вакийф 1717 елда Казак өязе Кырак Сәлахле авылында дөньяга килә. Башлангыч белемне Казакта танылган галим һәм педагог Шәфи Әфәнде янында ала. Белем алгач Казакта, соңыннан Карабагта мәчет янындагы мәдрәсәләрдә дәрес бирә. Үз заманында бик күп белемгә ия булганы өчен “Вакийф” тәхәллүсен ала.

1770 елда Шушада Карабаг ханы Ибраһим Хәлил сараенда тәүдә ишек агасы, соңыннан баш вәзир вазифаларын башкара. 1797 елда Мөхәммәт бәк Жәванһир тарафыннан улы Гали ага белән бергә Шушада Джыдырдюзю дигән калкулыкта үтерелә. Шагыйрьның өе талана, кулъязмалары утка ягыла.

1823 елда Кавказ аръягы шагыйрьләре әсәрләре жыентыгы нәшер ителә. Анда М. П. Вакийфның 12 шигыре басыла. 1856 елда шагыйрьнең әсәрләренең “Мәжмуга-и-диван-и Вакийф вә дигәр мөгәсыйрин” дигән тәүге жыентыгы Дагыстанның Тимерханшура (хәзерге Буйнак) шәһәрендә гарәп графикасында ташка басыла. 1867 елда Лейпцигта Адольф Берже хәзерләгән “Кавказ һәм Азербайжанда мәшһүр булган шагыйрьләрнең шигырләре мәжмугасы” исемле китапта М. П. Вакийфның 56 шигыре (мөхәммәс, мөрәбба, газәл) нәшер ителә.

1908 елда һашим бәй Вәзиров “Кавказның мәшһүр шагыйре Мулла Пәнаһ Вакийфның кулга төшкән шигырләре мәжмугасы” китабы Бакуда басыла. 1925 елда Сәлмән Мүмтаз Вакийфның шигырләренең бер өлешен жыеп “Азербайжан әдәбияты. Мулла Пәнаһ Вакийф” дигән китапта нәшер итә. 1937 елда беренче мәртәбә Мулла Пәнаһ Вакийфның “Әсәрләре”, 1945 елда исә “Әсәрләре”нең академик нәшере дөнья күрә. 2004 елда “Әсәрләре” латин алфавитында басылып чыга.

1970 елда Казак районында шагыйрьнең музейе корыла. 1982 елның 14 гыйнварында Азербайжан халкының милли лидеры Хәйдәр Әлиев катнашлыгында Шушаның Джыдыр калкулыгында Вакийфның кәшәнәсе тантаналы ачыла. Азербайжан Республикасының Президенты Илһам Әлиев 2017 елның 12 гыйнварында “Бөек Азербайжан шагыйре Мулла Пәнаһ Вакийфның тууының 300 еллык юбилее үткәрелүе хакында” карарга кул куя. М.П. Вакийфның исеме ЮНЕСКОның “2016-2017 еллар өчен күренекле шәхәсләр һәм истәлекле даталар программасы”на кертелә.

2017 ел ТЮРКСОЙ оешмасы тарафыннан бөек Азербайжан шагыйре Мулла Пәнаһ Вакийфның тууына 300 ел тулу уңаеннан “Мулла Пәнаһ Вакийф елы” дип игълан ителде.

Зифа буйлым, чык, күрим буеңны...

Зифа буйлым, чык, күрим буеңны,
Фида кылыйм сиңа мин жанымны.
Үтә нәзек, кыйгач кына кашлары,
Фида кылыйм динем-иманымны.

Нинди чибәр, фәрештәдән дә зифа,
Кайдан синдәй сылу кызны табарга.
Тиң күрмим бер кемне дә мин сиңа.
Кирәк булган сине күптән очратырга.

Карасаң да, туеп булмый күзенә,
Күңел канмый карый-карий йөзенә,
Сөйләшкәндә балдай татлы сүзенә.
Жанымны фида кылыймчы сиңа.

Кына сөрткән ефәк кебек чәченә,
Сөрмә тарткан кара гына күзенә,
Нигә яра салды икән ул миңа?
Бу сүзләрне әйтмәс идем үзенә.

Синең кебек гүзәл, сылу бик бәхетле,
Яннарында булган чакта терәге,
Вакыйфныкы кебек булса йөрәге,
Башкаларның сиңа юктыр кирәге.

Нич булмасын мондый хәлләргә төшү...

Нич булмасын мондый хәлләргә төшү.
Ярың белән танышмыйча, аерылу.
Бәхилләшми, кочаклашмый, душлашмый,
Күңел ачып, сөйләшмичә, аерылу.

Белмим, ни дип әйтергә тагын,
Гүзәл ярым тирән кайгыга салды.
Күңелемне гафләт, моң чолгап алды,
Алсу битен үптермәде, аерылды.

Туя алмадым ярның балдай теленә,
Назлы, татлы алсу иреннәренә.
Ап-ак йөзе, талдай нәзек биленә,
Кыен икән, кочакламый, аерылса.

Вакийфым, дип, сузылмас инде кулы.
Нич жуелмый күңелемнән күз нуры.
Нигә язмыш шундый тәкъдирне язды,
Сылу ярга кавыштырмый, аерды.

Гүзэл буйлы, гүзэл жанлы, гүзэл яр...

Гүзэл буйлы, гүзэл жанлы, гүзэл яр.
Бик гүзэлсең, нәзакәтле киенгән.
Гүзэл күзең кайчак кыеп караса,
Гүзэл тәннән гүзэл жаныңны ала.

Гүзэл сыны, гүзэл муен, гүзэл йөз,
Синдәй булмас гүзэл, булса тагы йөз,
Гүзэл жаны гына түгел, гүзэл йөз,
Гүзәлләрдән гүзәлрәк сылу кыз.

Гүзэл буйлы, гүзэл итеп адымлы,
Гүзәллеккә гүзэл күз белән карый,
Тирә якка гүзэл карашлар ташлы.
Бигрәк гүзэл гүзэл бакча гөлөндәй.

Шундый сылу, гүзэл сынлы, гүзәлкәй,
Яктың минем йөрәгемне гүзәлкәй,
Гүзэл жанлы, гүзэл тәнле сылукай,
Сылулардан сылурак гүзәлкәй.

Берәрсенең асыл яры булырсың,
Булсын ачык киләчәктәге юлың.
Синең өчен, гүзәлкәй, Вакыйф колың
Һәрчак риза фида итәргә жанын.

Кара күзләре, хәнжәрдәй керфеге...

Кара күзләре, хәнжәрдәй керфеге
Алдында тезелгән мең егет кеше.
Елмаеп караган кара күзләргә
Бирергә эзер жаннарын үзләре.

Кашы астында нур сибә күзләре,
Тора сыгылып бик зифа буй-сыны,
Ике дистә миләүшәдәй алсу йөзенә
Төшкән сузылып чәченең бөдрәсе.

Чәчләре хуш исле, рәйхан гөлөндәй,
Жаннарын бирергә мең егет тели.
Күрергә бик тели хури гыйльман да,
Фәрештәләр тезелешкән алдына.

Вакийф корбан була дөнья малына
Татлы елмаюы, нурлы йөзенә.
Гашыйк булсаң мондый сылу кызларга
Һәр акшам торырсың өенең алдында.

Күптән инде аерылдык яр белән...

Күптән инде аерылдык яр белән
Очрашкач та, танышмыйча аерылдык.
Калды жанда яшеренгән мэхэббэт.
Бер сүз кушып сөйләшмичә, аерылдык!

Гажәпләнеп, аптырашып торган идек,
Жансыз кебек суык кына караштык.
Әйләнеп тә бер карамыйча киттек,
Гыйшык утын татымыйча аерылдык!

Ярты сәгать тә без бергә булмадык,
Гыйшык утын жаныбызга салмадык.
Ялварып та яр күңелен алмадык.
Тиктомалдан, кавышмыйча, аерылдык!

Ул заманда әшнәлекне ташладык,
Ят теленә төшәрбез дип курыктык.
Арадагы бәхет кошын өркеттек,
Бер генә дә сүз кушмыйча аерылдык!

Вакыйф сөюен әйтми, күңеле фида,
Бушка китте бөтен кичергән жәфа,
Очрашканда кичерми кәеф-сафа,
Кочаклашмый, кочышмыйча, аерылдык!

Гәжәеп гүзәлне күрдем урамда...

Гәжәеп гүзәлне күрдем урамда,
Сирәк очрый мондыйлар нәр илдә,
Сылуның йөзләре якты нур чәчә,
Яраткандыр Ходай изге сәгатьтә.

Ал яулыгын ябынган ул башына,
Затлы жылән бик килешкән биленә,
Матурлыгын тиңләп булмый нич кемгә,
Сылуларның сылукае үзе дә.

Кара бөдрә чәчкәйләре селкенә,
Аны күргән егетнең күзе төшә,
Күктән җиргә төшкән кебек фәрештә,
Кеше заты булмый мондый сурәттә.

Беләге, буге, нәрбер бармагы гүзәл,
Үргән толымкайлары бигрәк озын,
Кулга көзгә алып бизәнде гүзәл,
Кыямәттә күрсәм иде йөрүен.

Сузылып төшкән чигәдәге чәчләре,
Ак-пакь гөл яфрагыдай аяк-кулы,
Сыгылып тора тәне вә нечкә биле,
Күргәнем юк мондый гүзәл сылуны.

Китсәң иде алып аны иленнән,
Кеше юкта тотсаң иде биленнән,
Үпсәң иде балдай татлы иренен,
Белсәң иде аның ләззәтен, тәмен.

Яшь сылулар нәрвакыт булса гына,
Безнең барлыктан да хәбәрдар булса.
Вакийфның догасы сиңа яр була!
Гомер буге сине сакласын Алла!

Ага күз яшем аерылгач ярымнан...

Ага күз яшем аерылгач ярымнан,
Һәркем белсен, шикаятеңне сөйлә!
Аерылдың, бәлки ярны күрмәдең,
Кәгъбәдәй өен зиярәт әйлә!

Син минем булмышым, күңелем, жаным,
Бик татлы иренле, алсу гөлчәчәк,
Бер сәгать күрмәсәм, сине фәрештәм,
Кыямәт әйлә башыма төшәчәк!

Вакийф Мәжнүндәй, җепкә урала,
Авыру сәбәбе – гүзәл сылуда,
Тешләре бәллүрдәй, битләре – алма,
Аллаһым, күз тигән, сәламәт әйлә!

Үтә назлы, гүзәл жаннар патшасы...

Үтә назлы, гүзәл жаннар патшасы,
Тиңләшмәс дөнъяның иң сылуы,
Мәхәббәттән исергән вакытта да,
Мөкиббән калам һәрчак сиңа.

Елмаюы аның шундый татлы,
Нәзакәте күп гажәеп сылуда,
Буй-төсендә тиңдәшләре юк,
Ходайдан бирелгән һәр һөнәр аңа.

Сүз тидереп булмый чәче, битенә,
Маңгае, муены, кашы, күзенә,
Гүзәллеккә төренгән бер сылу син,
Бал да тиңләшми, шикәр дә сиңа.

Нур чәчәсең тулган ай табагыдай,
Жәннәт бакчасында үскән гөл генә,
Фәрештә кебек йә хур кызыдай,
Әй, сөеклем, кеше дип әйтерләрме сиңа?

Күпләр китте, нигә сиңа килмәскә,
Йөзем суты өмәсенә килмәскә,
Вакыйф үлде, нишләп шунда килмәскә,
Барып җитмәде микән хәбәр сиңа?

Чәчләренә чәчләремне' бәйләдем...

Чәчләренә чәчләремне бәйләдем,
Мәжнүн кебек юлга төштем, Фатыйма!
Күзләреңә сөрмә тартып тилертмә,
Күзләреңне сирпеп кара, Фатыйма!

Пәри гүзәл, ләкин холкы фәрештә,
Син булган жир әйләнәчәк оҗмахка,
Көн саен чыгып йөрисең бакчаңа,
Гөлләреңә су сибәсең, Фатыйма!

Жәфаланган җаным утларда яна,
Һәр тарафка ташкын сулардай ага,
Бер күрим йөзләреңне, ачсана,
Бөдрә чәчле, гөл яңаклы, Фатыйма!

Лаек түгелмен микән әллә сиңа,
Һәркем тиң булырга тиеш ярына,
Җаным чыга сине күрмәгән мәлдә.
Китмә инде еракларга, Фатыйма!

Вакийф сайлаган сылулар арасында,
Яшь бөреле гөл-чәчәк арасында.
Булмый сөйләшеп кешеләр янында,
Бер читкәрәк китик әле, Фатыйма!

Кинәт бер жиргә жыелса сылулар...

Кинәт бер жиргә жыелса сылулар,
Сиңа тиңләшер сылууы табылмас.
Кояшның да сулып китәр нурлары,
Мондый сихри булмый айның яктысы.

Бер дә күргәнем юк синдәй гүзәлне,
Нигә очрашырга алдан язмады.
Керфегендәй озын ук очырмадым,
Кашларыңдай кыйгач жәя күрмәдем.

Хәсрәтемнән бәгыремә кан сава,
Йөзләремнең төсе янә саргая,
Мондый сылулык Ходайның бүлгәе,
Һәркемнең дә булмый мондый бәхете.

Мәгърур тора, ап-ак тәне сөттән ак,
Ап-ак йөзе ап-ак лаләдән дә ак,
Мәләк итеп яраткан Жәнәб-и Хак,
Моннан артыгын булмый өстәп.

Бахыр Вакыйфның күзләре төшеп,
Жәя кашларыңа жанкаен фида кыйла.
Кайгыдан йөрәге дөрелдәп яна,
Канлы күз яшьләре елгадай ага.

Мактанмасын ничкем, гүзэлмен, диеп...

Мактанмасын ничкем, гүзэлмен, диеп.
Аерылып торыр гүзэлнең хәле.
Көләч йөзле, татлы сүзле, хуш холык,
Баллар тама ирененнән гүзэлнең.

Кашы кыйгач була, уктай керфеге,
Авыз, борын, тел, ирене нәзек,
Балтырлары юан, аягы нәзек,
Һәр ягы да сылу була гүзэлнең.

Ике йөзе – гөл, чәчләре – ясмин,
Зифа буйлы, кара күзле нечкә бил,
Хәлне белеп, дәрт-кайгы уртаклашкан,
Бер ким җире булмый гүзэлнең.

Елмаюы гүзэл алсу йөзөндә,
Күңеле дә нечкә, үзе дә нечкә,
Көндә сылулана исерткеч күзләре,
Куллары да сылу була гүзэлнең.

Ятлар белән дә булмый эше,
Кафия, газәлләр чыгара башы,
Ялкындай уйный аның күзе, кашы,
Шулай була гүзәлләрнең гүзәле.

Гүзэл булса, коткара ул җәфадан,
Ләззәт күрә һәрчак зәвык-сафадан,
Вакийфмын, качам ихтирамсыздан,
Җаным фида бер тугры гүзәлгә.

Әй, Мәккәне, Мәдинәне яраткан...

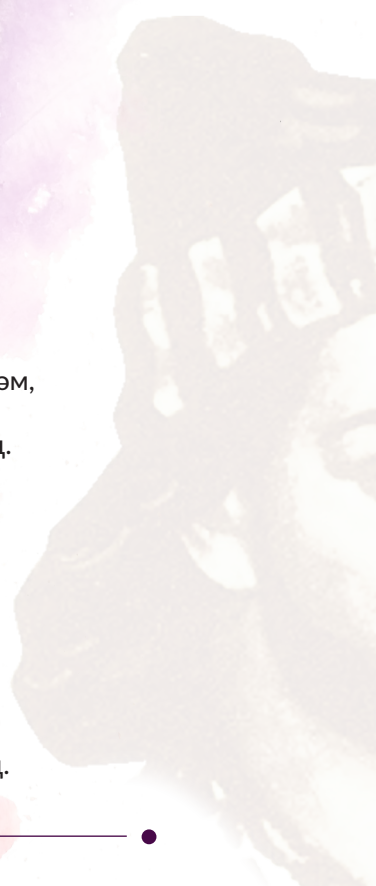
Әй, Мәккәне, Мәдинәне яраткан,
Бер төшенче әхвәленә Вакийфның.
Ул кыйблага башын ияргә тели,
Ярдәм итче бәхетенә Вакийфның.

Бик еракта аның сөөкле яры,
Күңелендә киселгән түземлеге.
Йөзе карый Мәдинәгә туп туры,
Ни булачак әхвәленә Вакийфның.

Минем ярым Кәгъбәдән дә ким түгел,
Хәле – хәжәр әл-әсвәд, акылы – зәм-зәм,
Бер мәл булырмын аның белән бергә,
Урыны оҗмах түрендәдер Вакийфның.

Исерек ул зифа буйлы сылудан,
Жәрәхәтле бик сөөкле ярыннан.
Бөдрә чәче акылынан яздыра,
Көчләре юк матурлыкка Вакийфның.

Чәчләре ефәктәй, йөзе дә миңле,
Ирене шикәрдәй, балдан да татлы,
Татлы телле, йөз сылу да җитә алмас
Жандай сөйгән коралайга Вакийфның.

Сары сандугачлар кебек сайрашып...

Сары сандугачлар кебек сайрашып,
Жыелды Казакка сып-сылу кызлар,
Көзгеләрен алып, кашкайларын сузып,
Йөзләрен бизәде зифа сылулар.

Һәрберсе зифа буйлы, нечкә бил,
Сезгә корбан барлык өлкә, барлык ил,
Гөл сулары бөркетелгән чәчләре,
Сылу итеп яратылган үзләре.

Караганда уklar ата кашлары,
Жанны фида иттерәчәк күзләре.
Шикәр сүзле, телләре балдай татлы,
Барысын да арбый ала телләре.

Әй, туганнар, нигә алар рәнжетә
Вакийфның жанын жәлләмичә?
Кинәт жыелып кайтып китә,
Сүзләрен ташлап, тотмыйча.

Күз калды юлларда, жаным интизар...

Күз калды юлларда, жаным интизар,
Килмәде ярымнан бер нинди хәбәр.
Каләм тотарга калмады тәкатем,
Берсе табылмый язарга хәбәр.

Ни кадәр елармын туктамый,
Әхвәлне белерме мин язмый?
Ил эчендә юкмы якшы адәмнәр
Минем сөйгәнәмә бирергә хәбәр?

Күрсә иде хәлем, кичергәннәрем
Күңелем күргәнән, бөтен аһ-зарым,
Иртән искән жыллар житсен иленә,
Күрәсем килә, житкерсен сәлам.

Элек язмышым болай түгел иде,
Уктай кашын күргәч моңа әйләнде.
Йөрәгем ярасын һәркем аңлады,
Тик ярыма хәлем барып житмәде.

Былбыл кошы гөл күреп тотлыкты,
Гыйшык уты сөйгән ярны бөлдерде,
Вакийфны мәхәббәт ялкынында яндырды,
Әйтегезче, аккошыма бер хәбәр.

Әй, Кәгбәм, Кәрбәләм, Мәккәм, Мәдинәм...

Әй, Кәгбәм, Кәрбәләм, Мәккәм, Мәдинәм,
Бервакыт авылга күрергә киләм.
Кыйбла дип, кашларыңа баш иям,
Көне-төне сиңа гыйбәдәт итәм.

Ни дисәм дә, син рәнжемә сүземнән,
Исергәнмен, юк хәбәрәм үземнән.
Нечкә билең югалганда күземнән,
Шулчак туа кыямәтем, мәшәрем.

Бәйләгәнсең дин-иманны кальбеңә,
Минем кебек кем хәйрандыр үзеңә?
Тапшырып куярмын жанымны сиңа,
Якшы сакла, бу әманәтем сиңа.

Син бит минем көнем, аем, йолдызым,
Дәүләтем, көчем һәм язмышым.
Гүзәл йөзең һәрчак минем хыялым,
Әйткән сүзләрең минем жан азыгым.

Чәчләренә жәннәт кошы кызыккан,
Татлы сүзләреннән теле тотлыккан.
Мин, Вакыйф, бахырмын синең йөзеңнән,
Һәркемгә бүләшәм шикаятемнән.

Тәнең хуш исле гөл бакчасыдай...

Тәнең хуш исле гөл бакчасыдай,
Сүзләрең гүзэл, гүзэл сөйгәнем!
Ике дөньяда берни сорамам,
Син минем ахырда-әүвәлдә сөйгәнем!

Кол итәм жанымны синең жаныңа,
Кайда булсаң да, күңелем яныңда.
Армый сөйлим синең турыда,
Язам шигырьләр, гүзәлем, сөйгәнем!

Торма еракта, еракта да йөрмә!
Сөйгәндә, назланып, өзгәләндермә!
Аерылышып, болай дөньяны гизмә,
Кил инде яныма, жаным, сөйгәнем!

Һәр иртә аһымны күкләргә сөйлим,
Күргәнем ким түгел, тик сабыр итим.
Сөю утында шул кадәр янганмын,
Төсләрем саргайды, гүзәлем, сөйгәнем!

Исерткән күзеңне бер ачып карачы,
Төшкән күңелемә терәк булмадың.
Дәрман табарга ярдәм сузсаңчы,
Югала Вакыйф, ярдәм ит, сөеклем!

Уйга чумып бакча буйлап гизгәндә...

Уйга чумып бакча буйлап гизгәндә,
Кызарган алмалар күрдем агачта.
Зифа буйлы кыз белән киленгә,
Корбан булым икесе өчен дә.

Килен чишмәдә битләрен юды,
“Киттек инде”, – дип кыз аңа әйтте.
Нинди сылулар кулымнан качты,
Корбан булым икесе өчен дә.

Киленнең ирене – Тәбриз шикәре,
Илле-алтмыш мең кызның кыйммәте.
Шундый сылулар жәннәтнең бизәге,
Корбан булым икесе өчен дә.

Киленнең якасы – көмеш төймәле,
Сылуның изүе – чалыш элмәле.
Бигрәк матурлар берсеннән берсе,
Корбан булым икесе өчен дә.

Төшсәче бәхет минем дә өлешкә,
Сүzlәрәм житсәче ярның жанына.
Вакыйф бик тели: күzlәрәм күрсә,
Туйганчы карармын икесенә дә.

Видади белән әйтеш

Вакыйф

Әй, Видади, синең бу буш дөньяда
 Ни дәртең бар, зар-зар итеп еларга?
 Елый торган көнең ахирәттәдер,
 Синең нинди кайгың бар соң еларга?

Видади

Вакыйф, нигә бушны-юкны сөйлесең,
 Миңа дисең, нигә бушка еларга?
 Әгәр сөю синең жаныңны якса,
 Әйтмәс идең, нигә бушка еларга.

Вакыйф

Аерылганчы жанкаең тәнеңнән
 Бел үзеңне артык солтаннан, ханнан.
 Гариблегең, аерылуың нидән соң,
 Бу тикле газап чигеп еларсың?

Видади

Елау була мэхәббәтнең үзеннән,
 Кырылган күңел мәрхәмәттәндер,
 Боларның асылы камиллектәдер,
 Булса йөрәктә, үкереп елатыр.

Вакыйф

Исәнлек ул үзе олы хезинә,
 Элек булган ярең өчен кайгырма.
 Акыллы бул, күз яшеңне агызма,
 Кире килмәс алар елаганларга.

Видади

Елау мөселманның галәмәтедер,
 Нәби диненең хуш гадәтедер,
 Белсәң әгәр, Хакның кәрәмәтедер,
 Киткәнче күз нурлары елатыр.

Вакыйф

Кулыңнан үзен алдырган да фэләк,
Сыерларга бозау биргән дә фэләк,
Ярны, юлдашны үтергән дә фэләк,
Нигә сине болай елатқан фэләк?

Видади

Нигә син сөйләдең сыер-бозауны,
Безнең белән бергә эшләгән өйне,
Хәзрәтколый бинең ап-ак таягын,
Кулларыңа алып килә елагың?

Вакыйф

Кемдер инде бу дәвердә ул адәм,
Яры январында булмаганнар ким,
Кара болыт басса туктамыйча,
Яңгыр кебек яшен ява, елата.

Видади

Бик яхшы егетсең, йөрәгең таза,
Яшьлегеңнең һәвәслеге күренә,
Картлык эзе сизелми күнелеңдә,
Кинәт килсә, бик нык итеп елата.

Вакыйф

Туй-бәйрәмнәр бу дөньяның әдәбе,
Акылы булган шуңа китерер тагын,
Синдәй егетләрдә түгел хисабы,
Боларны уйлагач, килә елыйсы.

Татарчага Әхәт Салихов тәржемәсе

Molla Penah Vagif

300

Molla Panah Vagif

(1717 - 1797)

One of the prominent representatives of the XVIII century Azerbaijani literature, poet, thinker and socio-political figure Molla Panah Vagif was born in Girag Salahly village of Gazakh, in 1717. He got his primary education in Gazakh under the guidance of the well-known scholar and pedagogue Shafi Afandi. After completing his education he began to teach in madrasa operating under the mosque in Gazakh, and then in Karabakh. He took "Vagif" (knowledgeable) pseudonym as he was well-versed in a number of sciences of his time.

At the beginning he worked as a butler and then as a chief vizier in the palace of Karabakh khan Ibrahimkhalil khan, in Shusha, in 1770. In 1797, he was executed together with his son Ali aga in Shusha, on the Jidir plain by the order of Mohammad bey Javanshir, and his collection was burned.

M.P.Vagif's 12 poems were included in the collection of poems of the Transcaucasian poets, in 1823. In 1856, the first book that verses of the poet were collected was published in the Arabic alphabet in Teimurkhanshura, Dagestan (the present Buynaksk) under the name of "Collection of divan of Vagif and other contemporaries". In 1867, 56 verses of M.P.Vagif (mukhammas, murabbe and ghazal) were published in the book "Collection of verses of the well-known poet in Caucasus and Azerbaijan" compiled by Adolph Berge in Leipzig.

In 1908, Hashim bey Vezirov published "The collection of verses of the well know Caucasian poet Molla Panah Vagif" book in Baku. Salman Mumtaz, collecting a part of Vagif's verses published them under the name of "Azerbaijani literature. Molla Panah Vagif" in 1925. The "Works" of Molla Panah Vagif was published for the first time in 1937, and academic edition of "Works" was published in 1945. "Works" was published in Latin alphabet, in 2004.

A memorial museum was established in Gazakh region in 1970. The opening of mausoleum was held in Shusha, on the Jidir plain, with the participation of Heydar Aliyev, the nationwide leader of the Azerbaijani people, on January 14, 1982.

The president of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev signed an order "On celebration of the 300th anniversary of the great Azerbaijani poet Molla Panah Vagif" on January 12, 2017. The Name of Molla Panah Vagif was included in the "Program for celebration of anniversaries of prominent personalities and significant events for the period of 2016-2017" of UNESCO.

2017 was announced as the year of "Molla Panah Vagif" by TURKSOY organization on the occasion of the 300th anniversary of the birth of the great Azerbaijani poet Molla Panah Vagif.

No dark-haired beauties grace Kura's long banks...

No dark-haired beauties grace Kura's long banks
With drake's-head sheen and captivating faces.
My soul has fled to far-off mountain peaks.
It cannot rest in such low places.

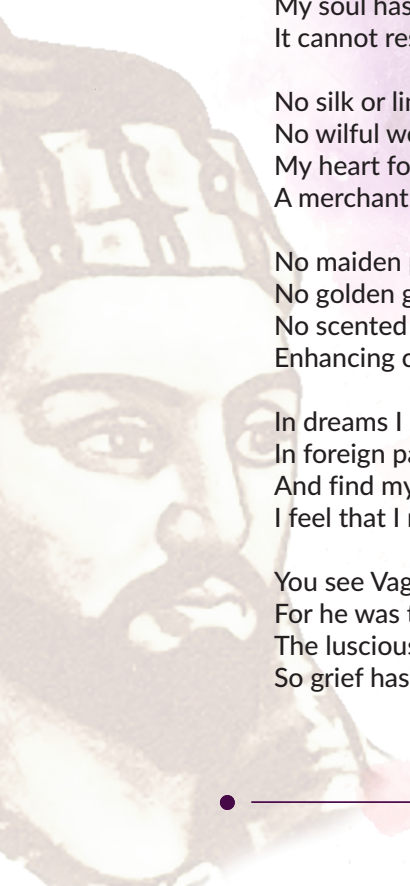
No silk or linen natural grace enhances.
No wilful woman preens with tempting glances,
My heart forgets those tender darts-love's lances.
A merchant would be lost in such strange places!

No maiden paints her face to seem more fair.
No golden gauze upon their heads they wear.
No scented breast is draped with silken hair,
Enhancing creamy skin with dark silk tresses.

In dreams I see the one I love today.
In foreign parts I'll wake to my dismay
And find my heart's delight is far away.
I feel that I must die in these far places.

You see Vagif is pale, his heart oppressed,
For he was torn away when he caressed
The luscious swelling mounds of your sweet breast,
So grief has marred his cheek with saffron traces.

Translated by Tom Botting

Her face and features, rose and tulip tinted...

Her face and features, rose and tulip tinted,
Were framed in sable locks. She gathered violets.
How well the colours blend with eagle features,
When on her creamy breast there nestle violets!

Her body carved from marble, locks of black
And silky waves, can steal your heart, alack!
And like Medjnun, you shall not get it back,
She'll pin it to her breast mid purple violets.

At eighteen summers she has just begun
To count the many hearts that she has won.
O'er hills she walks in beauty shared by none.
Mid rustling leaves and fragrant whispering violets.

Display your limbs and body, warm and nude,
But never let my rival's glance intrude,
Nor tolerate his touches harsh and crude. . .
Unworthy hands should never pluck sweet violets.

When one beholds her scintillating grace
The blood like wine makes heart-beats throb apace.
And when Vagif composes verses to her face
The first and final words should be sweet violets.

Translated by Tom Botting

If a beautiful girl walks with coverless hair...

If a beautiful girl walks with coverless hair
Her person the following points should unite—
Like a mirror her body should always be fair,
Her locks should be ebon and set off her height.

Her cheeks should recall springtide tulips a-blowing.
Her lips should be red and like cut amber glowing,
Her body, a jewel no fault ever showing,
From her head to her toes should be pure pearly white.

Her dress should be neat and impeccably clean.
Her manner must never be mincing or mean.
Her breath should be sweet and her glances serene,
Her hair with cool violets' scent should delight.

Both her arms and her legs should be graceful and slim,
Her buttocks well rounded, not fat, or too thin,
On her ankles two dimples and one on her chin,
Her face should be round and her bones should be slight.

At thee door of maturity—fifteen, not more,
With no band on her brow that might cover some flaw,
She must not be precocious, or push to the fore,
Yet charming to guests that her lord may invite.

Let her beauty each morning attention excite—
A fine preening pheasant, delighting the sight.
She should not talk too much, but be gay and forthright.
Attentive she must be, and always polite.

Her allure should grow greater as time passes by.
Reserved she should be, retiring and shy,
Giving jaded men strength with a sweet-scented sigh.
Her words should be honeyed, her smile should be bright.

She must always be honest in deed and in word.
Intrigues by her prattle should never be stirred.
She should stand like a pine-tree and utter no word
Though fearing her head from her neck you may smite.

O Vagif, to the soul a sweet girl should appeal. . .
Our Khan needs a beauty, why waste so much zeal
Describing what powers-that-be ought to feel?
Let her heed our great Khan and bow to his might.

Translated by Tom Botting

I beg you, look among the wedding guests...

I beg you, look among the wedding guests.
If one most lovely girl is present by some chance,
—I shall not tell her name, but most of you can guess—
Sweet daughter of our friend, beguile us with a dance!

Impatiently we wait to see her whirl and swing,
And trust that anguish from our soul's she'll fling.
With bracelets on your wrists and on each hand a ring,
We beg you show your grace. Beguile us with a dance!

Her figure's newly formed, supple, slim, divine.
She holds my heart in thrall. For her true love I pine.
Now to her loving friend, oh, let her give a sign,
And at this marriage feast beguile us with a dance!

Molla Vagif shall call for help with bitter cries.
Not tears, but blood shall spurt from his lamenting eyes
Unless that lovely girl to show her grace will rise.
Although it breaks my heart, beguile us with a dance!

Translated by Tom Botting

Although Bairam, the feast, is on its way I sigh...

Although Bairam, the feast, is on its way I sigh.
At home there's not a sack that holds a thing to eat.
The jars that held the oil are empty and quite dry
There's not a whiff of cheese and not a shred of meat.

We put no faith in God, who pity never shows—
If country bumpkins knew they'd drive us off with blows!
In every village house the honey overflows.
It's only in our own there's nothing sour or sweet.

In this wide world of ours we've not a goat to show,
And ne'er a pretty lass to set the heart aglow.
Vagif, don't ever boast about the things you know.¹
God knows our store of wisdom's poor and incomplete!

Translated by Tom Botting

¹Vagif means knowledgeable

Kura's sweet banks abound with lovely places...

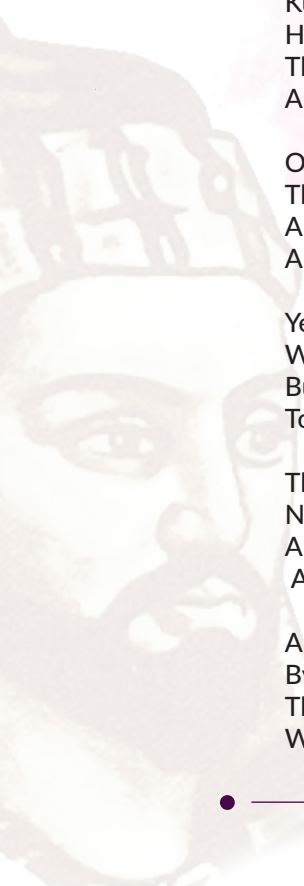
Kura's sweet banks abound with lovely places.
How sad that other beauties should be missed!
Those silken tresses, captivating faces—
Alas! It seems that here they don't exist.

Our wintering-place is in Giragbasan—
The lowest plain that lies beneath the sun.
A lodge we dwell in, but there's only one.
Alack! No villages near here exist!

Yet there are girls of beauty living here,
With tulip lips and eyes both proud and clear;
But no sweet-tongued and playful little dear
To warm the heart and give its strings a twist.

Thought balmy air is wine throughout the night,
No lips with languorous moan exhale delight.
Although the girls are such a lovely sight,
Among them well-groomed beauties don't exist.

A mass of glory flows from every head. . .
By jet-black hair a glow of light is spread.
Their dress is silver-trimmed. Their kerchief red,
Without a trace of tulle like morning mist.

With golden thread their bodices are sewn.
On milky skins dark beauty-spots are shown.
Their hair hangs free and loose by breezes blown.
It seems that well-trained curls do not exist.

Like crested kestrels each one sports a crown.
Uncovered are their lips and eyes. They frown
Like headsmen when the axe comes flashing down.
If looks could kill I swear I'd not resist.

In far-off parts my heart is dull and sick.
I know girls' winning ways and every trick.
Slim arms are decked with bracelets wide and thick.
There's not one amber bead on any wrist.

They'll primp before a mirror, using paint
To stress a dimpled curve that seems too faint,
To eyes applying shadows with restrain,
But your slim hennaed fingers I have missed.

Vagif has hopes that God may help him yet.
If I stay here the graveyard cough I'll get,
For our sweet nymphs my heart cannot forget.
And yet it's here I still must long exist.

Translated by Tom Botting

How fickle fate and fortune are, now see, my Vidadi...

How fickle fate and fortune are, now see, my Vidadi!
And how the tide has changed today, O Vidadi, now see!

One moment sealed a tyrant's doom and now he is no more.
Now to the letter see fulfilled Almighty God's decree.

'Tis dawn, and lo! The light which people worshipped, now is dead.
Last night—Commander of the Faith; at morning—dust is he.

No longer does the haughty monarch wear his golden crown—
For now his head lies at his feet—O what sight to see!

At this command, unhappy I unto the block was led.
Now look on him who from a tyrant's clutches rescued me,

Who rescued me, a wretched blackmith, from a shameful death.
Now in this monarch's coffin lid, that blacksmith's nails you'll see.

Remember, O unhappy mortal, Khan Aga-mamed.
The end of that bloodthirsty Khan let not forgotten be.

So you just shun the multitude and walk not in their way;
Nor daughter, son nor sweetheart trust—nor friend, whoe'er he be.

So close your eyes, Vagif—the ugly shun, eschew the fair,
And you'll be wise if you Mohammed's favourites will flee.

In this world there is nothing in which to believe...

In this world there is nothing in which to believe.
All things are distorted I clearly perceive,
And friends' declarations are meant to deceive.
Fulfillment of promises I can't perceive,
While for falseness in love my whole being must grieve.

A servant, a hermit and even the Khan
Submit to great torments to gain what they can
And chase after riches with grisly elan.
We've watched and we've listened to many a man,
But found only nets of deceit that men weave.

The world rings with voices that howl and incite.
Men outwit each other, they struggle and fight
For gold all around us—a miserable sight!
Subordinates should know their leaders are right,
But gold for subordinates leaders don't leave. . .

Mankind always follows a rule that seems mad—
Give help to a man when he's down, make him glad,
He'll do you bad turns till you're sorry and sad!
Whatever is good incites all that is bad.
Close friends become foes, they quarrel and leave. . .

No savant, no student, or fool can be free.
They are slaves of the Shah and the powers-that-be.
The truth is distorted—this great sin I see.
The sheiks, rogues and preachers oppress you and me,
They're not worth our prayers—to faith they don't cleave.

Each man has a passion for one thing alone—
Some pine for a woman, some lust for a throne,
While shahs dream of grasping the land others own.
Distraught with desire, they must languish and groan,
But peace in this world no one tries to achieve.

I studied and mastered the alchemist's art
And turned simple dust into gold for a start.
Black stones became rubies as red as the heart.
From beads I produced the best pearls on the mart.
Not thanks, only curses were what I received!

Who Jamshid's fine palace brought down to the ground
Destroyed other halls where great feasts would resound.
A man without grief in this world can't be found.
For me Goddess Fortune her wheel oft span round,
But only misfortune from her I've received.

You may help a man who seems bright as the sun,
But he never will thank you for what you have done.
Don't seek self-respect, or restraint—there is none,
Nor truth. Since they said that men's trust may be won
I worked to that end but could nothing achieve.

Turn away from this world which is wicked and cold.
What is good and what's bad is not what you're told.
When rulers doubt friends trusted roughs are made bold.
The rich have no heart and the good have no gold.
Men act against teachings that all should believe.

What goes with great wealth in this world I have seen,
But greatness and pomp brought to nothing I've seen,
And ugliness, too, that once beauty had been.
An impotent end to sweet loving I've seen.
Fair bodies are doomed. Beauty knows no retrieve.

O Great God above, you rule over all!
The true faith is dead. None pay heed to your call.
Do not let our world into Satan's trap fall.
Oh, show us your face. Tear away this foul pall.
Light up the sad world and the true faith retrieve.

My life becomes harsher. My hair has turned grey.
Great misery entered my life on that day
A self-centered beauty my heart took in sway.
My Maker, O Lord, my great sorrow allay
For no mercy from men shall I ever receive.

Translated by Tom Botting

Molla Penah Vagif

300

İtalyanca Şiirler

Poesie tradotte e versificate in lingua italiana

Molla Panah Vaghif

(1717 - 1797)

Molla Panah Vaghif, è una figura di spicco nel panorama della letteratura azera del XVIII secolo. Poeta, pensatore, diplomatico e statista, Molla Panah Vaghif nacque nel 1717 nel distretto di Gazakh, nel villaggio di Gyrah Salahli. Iniziò gli studi a Gazakh, al seguito del noto scienziato e educatore Shafi Efendi. Dopo aver completato la sua formazione, insegnò nella Scuola Teologica a Gazakh e poi nella Moschea del Karabakh. Assunse lo pseudonimo di "Vaqif" (colui che è ben informato) poiché era al contempo pratico di molte scienze.

Dal 1770 fu assunto nel palazzo di Ibrahim Khalil, Khan della città di Shusha in Karabakh, prima come maggiordomo e poi come primo ministro. Nel 1797, per ordine di Muhammed bey Javanshir, Vaghif fu ucciso insieme a suo figlio Ali Agha nella piana di Cyrdir a Shusha e i suoi libri furono bruciati.

Nel 1823 in una raccolta di poesie di poeti transcaucasici furono incluse 12 poesie di Molla Panah Vaghif. La prima raccolta delle opere fu pubblicata nel 1856, con il titolo "Vaghif, la sua leggenda e l'altra enciclopedia" nella scrittura araba di Timur Hasan nel Dagestan (oggi Buynaksk). Nel 1867 a Lipsia Adolf Burjil nel suo libro "Raccolta di poesie di famosi poeti del Caucaso e dell'Azerbaijan" pubblicò 56 poesie di Molla Vaghif (in forma di Muhammas, di Mujabba e di Ghazel).

Nel 1908 Hashim bey Vezirov pubblicò a Baku la sua opera "Raccolta delle opere del famoso poeta caucasico Molla Penah Vaghif". Nel 1925 Salman Mumtaz ha raccolto e pubblicato parte delle poesie di Vaghif nella sua opera "La Letteratura dell'Azerbaijan". L'integrale delle Opere di Molla Panah Vagif fu pubblicata per la prima volta nel 1937 e nel 1945 si ebbe anche l'edizione critica. Nel 2004 le sue opere furono pubblicate anche nei caratteri latini.

Negli anni '70 è stato allestito nel distretto di Gazakh un museo in memoria di Vaghif. Grazie all'interessamento di Heydar Aliyev, Capo di Stato dell'Azerbaijan, il 14 gennaio del 1982 è stato edificato un mausoleo nella piana di Shusha-Cydir.

Il 12 gennaio 2017 l'attuale presidente della Repubblica dell'Azerbaijan Ilham Aliyev ha firmato un decreto che istituisce "La celebrazione del terzo centenario dell'anniversario della nascita del grande poeta dell'Azerbaijan Molla Panah Vagif". Il nome di Molla Vaghif è stato incluso nel programma dell'UNESCO 2016-2017 di "Celebrazione di eminenti personalità e eventi significativi".

Il 2017 è stato dichiarato dall'Organizzazione Internazionale Culturale "TÜRKSÖY" l'anno di "Molla Panah Vaghif" in occasione del terzo centenario dell'anniversario della nascita.

D'amor m'ardo a meraviglia di colei...

D'amor m'ardo a meraviglia di colei
che di più bella al mio villaggio non ce n'è,
se sapeste, il suo viso è come il sole,
o mio Dio, in lei l'annuncio del bel tempo.

Le ricopre uno scarlatto fazzoletto,
mento e giacca fa tutt'uno con la stringa
sua dorata, non s'eguaglia con nessuna
lei Regina di quei buoni nella gloria.

Sulla chioma scende l'acqua delle rose
al suo sguardo si fa sangue l'intiere,
dal suo cielo è sceso un Angelo davvero?
Sì, non può tal guisa parte far dell'uomo.

I suoi polsi, le sue braccia, son bellezza
le sue mani, fino al petto i suoi capelli,
allo specchio come un quadro è sua bellezza,
È per me or come il giorno del giudizio.

Come piume di un bel cigno la sua chioma
gambe e braccia, foglie son di fiori chiari,
il suo corpo in pienezza poi si slancia,
nulla mai fu per me più fascinoso.

Mi desia portarla fuori dal villaggio,
di nascosto le sue mani aver ben strette,
le sue dolci labbra poi saziar di baci,
per saper profondo lor sapor e gusto.

Sempre sia lasciata a noi la giovinezza,
e che tutti possan poi di noi saper.
T'accompagni di Vaqif questa preghiera!
Ti protegga Verità e buona sorte.

Chioma vaporosa, bel volto di luna...

Chioma vaporosa, bel volto di luna,
tutto si fa trarre e ruota attorno a lei.
Se in una casa non v'è di tal bellezza
distrutta rovina ad essa si parrà.

Il suo corpo è chiaro, il petto come il marmo,
scura chioma che asseconda la figura,
sa del suo corpo come l'umor del muschio,
terra che lei tocca occorrerà baciare.

Vacillo in ebbrezza appena lei scorgendo,
e quando il collo latteo lei decora,
e dà con l'antimonio color al ciglio,
il mio cuor s'incendia e brucia eppìù d'amore.

Com'un che in casa da solo si consuma,
com'un che di rabbia addosso se ne ride,
Şahmar come un serpente ristorce il collo
ad ogni istante trattenendo quell'ire.

E tu Vaghif, semp' attonito rimani,
spera che il tuo rivale abbia vita breve.
Senza una compagna mendico sarebbe
così pur chi re dovesse diventare.

Tu mi hai deluso, da te fuggo...

Tu mi hai deluso, da te fuggo,
da tue menzogne io mi volterò.
La brama di te lontan mi divori,
pur ti cadesse il cuor mi volterò.

Mai amor come me tu troverai,
s'avverino presto i tuoi sogni.
Per me solo sia il tuo amore; se ad altri
fosse il tuo sguardo io mi volterò.

Mi coprirà un nigab, la nera chioma,
arrossito il mio volto celerò,
come fosse un fior lo nasconderò,
se tu implorassi io mi volterò.

Non puoi svendermi accanto la fiducia,
la tua colpa incollata rimarrà,
con me non puoi più stare,
al tuo parlare io mi volterò.

Dicevan che Vaghif bellezza amasse
e io pensavo che così pur fosse
a te, ma adesso io ben so: tu mi hai
mentito e a delusion mi volterò.

Il Nume della bellezza

Nume della bellezza ancor
mi tien fidato amico.
Ho messo trappole d'amore,
l'occhio di falco m'ebbe a buona caccia.

Lungo il collo cade la chioma a lei,
in mostra insiem ad una voglia infossa,
mai vidi riccioli più belli,
a grani si diffonde il suo profumo.

Candor del collo intreccia a scura chioma,
pendula al reclinar del capo,
le cinte trecce fini dei capelli,
ovunque quest'amor io manterrò.

Vaghif conobbe un volto fascinoso,
e pronto fu a soffrir di nostalgia,
se tutti al mondo han di sacra meta,
sempre sarai per me tu quella meta.

M'annegasti in un gran mâr di dolore...

M'annegasti in un gran mar di dolore,
oh amor dei mio occhi, perché piangi?
Che franse il cuor tuo delicato?
Tu al mio parlar dolcezza, perché piangi?

Lunga è la tua chioma come il grano nuovo,
in piume di un cigno bello è il tuo viso,
come una rosa è il tuo sorriso,
tu tulipano in volto, perché piangi?

Non hai tu forse fede in me,
che io celiassi, tu hai pensato
in cosa t'ho turbato?
Tu che hai di perle i denti perché piangi?

Hai sbattuto la testa,
ma non pianger, mio caro,
prima fosti felice,
tu stesso sapiente, or perché piangi?

Al veder la sorte arrider l'amico,
perché ti segna di cruccio la faccia?
Ma non mangiarti il fegato
Vaghif, mio caro, perché piangi?

Labbra amate di rubino...

Labbra amate di rubino,
perle tutte son tuoi denti,
vien tuo dir da madreperla
quegli son tutt'un tesoro.

Dai rispondi al chieder mio,
tu mi celi il viso bello,
io di notte perdo il sonno,
mi fo scur narciso languido.

Sei per me divina luce,
giro intorno a tua bellezza,
ardo al fuoco tuo in coraggio,
come usan le farfalle.

Per te il mio sincero scritto
Prima brezza! Viso in fiore,
dimmi amor, chi ti mandò?
Forse fu la tua follia.

L'occhio impone il guardo dolce,
viso impone d'arrossire,
vuol la chioma un po' discinta,
non la brezza non il pettine.

Il tuo viso Vaghif brama,
un tappeto a te il suo volto,
il ricordo del suo dire,
sia al tuo fianco come un lume.

Cigni

Sostate un solo istante qui,
vorrei parlarvi o cigni!
Donde voi in fila ordinata venite
lasciateci sapere, cigni!

D'amor nella pianura di Bagdad,
vi aspettano per strada,
sia lento il vostro volo, belle piume
purtroppo ignari perderete, cigni!

Va il mio rimpianto al mio perduto amore,
farfalla vo lume al viso tuo,
dei tuoi begl'occhi ricercando,
ben voi vedeste questo in me, o cigni!

Mi piacque l'antimonio sui suoi occhi,
a tirar via la mala sorte,
libero e lontano chi il mal mi volle,
pur dal timor d'esser fallace, cigni!

Sibben di una sirena il canto
solleva all'animo illusione altera,
di Vaghif anche il cuore è in volo
con voi accompagnato insieme, cigni!

Arriva la festa e non so che far...

Arriva la festa e non so che far,
provvista nei sacchi in casa non c'è,
e pur riso e burro mancan da un po',
e anche di cacio non ce n'è più.

Siam stati per Dio noi servi ingrati,
un che d'ostile abbiam detto al paese.
Vivon pur tanti tra dolci e leccornie,
manca al mio desco il castrato e capretto.

Al mondo non c'è diritto all'aver,
neppure padroni in mura domestiche.
Di tuo saper non vantarti Vaghif,
nostra neanch'è, "deogratias", la mente!

San di viole i tuoi capelli...

San di viole i tuoi capelli,
mia Zené al levar del vento!
Dentro m'entra quel profumo,
Zenè, brezza del mattino!

Ciglia dolci d'antimonio,
chioma giù dal collo cade,
come il volo d'un cedrone,
Zenè, anatra smeralda!

Nel dolor chi t'amerà,
folle pur d'amor sarà,
il tuo canto ingioia l'anima,
Mia Zenè, tuo suon m'ha preso!

Guancia in fior, flessuoso il corpo,
bocca al miele lingua e labbra,
il tuo sguardo è da cerbiatta,
mia Zenè, bellezza a tutti!

Di Vaghif Sei la Sultana,
di Vaghif sei la ragione,
di Vaghif l'anima triste,
mia Zenè, venissi a me!

**Contrasto poetico tra
Molla Penah Vagif e Molla Veli Vidadi**

Vaghif

Oh Vidadi, di questo triste mondo
cosa t'angoscia ancor, e che lamenti?
trascorso a noi è pur il dì nefasto,
e ancor ancor tu hai di tuoi lamenti?

Vidadi

Vaghif, tu mi schernisci e tenti,
e chiedi pur di che io mi lamenti?
Se certo fosse amor nella tua mente
n'avresti in turbe estrem e di lamenti!

Vaghif

Se al corpo è unita ancor l'anima è frale
per te saran sovrane abbonde in male
tristezza e solitudine, che tale
follia ti porteran, ma che lamenti?

Vidadi

Vien dall'amore il pianto,
misericordia a piaghe accanto,
realtà che vien da umano canto,
prova qual dur al cuor se avrai lamenti!

Vaghif

Val che la vita al giusto tu ne apprezzi.
e preoccupanze del passato spezzi,
veglio ad asciugar lagrime, che a pezzi
son già e verse al suon di tuoi lamenti.

Vidadi

Il pianto mostra a chi è credente meta,
sì come usò nel far Nabi il profeta,
dignità, sappia tu, fa di concreta,
finch'è la luce all'uom son pur lamenti!

Vaghif

Non potrà forse il demonio rapirti,
pur la forza dalle mani carpirti,
uccidere i tuoi compagni solerti,
lasciandoti invaso, nei tuoi lamenti?

Vidadi

Parli dunque del demonio nemico,
io lo so che è potente caro amico,
tieni tu in pugno una verga di fico,
giovane mai proverai di lamenti?

Vaghif

Mai troverai qualcun senza amante
in quest'epoca uomo e in triste istante,
tue gote a nuvola cupa incante,
canuti i capelli avrai di lamenti.

Vidadi

Ancor sei anima piena fanciulla,
a labbra dolci di baci fai culla,
della vecchiezza dell'ombra v'è nulla,
più in là nella vita avrai di lamenti!

Vaghif

È il patire che ci degna nel mondo,
ne sopporta chi ha di spirito il pondo,
poi si contan chi come te d'affondo
giovani pur han portato lamenti!

Vidadi

Tu, o giovane, ancor sei inesperto,
ancor ti affidi al sentir e dai merto,
ma appena avrai nelle mani conserto
un bastone, serrai tra i tuoi lamenti!

Vaghif

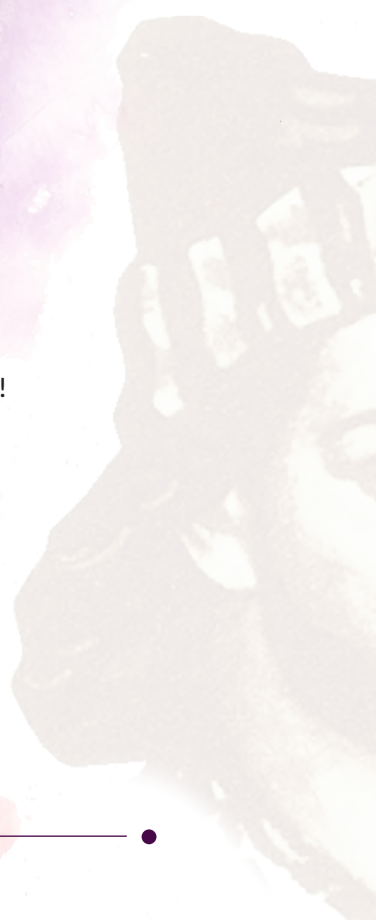
Nulla vien di buon dalla noia è certo,
Grazie a Dio poi cammina tu erto
in sorriso! Non sia tanto tu incerto
da rompre il cuor in frantumi in lamenti!

Vidadi

Distaccati dal mondo e al bene pensa,
ricordati che al cuor non si dispensa,
vivrai per più cent'anni in vita densa,
col tuo interior combusto tra i lamenti!

Vaghif

Sempre saran gli eroi del passato
"mai riempito quel che pur fu versato"
d'inverno s'ebbe mai latte acidato
Dio mio è primavera! e ti lamenti!

Vidadi

Sei tu giovane e ricco e insiem mangiamo
pane e sale, e panna pur gustiamo
noi tanto da dir ancor abbiamo,
conoscerai col tempo i tuoi lamenti!

Vaghif

La panna mangia e il miglio e il grano a fusto,
(e di un baston fa pure a men robusto)
non conta a te saper del mondo il gusto,
se quel velen si fa per te in lamenti!

Vidadi

Panna acida mi dai da gustare,
come al desio costretto a provare,
ma allor tu sapor del mondo il trovare
volessi, veleno saria e lamenti!

Vaghif

Ma tu vivi, ancora e non sei morto,
seppur di vecchiezza piegato e torto,
sai tu d'esser re signor nell'accorto,
sei tu fiacco al viver tra i tuoi lamenti!

Vidadi

Come sul naso hai poggiate le lenti,
arriva vecchiaia... e irriverenti
fanciulli beffardi rider tu senti,
offeso anche tu sarai tra i lamenti!

Vaghif

Bravo Maestro al Bayati s'incanta,
di sé parla poco e poco si vanta,
di vita trascorsa ne hai tanta e tanta,
segui il Bayati perché ti lamenti?

Vidadi

L'anima del Karabakh è il Bayati,
sottile sottile nei suoi incarnati,
molto piacevoli in feste cantati,
saran come freccia ai tuoi lamenti!

Vaghif

In Muhammas il tuo canto s'effonde,
i tuoi Bayati la mente profonde,
d'anima anziana ormai senti l'onde
senil, nell'inerzia trovi i lamenti.

Vidadi

Il Muhammas e il Gahzal lascia star,
apparenza sol'è il poetar,
ben prim'io fui nel tuo ragionar,
or parli d'amor ma avrai i tuoi lamenti.

Vaghif

A settant'anni hai umidi gli occhi,
non puoi trattener, parole fan crocchi,
ma quando a cento saranno i tuoi tocchi,
allor sì incesi saran tuoi lamenti.

Vidadi

È per te il figlio di Sari il pastore
daccanto, Akhund ti donerà un cuore
per cantar del Khan acciò che non muore
con i suoi Muhammas, i tuoi lamenti.

Vaghif

Si contrae in durezza il tuo volto,
ormai è secco il tuo orto e incolto,
così è per te, e gli occhi pur molto
verran fuor tra le lagrime e i lamenti.

Vidadi

Non c'è rimedio alcun per chi è nei guai,
neanche tu quei lamenti accoglierai,
o Abu Bekr, e il tuo respiro sai
in cielo volerà tra i tuoi lamenti.

Vaghif

Un giorno andrai davanti a Gabriele,
"Cieco - dirà - lascia al sonno le cele",
com'umil stranier di dolor le chele,
nel cuor tu sentirai tra i tuoi lamenti.

Vidadi

Quel Gabriel tuo cuor pungolerà,
in tondo e in fondo poi ti scruterà,
e allor che la tua voce griderà,
nessuna a te sarà tra i tuoi lamenti

Vaghif

Allor che poi di pungolo farà,
tremulo il corpo tuo patirà,
di guai all'ossa tue carie sarà,
scorticato vivo tra i tuoi lamenti.

Vidadi

Del giorno del giudizio fa d'oblio,
non è giusto il tuo credo non è pio,
nel giorno del giudizio pagrai fio,
col grido verso il ciel tra i tuoi lamenti.

Vaghif

Combusto fumo fuor dalla tua testa,
chiusa gola a tua dolce voce mesta,
più brutto giorno non avrai di resta,
allor che al ciel andrai tra i tuoi lamenti.

Vidadi

Se nell'anima fossi un buon credente,
sapresti che il Buon Dio accoglie e sente,
pien di grazia con cura il tuo presente,
al futur periglioso i tuoi lamenti.

Vaghif

Un giorno andrai in un buio posto stretto,
non è vicino, ma è per te predetto,
nessun dall'uscio tuo per quel diretto,
sol barre tu vedrai tra i tuoi lamenti.

Vidadi

Io son credente e penso solo a Dio,
lontana è ogni altra res dal cuore mio,
sarà giusto perdon perché c'è io,
avrà vision di questo tra i lamenti.

Vaghif

Nota pur: se tra due posto s'adira,
entrambi all'arco in armi prendon mira,
se per loro passerà il tempo che vira,
freddi vedrai in voce fioca e lamenti.

Vidadi

Empia cosa fu il vano domandare,
uno è il vero, e non in mille è il dare,
da sempre al Sacro fu Giudizio dare,
hai poco a far e a dir tra i tuoi lamenti.

Vaghif

Esca quel crudel diavolo da te,
acqua sia! fin che che giunga fede in te,
non c'è ombra d'Omar o Osman, in te,
naufrago affondi, tra i tuoi lamenti.

Vidadi

Una pia tomba e al mondo il giusto posto,
avrà chi il Profeta segue e tosto,
rinunciato hai tu alla Sunna, e al costo
questo paghi di rabbia e di lamenti.

Vaghif

Del tuo insuccesso quest'è la ragione,
nessun vantaggio vien dalla tua azione,
l'Angelo giudice terrà lezione,
dei tuoi peccati con te nei lamenti.

Vidadi

Quando l'Angelo verrà nella Gloria,
dannerà chi non crede empio di boria,
te che non hai la Sunna in tua storia,
sarai scorticato tra i tuoi lamenti.

Vaghif

Come quando dal padre fugge un figlio,
come un serpente attorto fa periglio,
come un bicchier d'acqua negato al piglio,
d'orribil sete ardrai tra i tuoi lamenti.

Vidadi

Sarà Bibekr che l'anime curò
poi sarà Omar che l'Islam divulgò
Osman, Heydar che forte si parò,
loro vin verseran tra i tuoi lamenti.

Vaghif

Ai dodici hai rimproverato l'ira,
come tu osi il prenderli di mira,
sarai reietto al par chi a vuoto gira,
aspetta e tu vedrai tra i tuoi lamenti.

Vidadi

Abubekr con Omar, Alì e Osman,
son tutti amici miei i dodici Imam,
così pur Malik , Nambal'e Neyman
a lor veder tu piangerai in lamenti.

Vaghif

Allor dai crani il cervel bollirà,
per ultimo Azem l'Imam parlerà,
nessun il suo volto guardar potrà,
al veder chiuderai occhi e lamenti.

Vidadi

Non meriti di Dio la gratitudine,
tu non hai del Coran sollecitudine,
l'amor per l'innocenza d'abitudine,
se pur non piangi or, avrai i lamenti.

Vaghif

Di concerto a te i dodici diranno,
cert'è che loro idea non cambieranno,
allorchè vivo poi ti scuoiarono,
frantumeran tue ossa ai tuoi lamenti.

Vidadi

A fin dei tempi si risorgerà,
a tutti di dover chiesto sarà,
se in questo stato tuo ti si vedrà,
ti lasceranno a terra ai tuoi lamenti.

Vaghif

D'aiuto non potrai invocar Malik,
dolor peggior a te darà Malik,
ma certo fuggirà da te Malik,
e tu di schianto avrai tra i tuoi lamenti.

Vidadi

Fin a Resurrezion nel grido tu,
rimarrai soffrendo attesa, e più,
tra rettili e scorpion sempre più giù,
in tomba tua sarai in tuoi lamenti.

Vaghif

Molti saran gli impiccati sui ponti,
persin Hambali soggetto a quei conti,
a ogn'angolo paura sarà, e pronti
a star tutti muti e tu tra i lamenti.

Vidadi

A Kashi Hasan mozzeranno la testa,
poi che tagliata l'inferno in resta,
nel fuoco adusta sarà fine mesta,
folle il veder sarà tra i tuoi lamenti.

Vaghif

Di poco poi Shafi sarà imputato,
poiché molti pesi lui ha portato,
molte le avventure che lo han toccato,

tra i fulmini con lui i tuoi lamenti.

Vidadi

Dagli altri Imam Shafi non separare,
pensa ad Amirchan e il furbo non fare,
con cose sacre non devi scherzare,
tra gente Kalmik saran tuoi lamenti.

Vaghif

Dalla tomba verso Damasco andrai,
e giorni di festa tu non avrai,
neanche il Profeta aiutarti mai
potrà nel Giudizio tra i tuoi lamenti.

Vidadi

Non ti stancar di bussare alle porte,
vicino ad Omar e ad Osman in corte
stai, che senza lor segnata è la sorte,
sarai tu ucciso, sì tra i tuoi lamenti.

Vaghif

Creder ai Dodici è buono e saggio,
di quel beneficio avrai sol vantaggio,
e il tuo destino pesato in ingaggio,
a te sarà esposto tra i tuoi lamenti.

Vidadi

Tu non hai quegli Imam tra i tuoi amici,
avresti umidi gli occhi ed infelici,
seppur tanti con te in quel che dici,
nulla di che, certo avrai i tuoi lamenti.

Vaghif

Folle non esser, ascoltami bene,
cammina e prega discosto da pene,
Abulhasan devi temer, orbene,
ei ti farà a pezzi tra i tuoi lamenti.

Vidadi

Mai tu, in ver, Abulhasan servisti,
seppur ei venne ad aiutar i tristi,
d'aiuti a te non son or più previsti,
senza speme sarai tra i tuoi lamenti.

Vaghif

Allor di tu in che congerie vivi,
i tuoi pensier dov'hanno i loro bivi?
Se a te promessi armenti son d'arrivi,
e discendenza o men tra i tuoi lamenti.

Vidadi

Giammai piacer d'aver degli animali,
di niun scandalo mai sentir dei mali,
e mai aver compagni e figli, tali
ch'aver n'avrai infelicità e lamenti.

Vaghif

Seppur Hedar il re, non vai cercando,
gli Imam in amicizia van cogliendo
chi fuor di testa va poi scalpitando
l'un contro l'altro e te tra i tuoi lamenti.

Vidadi

Dai detti di Shamkir Hasan, Nasir,
tu riconosci chi è folle al dir,
e a regole nemico divenir,
d'inferno lor vedrai tra i tuoi lamenti.

Vaghif

Se non avrai d'Imam frequentazione,
s'oblierà in te quel che hai in ragione,
malediran allor ogni tua azione,
tuo grido al ciel sarrà tra i tuoi lamenti.

Vidadi

Qual che sulla via del Profeta andrà,
in suo rifugio Iddio salverà,
se in un tribunale ti si vedrà,
avrà di bastone tra i tuoi lamenti

Vaghif

Non cureran i tuoi la tua follia,
dolori e molti avrai per questa via,
tutti il latte avran men tu, in balia
della tua vacca insiem ai tuoi lamenti

Vidadi

Ingannano i demòni il mondo tutto,
con godimenti, vanità e il brutto,
tu non cogli della bellezza il frutto,
e ignar, altri godran, dei tuoi lamenti.

Vaghif

All'inferno tuoi compagni vedrai,
ma è per lor giusto così, e saprai,
che deon scontar lor passato nei guai,
follia dei lor cuori tra i tuoi lamenti.

Vidadi

Ma io non vedo nei tuoi occhi il pianto,
non esser bestia a non aver rimpianto,
saggio sii ad aver un'amata accanto,
sera, notte e dì pur coi tuoi lamenti.

Vaghif

Son giustizia i detti del Profeta,
dei Dodici la storia li concreta,
se non li accogli è a te l'inferral meta,
bellezza alcun a te tra i tuoi lamenti.

Vidadi

C'è chi non vuol del vero aver d'ascolto,
chi al verbo del Profeta non dà accolto,
chi mente e sconcio fa parlare incolto,
sciacalli urleran, tra i tuoi lamenti.

Vaghif

Hai tu di cosa ferita nel cuore,
provato hai mai una cura d'amore?
Annosi dolori t'angustian l'ore,
sei tu con Samu e Leyli nei lamenti?

Vidadi

Occhio che non piange secco rimane,
essi se la mente sana permene,
amico, ricorda d'amor l'umane
sorti, ogni volta sarai tra i lamenti.

Vaghif

Senza meta tu hai girovagato,
pur lo Stato e il Khan hai tu sbeffeggiato,
per tue malazion mai sarai aiutato,
ti fermeranno in ceppi ai tuoi lamenti.

Vidadi

Non sporchi tuo sangue ciò che è mondano,
non trovar prova di Fede al Sultano,
nostri vitelli dispersi, nel vano
valor nostre mucche ai tuoi lamenti.

Vaghif

Se nel mondo coraggioso tu sarai,
cert'è che dalla morte scamperai,
un dì su sette in gioia passerai,
ti sgozzeran le amanti tra i lamenti.

Vidadi

Il fato ti ha reso canna nel vento,
pur ha già scritto di tua mente il tento,
tuo viver spesso ti stringe al momento,
così ogni giorno tra i tuoi lamenti.

Vaghif

Da morto tu non avrai il paradiso,
sulla tua tomba null'ombra sul viso,
davanti a te un fusto di marcio intriso,
stridor di denti a te tra i tuoi lamenti.

Vidadi

O Shafi, che il tuo Maestro sia Dio,
lo trovano e sanno chi a lui è pio,
quelli saranno insiem in gloriaddio,
quel dì tu vedrai tra i tuoi lamenti.

Vaghif

Se monti, amico, di un mulo sul dorso,
al sentiero saggiar non puoi del corso,
essi degnar saluto al Khan, e al morso
ti legheran le guardie ai tuoi lamenti.

Vidadi

Hai al mondo Piri come un fratello,
Hatem Khan come amico, e d'anello
Sari la tua stessa fede ha di bello,
che sofferenza c'è tra i tuoi lamenti.

Vaghif

Certo a ragion molto a te sarà chiesto,
su te un'ascia il giustizier levrà lesto,
risponderai di tua follia, mesto
sarai squartato pur tra i tuoi lamenti.

Vidadi

D'allor sarà più a te di chiesto o detto,
tuo pianto non avrai di poi al getto,
dolor sempre sarà al tuo capo stretto,
fiaccato tu sarai tra i tuoi lamenti.

Vaghif

Sarai comunque in mani di demòni,
del tuo destin saran lor testimoni,
in tomba fatal saran tue illusioni,
tu veglierai tra i tuoi lamenti.

Vidadi

Leggo il Corano pur se misterioso,
grande è il buon Dio e misericordioso,
l'atto di fede è sempre prezioso,
se non hai fede sarai tra i lamenti.

Vaghif

Sul Ponte Qul scivoleran tuoi piedi,
sol dal timor d'inferno avrai tuoi cedi,
ma aiutarti Ali ancor potrà se chiedi,
se i Dodici invocassi tra i lamenti.

Vidadi

Tutti gli Sciiti andranno all'inferno,
là rimarranno bruciando in eterno,
niun potrà mai eluder quel perno,
orrida mescola tra i tuoi lamenti.

Vaghif

O Vaghif ognun sa che soffre il mondo,
cosa e per cosa a te paura è in fondo,
tu ch'hai dal Re Mardan stima al profondo,
unendo a lui tue risa e tuoi lamenti.

Vidadi

Siano per sempre insiem tutti i credenti,
in paradiso tutti insiem redenti,
il vecchio Vidadi tra quei lucenti,
sorriderà di te e dei tuoi lamenti.

Nei versi italiani di Davide Gualtieri
con la collaborazione e la consulenza di Mais Nouriev

Molla Penah Vagif

300

Молла Панах Вагиф

(1717 - 1797)

Один из выдающихся представителей азербайджанской литературы, поэт, мыслитель, общественно-политический деятель Молла Панах Вагиф родился в 1717 году в селении Гыраг Салахлы Газахского уезда. Начальное образование он получил под руководством мудрого ученого и педагога Шафи Эфенди. По завершении обучения Молла Панах преподавал в медресе при мечетях вначале в Газахе, а затем в Карабахе. Будучи сведущим во многих науках, он взял себе псевдоним Вагиф (образованный, сведущий).

В 1770 году в Шуше он начал свою службу при дворе Ибрагимхалил хана вначале в должности дворецкого, а затем продолжил ее в должности главного визиря. В 1797 году по приказу Мухаммед бека Джаваншира был казнен вместе с сыном Алиагой в Шуше на плато Джыдырдюзю. Рукописи поэта были сожжены, а дом разграблен. В 1823 году был опубликован сборник стихов закавказских поэтов. В него вошли 12 стихов Моллы Панаха. В 1856 году произведения поэта были объединены в книгу «Сборник дивана Вагифа и его современников» и опубликованы в Дагестане в городе Теймурханшуре (нынешний Буйнакс).

В 1867 году в Лейпциге была издана составленная Адольфом Берже книга «Сборник произведений поэтов, известных на Кавказе и в Азербайджане». В ней были опубликованы 56 стихотворений М.П.Вагифа (мухаммасы, муреббе, газели).

В 1908 году в Баку Гашимбеком Везировым была издана книга «Сборник известных произведений великого кавказского поэта Моллы Панаха Вагифа». В 1925 году выдающийся азербайджанский ученый-литературовед Салман Мумтаз опубликовал книгу «Азербайджанская литература: Молла Панах Вагиф», в которую включил часть творческого наследия Вагифа. В 1937 году впервые отдельной книгой были опубликованы произведения Вагифа, а в 1945 году вышло в свет академическое издание произведений поэта. В 2004 году «Произведения» были изданы латинской графикой. 1970 году в Газахе был создан музей поэта.

14 января 1982 года при участии Общенационального лидера азербайджанского народа Гейдара Алиева в Шуше на плато Джыдырдюзю состоялось открытие мавзолея Вагифа.

Президент Азербайджанской Республики Ильхам Алиев 12 января 2017 года подписал указ «О проведении 300-летнего юбилея великого азербайджанского поэта Моллы Панаха Вагифа».

Имя М.П.Вагифа включено в программу ЮНЕСКО по празднованию «Юбилеев выдающихся личностей и памятных дат на 2016-2017 годы». 2017 год был объявлен международной организацией ТЮРКСОЙ годом «Моллы Панаха Вагифа» в ознаменование 300-летнего юбилея великого азербайджанского поэта.

Ты моешь волосы. От них...

Ты моешь волосы. От них
Струится аромат, Зейнаб.
Цветов дыханье полевых
Они весной таят, Зейнаб.

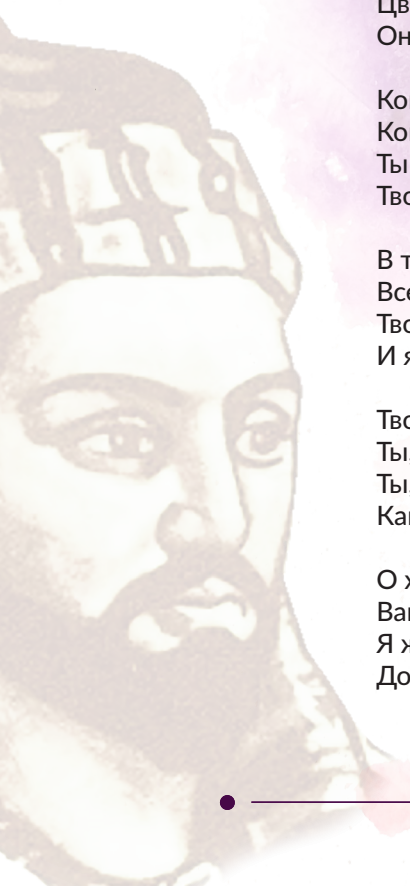
Когда глаза сурьмой сурьмишь,
Когда гордясь собой стоишь,
Ты с горной ланью сходна лишь –
Твой насторожен взгляд, Зейнаб.

В тебя влюбленный истомлен,
Все позабыл, безумен он, -
Твой голос – ручейковый звон...
И я стать жертвой рад, Зейнаб.

Твоя походка так легка,
Ты, как пчелиный мёд, сладка,
Ты, как тюльпан в горах, ярка, -
Как тот весенний сад, Зейнаб.

О хан мой, как ты хороша,
Вагифа вера и душа.
Я жду тебя, едва дыша, -
Дороже всех наград, Зейнаб.

Перевод Т. Стрешневой

Я над Курой не видел чернокудрых...

Я над Курой не видел чернокудрых.
Прекрасных птичек здесь помине нет...
Как сокол, сердце вьется к дальним высям,
Без вольных гор не может жить поэт.

Здесь нет шелков на стройном гибком стане,
И грудь мою ничей здесь взор не ранит,
Ничьими чарами я здесь не заарканен,
Сердцам влюбленным здесь ответа нет.

Красавицам не снятся здесь наряды,
Ничуть здесь золотистому не рады,
Здесь кольца локонов, как жданную отраду,
Не встретишь среди девичьих примет.

Моим очам здесь больше нет покоя,
В чужих краях они глядят с тоскою.
Тот, кто лишен любимой злой рукою,
Готов навек проклясть небесный свет.

Пусть спросят у Вагифа, что с ним случилось,
И почему в его лице усталость?
Он скажет: сердце, что с мечтой рассталось,
Невольно вянет от жестоких бед!

Перевод Ю. Фидлера

Я красавицу видел – подобной ей нет...

Я красавицу видел – подобной ей нет,
Всех красавиц вселенной прекрасней она.
Сребролунный струится от щек ее свет, -
В час какой же счастливый она рождена?

Подбородок закрыт белоснежным платком,
Стан прелестный ее в нимтене золотом.
Средь подруг не сравнима ни с кем и ни в чем,
Славы царственных дев и величья полна.

Кудри благоухают и крашены хной.
Я взглянул - к сердцу кровь приливает волной:
Это ангел с небес послан в край наш земной -
Разве смертной подобная прелесть дана?

Как прекрасны запястья и пальцы руки!
Косы вьются, как змеи, длинны и узки.
Смотрит в зеркало – взоры ее глубоки.
Вот проходит, как пери, юна и стройна.

Круто падает локон блестящий с виска,
Белоснежные ноги – как два лепестка.
Станом в меру полна, но легко и тонка...
Не сравнится из дев с ней вовек ни одна.

Мне б увидеть прекрасную наедине,
Чтоб сплелись наши руки в немой тишине,
Чтоб к губам ее алым прильнут, как во сне,
Чтобы сладостный вкус их изведать до дна.

Девы будьте утехой для сердца и глаз,
Только помните любящих, помните нас!
А Вагифа мольба – лишь к тебе мой алмаз,
И да будет звезда твоей жизни ясна.

Красотка, чьи кудри, как перья, легки...

Красотка, чьи кудри, как перья, легки,
В своем цветнике собирает фиалки.
Пучок их приколот у края щеки,
И в каждой руке расцветают фиалки.

Струятся потоки волос завитых;
Бродягою станет увидевший их.
Красотка сто кос заплетает тугих
И в каждую косу вплетает фиалки.

Ей только пошел восемнадцатый год,
Но слава о ней обошла весь народ.
Прислушайтесь – милой встречая приход,
Ликуя, в горах запевают фиалки.

Ах, грудь обнажи, рукава засучи;
Чтоб враг не увидел, ты час улучи.
Фиалок ты с ним не срывай, не ищи, -
Под взглядом его увядают фиалки.

Когда ты проходишь, лицо приоткрыв,
Теряю терпенье, жжет страсти порыв.
Знай если красавицу славит Вагиф,
Он прежде всего прославляет фиалки.

Перевод Т. Спендиаровой

Твой стан – кувшин, а тело – что хрусталь...

Твой стан – кувшин, а тело – что хрусталь,
И словно из финифти шея, пери!
Прекрасна ты – тебе подобных нет,
Ты всех прекрасней и нежнее, пери!

Ты так умна! Любое слово мёд!
От смеха твоего душа поет,
Твоей красотой гордится весь народ,
Ты из красавиц всех милее, пери!

Твой каждый локон – смерть для горемык,
Грудь высока, стан строен, как тростник,
Рот сладок, сладки губы и язык,
А руки лилии белее, пери!

Я, как за ланью, за тобой гонюсь,
Я даже и во сне к тебе стремлюсь;
Не пудре и румянам я дивлюсь,
Без них всех прочих ты светлее, пери!

Ты просто солнце дивной красоты,
Вагифа разума лишила ты,
Глянь на меня с небесной высоты –
Так я молюсь, благоговей, пери!

Перевод А. Старостина

Едешь в Грузию ты? Есть красавицы там...

Едешь в Грузию ты? Есть красавицы там.
Но красавица быть вот какую должна:
Роста среднего, кудри спадают к плечам,
И улыбка лица быть зарею должна.

Щеки розовые, словно маки весной,
Губы алые, словно рубин огневой,
С головы и до ног, словно ландыш лесной,
Вся жемчужной сверкать белизною должна.

За собою следит и нарядна она,
И кокетлива с милым, когда влюблена,
И дыханием нежной и речью – весна, -
Пахнуть, точно фиалка весной, должна.

Ноги стройные, белые, в танце легки.
Удлиненные, узкие кисти руки.
На широком лице нос и губы тонки,
Но приятной манить полнотою должна.

Лет должно быть тринадцать – четырнадцать ей.
Красоты безупречной ресниц и бровей
Недостаточно, - всех своих сверстниц умней,
Отличаться ума остротою должна.

Как павлин, прихорашиваться по утрам
И при этом уметь говорить по душам,
Все понять по намекам, неясным речам,
Угодать твои чувства душою должна.

Правду всю от души напрямик говорить,
Всяким козням чужда, ничего не таить,
Если ж надо, то молча язык прикусить
И стоять, как немая, свечою должна.

Жизнь пройдет, о Вагиф, наслажденья полна,
Без забот, коль найдется такая жена,
И вали очарует собою она, -
Лишь такая стать хана женою должна.

Перевод Ш. Гатова

При встрече с луноликой, чьи взоры – свет...

При встрече с луноликой, чьи взоры – свет,
Вокруг нее кружусь я, заморожен.
Пусть рухнет дом, в котором красавиц нет,
Пусть будет ураганом он разнесен!

Когда в окно лениво глядет она,
Вдевая в уши серьги, от сна хмельна,
Чернит сурьюмою брови, душа дожна
Сгореть в окне, что пери вновь разожжен.

Когда выходит в гневе к нам из дворца
И кудри буйно пляшут вокруг лица,
Когда приходит в ярость, круша сердца,
Обрушатся пусть вихри со всех сторон.

Вагиф твое занятие – вздыхать о ней.
Дни недруга да будут ночей темней.
Будь неудачник шахом, будь всех знатней, –
Слугою стать, стать нищим он обречен.

Перевод Т. Спендиаровой

**Не могу тебе поверить, если б даже
захотела...**

Не могу тебе поверить,
если б даже захотела, -
На обманщика такого
больше я не посмотрю!
Тосковать тебя заставлю
по моим ресницам-стрелам,
На тебя, мой чернобровый,
больше я не посмотрю!

Легкомысленно и стыдно
увлекаться с первой встречной
И мечтою к ней стремиться,
обо всем забыв беспечно.
Ты одну любить обязан
целемудренно и вечно...
На тебя, даю в том слово,
больше я не посмотрю!

Я назло под покрывалом
лик свой нежный скоро спрячу.
Эти родинки и кудри
навсегда от взора спрячу,
Яркий рот, с бутоном схожий,
я, вздохнув с укором, спрячу.
Будешь звать страдая снова.
Больше я не посмотрю!

Потеряв мое доверье –
заслужить его не сможешь.
Ты, как ветер, переменчив
и со мной дружить не сможешь.
Ты клянешься мне напрасно,
что влюблен, что жить не можешь, -
Буду я с тобой сурово -
больше я не посмотрю!

Говорили про Вагифа –
обо всем он судит здраво, -
Знает он любовь не шутка
и не праздная забава.
Я считала – вы похожи!
Я ошиблась, боже правый!
На коварного и злого
больше я не посмотрю!

Перевод Т. Стрешневой

В бездну горя друга свергла ты, во тьму...

В бездну горя друга свергла ты, во тьму,
Почему же, изнывая, слезы льешь?
Что ударило по сердцу твоему?
Почему ты, убивая, слезы льешь?

Распушились завитки твоих волос, -
Не от утки ли перо оторвалось?
Век смеяться розе мая в блеске рос, -
Почему, не понимаю, слезы льешь?

Не изменником ли ты меня сочла?
Или шулки оцарапала стрела?
Что же ты глаза от друга отвела?
Почему, о дорогая, слезы льешь?

Ты мне сердце изорвала на куски.
Ах, не плачь, не плачь – смертелен яд тоски!
Вновь рассмейся! Всем повадкам вопреки
Почему, хмельная, злая, слезы льешь?

О доставившая другу столько мук,
Кто страдает, если рядом верный друг?
Почему ты, насылая злой недуг, -
Говорит Вагиф, рыдая, - слезы льешь?

Перевод Т. Спендиаровой

Эй вы, посетители свадьбы, - кричу...

Эй вы, посетители свадьбы, - кричу, –
Пусть каждый из вас бесмятежно танцует.
Красавицу я называть не хочу, -
Пусть гурия с именем нежным танцует.

Дни нашего счастья подходят к концу.
Мы страждем, хоть это гостям не к лицу.
В ладонях зажала она по кольцу.
Пусть каждый, чья страсть безнадежна, танцует.

Покачиваясь, пусть пройдет она круг,
Ствол тубы не так величав и упруг.
Пусть ценящий дружбу понятливый друг
В круг вступит за ней и прилежно танцует.

Стенает Вагиф, он мучений не снес.
Кровь льется из глаз у него вместо слез.
Пусть та, что свежей не раскрывшихся роз,
Что в бездну влечет неизбежно, танцует.

Перевод Т. Спендиаровой

Задержите в полете удар крыла...

Задержите в полете удар крыла:
Слова есть у меня для вас, журавли.
Вереница ваша откуда летить?
Начинайте об этом рассказ, журавли.

Очарован вами высокий Багдад,
Он прилету вашему будет рад.
Вы широкими крыльями бейте в лад,
Не роняйте перо в этот раз, журавли.

Я с возлюбленной милой давно разлучен,
Словно бабочка, я красотой сожжен.
Я ищу кареглазую среди жен.
Не видали ль вы этих глаз, журавли?

Полюбил я сурьму карих очей.
Пусть не сглазят и в темноте ночей,
Пусть минует вас сокол, глядите зорчей!
Я хочу, чтоб вас случай спас, журавли!

Ваша дикая песня нежна, нежна,
И душа моя радостью обновлена.
И Вагифа душа высоко взметена,
Чтобы вечно лететь возле вас, журавли!

Перевод В. Луговского

Любимая, уста твои горят...

Любимая, уста твои горят
Рубинов раскаленных горячей.
Твоих зубов-жемчужин блещет ряд,
Сверкает острых слов твоих речей.

Не отвечаешь на признанья мне,
Не хочешь быть со мной наедине.
Покоя я не знаю и во сне
Из-за твоих колдующих очей.

Как божий свет, во мгле сияешь ты,
Вокруг твоей кружусь я красоты,
Горю в огне неистовой мечты,
Что озарила мрак моих ночей.

Спроси у ветра – кто письмо вручил
И кто его слезами омочил?
Ответит он: безумный настрочил, -
В признаньях бред горячечных речей.

Лукавый взгляд присуц твоим глазам,
Краснеть, как маки, свойственно щекам,
Подходит беспорядок к волосам, -
Вихрь не причем, тут нет вины ничьей.

Слепит Вагифа лик твой золотой,
Ты держишь друга под своей пятой.
Ах, без тебя что значит мир пустой?
Все затмевает блеск твоих лучей.

Перевод Т. Спендиаровой

Наступил байрам. Как нам быть теперь?...

Наступил байрам. Как нам быть теперь?
Ведь у нас муки ни чувала нет;
Риса в кладовой горстка, мерь не мерь,
Мяса нет давно, и сала нет.

Рта нельзя раскрыть, не дают житья, -
Неудобный, мол, раб Аллаха я.
Объедается у других семья,
А у нас? У нас и мотала нет.

Милостив Аллах! Пуст совсем наш дом, -
Ни циновки в нем, ни красотки в нем.
Не гордись Вагиф, что богат умом,
И ума у нас уж не стало, нет.

Перевод Т. Спендиаровой

Берега Куры студенной красотой ласкают взгляд...

Берега Куры студенной красотой ласкают взгляд,
Но того, что сердцу мило, жаль мне на чужбине нет.
Здесь, в косе густой и черной, бусы джикки не блестят,
А платочков изумрудных, знаю, и в помине нет.

Кишлаки Гырахбасана зеленеют круглый год,
Здесь на пастбищия привольных, и зимой пасется скот,
Но на берегу высокою юрты взгляд твой не найдет –
И сдается, в целом в мире берегов пустынной нет.

Много здесь красавиц нежных с телом хрупким, как хрусталь.
Губы ярче юной розы, зубки - чищенный миндаль.
Но приветливой, радушной среди них не встретишь, - жаль ...
Той, что ласково посмотрит, любовь нахлынет, - нет.

Здесь иная так прекрасна, что тебя бросает в дрожь,
Ты красавицы подобной и в Китае не найдешь.
Но наряд ее безвкусен, хоть богат, а не хорош;
Той, что не скромную одежду на себя накинёт, - нет.

Здесь луга благоуханны, даль прозрачна и чиста,
Но не знают поцелуя дев надменные уста.
Холодна, как горный мрамор, неживая красота, -
Вижу я прекрасных пери, но моей богини нет.

Уподобясь черной туче, пали косы вдоль спины,
И монеты золотые в них сверкают, вплетены.
Им косынки не по нраву, келагаи не нужны, -
Той, что шапочку на брови под платком надвинет, - нет.

Нимтене обшит нарядным золотистым галуном.
Точка-родинка таится над румяным, нежным ртом.
На груди, на шее мушки... Но вздыхаю об одном,
Что кудрей, подобных вешней снеговой лавине, - нет.

Не увидел я красавиц с гордо поднятой головой.
Ни одна мне не подарит здесь платок узорный свой,
Жарко в очи не посмотрит, став лицом к лицу со мной, -
Той, что, как палач жестокий, жизнь навек отнимет, - нет.

Исходил я все дороги, мне знакомо все окрест,
Знаю я теперь порядки и обычай здешних мест -
Драгоценные браслеты здесь в почете у невест,
Янтарей я не увидел, здесь их и в помине нет.

День и ночь готовы пери любоваться в зеркала,
Но красавицу не встретишь, чтобы кудри завила.
Чтобы хной покрыла пальцы, бровь крутую подвела, -
Над глазами у красавиц насурьмленных линий нет.

К небу я в тоске взываю, сжался надо мной, Аллах!
Я, Вагиф, изнемогаю, на чужбине я зачах,
Наших жен я вспоминаю с нежным пламенем в очах ...
Только случая вернуться, вижу я в унынье, - нет.

Своей весенней красотой цветок любой затмила ты...

Своей весенней красотой цветок любой затмила ты.
Прекрасным станом ствол живой тубы святой затмила ты.

Красавицы вселенной всей – пыль под сандалией твоей.
Над Искандеровой главой серп золотой затмила ты.

Благоуханье кос твоих дороже мира для меня.
Небесный мир передо мной и мир земной затмила ты.

Я – раб дуги твоих бровей, мне больше нет пути в михраб, -
Каабы свет, свет божества, день огневой затмила ты!

И если страждет, как Меджнун, Вагиф и гибнет, как Фархад,
Лейли - сияющей душой, Ширин красой затмила ты.

Перевод В. Державина

Видади, ты на черствые эти сердца погляди...

Видади, ты на черствые эти сердца погляди
И на время, что мчится вперед без конца, погляди!

На судьбу, что злодея внезапно сровняла с землей,
И на праведный гнев, на десницу творца погляди!

На бессилье того, чей светильник под утро угас,
А вчера вызывал поклоненье льстеца, - погляди!

И на эту надменную голову, павшую в прах, -
Ей уже не носить золотого венца, - погляди!

На того, кто меня без пощады казнить повелел,
На того, кто его превратил в мертвеца, погляди!

Для доски гробовой нужно шаху четыре гвоздя, -
На того, кто от гибели спас кузнеца, погляди!

Пусть примером паденья послужит Ага-Мухаммед,-
Опустели роскошные стены дворца, - погляди!

Не гляди на подругу и друга, на сына и дочь,
На творца всемогущего, как на отца, погляди!

О Вагиф, пред очами твоими пророк Мухаммед,
На избранника божьего и мудреца погляди!

Скажи любимой, ветер утра, что изнемог Вагиф...

Скажи любимой, ветер утра, что изнемог Вагиф,
Скажи, - по ней тоскуя, жалок и одинок Вагиф,
Скажи, - его разбито сердце, и, болен, слег Вагиф,
Скажи, - в огне сгорая, муки снести не мог Вагиф,
Скажи, подругу поджидая, клянёт свой рок Вагиф.

Как мотылек свою сжигает живую плоть в огне,
Как все влюбленные, отвергнут, он поражен вдвойне,
Создателя он вечно молит и стонет в тишине.
Он жизнь отдасть, чтоб змеи-косы ласкать, но не во сне.
Скажи, - ни разу не вмешался в людской поток Вагиф.

Прекрасная, ты кипариса и выше и стройней,
Двух царств богатства не достойны живой красоты твоей.
Красавица, от взора скрылась, но сердцу ты милей.
К тебе влекутся мысли, чувства, - меня ты пожалей!
Скажи ей, ветер, - безучастен и всем далек Вагиф.

Вдали любимую не видят, темны его глаза.
Томим он жаждою, не видят весны его глаза.
Не видят солнца, звезд, не видят луны его глаза.
Он сна не знает, и слезами полны его глаза.
Скажи, - себя в огне любовном нещадно сжег Вагиф.

Скажи: ты, что подобно розе, к страдальцу снизойди
И движущимся кипарисом к Вагифу в сад войди.
Любовь к тебе – источник горя и зла в его груди.
Куда бы взор ни кинул, видит тебя он впереди.
Скажи, - готов расстаться с жизнью у милых ног Вагиф

Я правду искал, но правды снова и снова нет...

Я правду искал, но правды снова и снова нет.
Все подло, лживо и криво – на свете прямого нет.
Друзья говорят, - в их речи правдивого слова нет,
Ни верного, ни родного, ни дорогого нет.
Брось на людей надежду – решенья иного нет.

Все вместе и каждый порознь, нищий, царь и лакей –
Каждый из них несчастлив в земной юдоли своей.
Их всех сожрала повседневность, оторванность от людей,
И сколько бы я не слушал бесчисленных их речей –
В них, кроме лжи и неправды, смысла второго нет.

Странный порядок в силу у сильных мира вступил:
Чье бы печальное сердце ты не развеселил,
Оно тебе злом оплатит по мере сил,
Им не приятен всякий, кто доброе совершил,
На целом огромном свете мне друга родного нет.

Ученый и с ним невежда, учитель и ученик –
Снедаемы все страстями, в плену у страстей одних.
Истина всюду пала, грех повсюду проник,
Кто в молл и шейхов поверит, тот ошибется в них.
Ни в одном человеке чувства святого нет.

Всякий чего-то ищет, погонею поглащен,
Ищут себе престолов, венцов, диадем, корон.
Шах округляет земли – за ними в погоне он.
Влюбленный бежит за тою, в которую он влюблен.
Ни радости нет на свете, ни прочного крова нет.

Алхимиками я сделал много гончаров,
В золото обращал прах забытых гробов,
Из щебня я делал яхвит, с камня срывал покров,
В бриллианты мог превращать я бляхи на шеях ослов,
Признанья искал, но мир мне сурово ответил - нет.

Тот, кто дворец Джемшида в развалины превратил,
Тот веселье и счастье безжалостно поглотил.
Нет никого, кто б в горе кровь свою не пролил,
Сам я не раз жестокой судьбою испытан был.
Повсюду царство коварства – и царства другого нет.

Тут на людей, как солнце, свой излучаешь свет –
Помни, что слов признанья в радостной вести нет.
Честь, благородство, стыдливость давно уж утратил свет.
Услышали мы, что где-то найден честности след,
Я долго искал и знаю: чувства такого нет.

Я мир такой отвергаю, он в горле стал поперек,
Он злу и добру достойного места не приберег.
В нем благородство тщетно: потворствует подлым рок,
Щедлости нет у богатых – у щедрых пуст кошелек.
И ничего в нем, кроме насилия злого, нет.

Я видел конец надежды, мечтаний конец пустой,
Конец богатства и славы с их земной суетой,
Конец увлеченья женской, невянущей красотой,
Конец и любви, и дружбы, и преданности святой.
Я знаю, что совершенства и счастья людского нет.

Потухли глаза, старею, жизнь черней и черней,
Сколько красавиц мимо прошло за тысячи дней!
Дурною была подруга, погублено счастье с ней!
Аллах, одари Вагифа милостью своей:
Ведь, кроме тебя, на свете друзей у больного нет.

Когда спешишь, потупя взор, закрыться, как бутон...

Когда спешишь, потупя взор, закрыться, как бутон,
Томится каждый, во сто крат сильнее воспламенен.
Тобой пленен я, - что таить, - ты слышишь сердца стон,
Мое стремление к тебе прервет лишь смертный сон, -
Так смело покажись тому, кто страстью уязвлен,
Откройся, молит он!

Клянусь, изъяна на щеках смугло-румяных нет, -
Его - в жемчужинах-зубах, в устах медвяных нет,
Ни пряди выцветшей в кудрях благоуханных нет,
Изгиба грубого, поверь, в бровях сурьмяных нет, -
Так смело покажись тому, кто страстью уязвлен,
Откройся, молит он!

Твой лик, округлый как луна, уж я стократ видал,
Я стрелы черные ресниц и жгучий взгляд видал,
Твою подругу и тебя сто раз подряд видал,
Моих мучений и услад бесценный клад видал, -
Так смело покажись тому, кто страстью уязвлен,
Откройся, молит он!

О черноглазая, ужель боишься сглаза ты!
Что закрываешь без нужды прелестные черты?
Дай наглядеться на красу - лишь о тебе мечты;
Пойми, - я духом изнемог от долгой маеты!
Так смело покажись тому, кто страстью уязвлен,
Откройся, молит он!

Коль закрывалась бы, других завидя невзначай,
Не возражал бы; но, меня узрев, не опускай
Цветистой ткани на лицо иль отверни хоть край, -
Будь благосклонна! В бездну мук Вагифа не ввергай!
О, смело покажись тому, кто страстью уязвлен,
Откройся, молит он!

**МУШАИРЕ
ВАГИФ И ВИДАДИ**

Вагиф

Что печалит тебя, дорогой Видади?
Смелым сердцем ты вдруг погрузился во тьму и заплакал.
День печали еще предстоит впереди,
А, теперь, Видади, отвечай, почему ты заплакал?

Видади

Столковаться, Вагиф, я с тобой не смогу.
Если б нежность подкралась к тебе самому, ты б заплакал.
Усли б страсть поселилась в мозгу
И любовь твоя угрожала уму, - ты б заплакал.

Вагиф

Если сердца живого не кончился бой,
Все султаны и ханы ничто пред тобой,
Наслаждайся своей беспечальной судьбой!..
Почему ж огорчился ты, я не пойму, и заплакал?

Видади

Плач возник от любви, от ее чистоты,
А обида души - от ее доброты;
Если б все это сердцем почувствовал ты,
С утешением к другу спеша своему, - ты б заплакал.

Вагиф

Полной жизнью живи, не горюй, не грусти,
Легкомыслие нежной подруге прости,
Вытри слезы, они у нее не в чести.
Не захочется ей возвратиться тому, кто заплакал.

Видади

Благочестия признак – живая слеза,
Правоверным она увлажняет глаза,
С ней светлеют умы и стихает гроза.
Нам повсюду сопутствует плач, - потому я заплакал.

Вагиф

Если б злая судьба у тебя отняла
И теленка и ту, что его родила,
И друзей увела, и спалила дотла
Все, что в сердце лелеял и прятал в дому, - ты б заплакал.

Видади

Брось нелепые шутки, со мной говоря;
О погибшем теленке ты болтаешь ты зря.
Ведь, из рук Хазраткули дубинку беря,
Ты бы тоже пошел по пути моему и заплакал.

Вагиф

Нам разлука с любимой порой суждена,
И напрасно тебя угнетает она,
Словно туча, душа твоя стала мрачна, -
Прижимая ладони к лицу своему, ты заплакал.

Видади

Это молодость, друг мой, во тебе говорит,
Это в играх веселых твой разум палит,
Равнодушное сердце твое не горит.
Если б знал ты, что смерть угрожает всему, - ты б заплакал.

Вагиф

Не проходят без горя ни свадьбя, ни пир, -
Так устроен подлунный изменчивый мир,
Пусть покинул тебя твой лукавый кумир, -
Разливаться рекой молодцу ни к чему. Ты ж заплакал.

Видади

Ты, как юноша, смотришь на чувство шутя
И еще увлекаешься всем, как дитя,
Но дубинку волшебную приобретаю,
Постарайся ее не отдать никому, - ты б заплакал.

Вагиф

Не грустят о былом удалыцы-храбрецы.
То, что пролил, - пропало, - учили отцы.
Зимних льдов не растопят слезами глупцы..
С наступленьем весны, видя птиц кутерьму, ты б заплакал.

Видади

Ты старался, чтоб хлеб мы имели и соль,
А теперь нам остались лишь горечь и боль.
Простоквашей и просим питаться изволь.
Приглядевшись, ты б крикнул, - я слез не уйму! - и заплакал.

Вагиф

Вдоволь ешь простоквашу и хлеб просяной,
Развлекайся Джемшида прелестной женой,
Только к лакомству ты не тянись и не ной, -
Станет ядом оно. Пристрастившись к нему, ты б заплак

Видади

Простоквашу и просо ты мне предложил,
Чтобы впредь без душевной тревоги я жил.
Но и то, чем ты бредил и чем дорожил,
Превращается в яд, чтобы, глядя во тьму, ты заплакал.

Вагиф

Если сердце стучит, пусть ты согнут, как лук,
Пусть роняешь ты все из трясущихся рук
И далекий к тебе не доносится звук, -
Что тебе падишах? Не завидуй ему! - Ты ж заплакал.

Видади

Если ты уже на нос напялил очки,
Так тебе молодиться никак не с руки,
Всех мальчишек такие смешат старики.
Что за смех, ты сказал бы, я в толк не возьму, - ты заплакал.

Перевод Д. Бродского

Molla Penah Vagif

300

Українська Шіірлер

Переклади українською мовою

300

Молла Панах Вагіф

(1717 - 1797)

Один з видатних представників азербайджанської літератури, поет, мислитель, суспільно-політичний діяч Молла Панах Вагіф народився у 1717 році в селищі Гираг Салахли Газакського повіту. Спочатку він отримав освіту під керівництвом мудрого вченого та педагога Шафі Ефенді. Після завершення навчання Молла Панах викладав у медресе при мечетях спочатку в Газасі, а потім у Карабасі. Він був обізнаний у багатьох науках та взяв собі псевдонім Вагіф (освічений, обізнаний).

У 1770 році він служив при дворі Ібрагімхаліль хана в Шуші, був спочатку дворецьким, а потім – головним візирем. У 1797 році, за наказом Мухаммед бека Джаваншира, він був страчений разом із своїм сином Аліагою на плато Джидирдюзю в Шуші. Рукописи поета були спалені, а його дім розграбований.

У 1823 році була видана збірка віршів закавказьких поетів, до якої увійшли 12 віршів Молли Панаха. У 1856 році твори поета, об'єднані в книзі «Збірка дивану Вагіфа та його сучасників», були видані в Дагестані у місті Теймурханшура (теперішній Буйнакск). У 1867 році укладена Адольфом Берже книга «Збірка творів поетів, відомих на Кавказі та в Азербайджані», до якої увійшли 56 віршів М.П. Вагіфа (мухаммаси, муреббе, газелі) була видана в Лейпцигу.

У 1908 році в Баку Гашимбеком Везіровим була видана книга «Збірка відомих віршів великого кавказького поета Молли Панаха Вагіфа», а в 1925 році видатний азербайджанський вчений-літературознавець Салман Мумтаз видав книгу «Азербайджанська література: Молла Панах Вагіф», до якої включив частину творчої спадщини Вагіфа. У 1937 році вперше окремою книгою були опубліковані «Твори» Вагіфа, а в 1945 році вийшло в світ академічне видання творів поета. У 2004 році «Твори» були видані латинською графікою. У 1970 році в Газасі був створений музей поета.

14 січня 1982 року за участю загальнонаціонального лідера азербайджанського народу Гейдара Алієва в Шуші на плато Джидирдюзю сталося відкриття мавзолею Вагіфа.

Президент Азербайджанської Республіки Ільгам Алієв 12 січня 2017 року підписав указ «Про проведення 300-річного ювілею великого азербайджанського поета Молли Панаха Вагіфа». Ім'я М.П. Вагіфа включено до програми ЮНЕСКО зі святкування «Ювілеїв видатних осіб та пам'ятних дат на 2016-2017 роки».

2017 рік був оголошений організацією ТЮРКСОЙ роком «Молли Панаха Вагіфа» на знак 300-річного ювілею великого азербайджанського поета.

Моя ж ти трояндо, в розлуці блукаючи, плачу...

Моя ж ти трояндо, в розлуці блукаючи, плачу,
Від туги сорочку я рву і, ридаючи, плачу...

О, де твої коси, що абмрою пахнуть? — Не знаю.
Немов волосинка, в огні догоряючи, плачу...

Твоє підборіддя — до нього припасти жадаю.
Мій юний тюльпане, кохання бажаючи, плачу...

Як вії твої, наче стріли гарячі, згадаю —
Я, стрілами серце своє пробиваючи, плачу...

Нещасний Вагіф, коли милої поряд немає...
Я плачу з любові. Довічно страждаючи, — плачу...

Переклав Станіслав Тельнюк

Щось то сталося на світі – нерозумне і дурне...

Щось то сталося на світі – нерозумне і дурне,
Щось то діється на світі – невеселе і чудне.
Борода моя сивіє, срібне ниття – ой, рясне!
То ж тому красуня кожна, лиш побачивши мене,
«Тьху на тебе!» – тихо скаже і подалі обмине.

Як красуня обминає – то, либонь, уже біда!
Вона ж мовить: «Мій татуньо! Я для тебе молода!
Вже не та у тебе пісня! Вже не та твоя хода!
Чорний гріш – ціна для тебе! В тебе ж біла борода!
Одягни вбрання найкраще – на тобі воно смішне!»

Ой, ви, хлопці кучеряві, одчаюги, молодці,
Ох, які ж ви білотілі – мов скупались в молоці!
Щоб дівчата вас любили, будьте дужі – мов бійці!
Бороді лиш не давайте виростати на лиці,
Бо від неї, ви повірте, лиш стидовище одне!

Хай тобі відомі будуть тільки істини ясні –
Та красуню не приваблять ними всяяні пісні.
Твого слова не почує і, як лань, не гляне, ні,
Бо ж не хоче жить троянда у колючім бур'яні!
Ой, високе древнє древо, та, говорять, не міцне!..

Не кажи, Вагіфе, людям, що великий ти мудрець.
Що поет ти знаменитий, що відомий ти співець,
Не кажи, що ти державець, полководець чи купець,
Коли кучерів не маєш, все те піде нанівець.
Пишні кучері юначі – для красуні головне.

Задивилася в дзеркало, очі підводиш свої...

Задивилася в дзеркало, очі підводиш свої.
О, єдина моя, дай хоч раз поцілую тебе!
В дні ясні, коли сонце, і в ночі — коли солов'ї,
Я хоч раз, о прикрасо з прикрас, поцілую тебе!

Я стою, я мовчу. Бачу кіс твоїх дивний розмай...
Я стою, я мовчу. Чую мову — дзвенючий ручай...
Погляд душу вражає — ну, що ж, аж до смерті вражай!
В твої зубки й вуста, повні ласк, поцілую тебе.

Я зніму з тебе хустку й вишивану куртку зніму.
Розв'яжу тобі пояс і стан твій тонкий обійму,
Я занурюся в кіс твоїх дивну, духмяну пільму
І, щоб рання зоря зайнялась,— поцілую тебе.

О, найкраща з усіх, ну, чому ж ти не маєш жалю?!
День і ніч, день і ніч про одне я Аллаха молю:
Щоб і ти полюбила, як я тебе, ніжна, люблю,—
І ніхто хай не стане між нас,— поцілую тебе.

Лиш зустрілася ти — в серце жару сипнула мені.
І страждає Вагіф за тобою і ночі, і дні.
Та ж явись хоч на мить, опусти свої очі ясні —
Щоби зорі жили, світ не згас,— поцілую тебе...

А ти лице своє сховала — Скажи, чому? Скажи, чому?...

...А ти лице своє сховала —
Скажи, чому? Скажи, чому?
А ти і слова не сказала —
Скажи, чому? Скажи, чому?

Ти в хустку вкуталась шовкову,—
Я тільки очі бачу й брови.
Чому тікаєш від розмови —
Скажи, чому? Скажи, чому?

Хоч жартома скажи що-небудь.
Тебе ж любить створило небо.
Чому ж милий я для тебе —
Скажи, чому? Скажи, чому?

В душі любов кипить вогненно.
Тобі віддам життя шалене.
А ти й не дивишся на мене —
Скажи, чому? Скажи, чому?

Це я, Вагіф, сьогодні плачу,
Хоч був раніше — сталь неначе.
Тепер я віск в огні гарячим —
Скажи, чому? Скажи, чому?

Переклав Станіслав Тельнюк

Ось ідеш ти до мене в святковім вбранні...

...Ось ідеш ти до мене в святковім вбранні,
Я уста твої бачу і чую твій сміх.
Я на тебе дивлюсь — і здається мені,
Що по щічці твоїй дивний промінь пробіг.

Крові свіжої крапелька — губи твої,
Аж стискаються тугою груди мої.
Ти вродилась від феї, ти донька її.
Тільки що мені феї — ти краща від них!

Твоя шийка — мов лебедя шия гнучка,
А твій стан — кипарис чи соснінка гінка,
А твоє підборіддя, коліно, рука...—
Я ні з чим порівнять їх на світі не зміг!

До лица тобі плаття строкате твоє,
Ще й оранжева хустка краси додає.
Весь твій образ у дивному сяйві встає —
Всю земну і небесну красу переміг.

Хоч Вагіф сивочубий, кохана моя,
Його пристрасть погубить, кохана моя...
О, прийди, моя люба, кохана моя,—
Припаду поцілунком до рук і до ніг!

Переклав Станіслав Тельнюк

І ти прийшла, прийшла до мене в дім...

І ти прийшла, прийшла до мене в дім,
Свята моя любов, гостинно прошу!
Що в домі цім — хай буде все твоїм.
Тобі кажу ізнов: гостинно прошу!

І ти прийшла... А я боявся й снить
Про день оцей, про цю казкову мить.
Я впав до ніг твоїх, щоб зааніміть.
Не треба нам розмов,— гостинно прошу!

І ти прийшла... Як сонце йде у сад...
Я чую кіс трояндний аромат —
І в серці, перепаленім стократ,
Ізнов нуртує кров,— гостинно прошу!

Немов стріла, мене пробила ти.
Слізьми і кров'ю я писав листи.
Якби сказали світ весь обійти,
Я світ би обійшов,— гостинно прошу!

І ти прийшла... Хай тьмище ворогів
На мене мечуть свій неправий гнів.
Вершину щастя бачу я, Вагіф,
Все щастя я знайшов,— гостинно прошу!

Переклав Станіслав Тельнюк

Ох, ця фортуна, Відаді, така химерна і чудна...

Ох, ця фортуна, Відаді, така химерна і чудна:
Одне підноситься увись, а друге — в безвість порина.

Маленька мить, нікчемна мить, а смерть вона принесла кату
Це Бога й правди гострий меч неправді голову стина.

Лампада, на яку вночі молились ми, уранці згасла.
Ще жив увечері Каджар, а вранці — пустота одна.

Цей повелитель гордий був — а де тепер його корона?!
Де голова його, скажи, — в пилу валяється вона!

Мене скарати він хотів, уже й повів мене на плаху,
Та вдарив меч — і де вона, тиранська влада навісна?!

Прислухавсь Бог до коваля, що цвяхи викував у горі,—
І, бачиш, цвяхами цими забита катова труна!

Вмер Мухаммед Каджар — нехай то буде всім пересторога,
Бо кара та, що він зазнав,— вона й холопів не мина.

...Вагіфе, правда світова — не в красенях і не в потворах,
Святому Господу молись — у цьому правда головна...

Вік прожив я на цім світі, та добра тут не знайшов...

Вік прожив я на цім світі, та добра тут не знайшов,
На землі не бачив правди, тільки кривду знов і знов.
І у друзів я не бачив щиру вірність та любов,
І у набожних – нічого, крім лише пустих розмов.
А в безбожних – геть ніякого добра я не знайшов.

І султан, й слуга, і дервіш – кожен болі пережив
Від печалі, чи турботи, чи розлуки довгих днів.
Та всі бачать лиш багатство, прагнуть розкоші дарів.
Я пройшов років багато і почув багато слів,
Але крім брехні й обману я нічого не знайшов.

На землі усюди галас, крики, лаяння, клятьба,
Скрізь шалена лютя панує, ворожнеча, боротьба.
І на все готові люди заради грошей – ганьба!
Правди в пана не буває, срібла й золота – в раба.
Я покірності в народу й дій у влади не знайшов.

Дивний є закон на світі, що старих часів сягне:
Якщо втішиш ти людину і журба її мине,
То вона тобі віддячить тим, що обмовлять почне.
Будеш всім добро робити – тебе й друг твій прокляне.
Друга щирого й незлого у житті я не знайшов.

І просвічених і темних, шейхів й їх вірян простих
Себелюбство полонило – і у зло веде усіх!
Замість правди – лжу вславляють, творячи великий гріх.
Так до себе хитрі шейхи манять богомольців злих.
Поклоніння ж в щирій правді я ні в кому не знайшов.

Кожний смертний чогось прагне, жаги полум'ям горить:
Дехто мріє про корону, інший – гарну шапку вдіть,
Кожен цар горить бажанням нові землі підкорить,
Той, хто в жінку закохався, мріє з нею вкупі жить.
Але в жодному з них щастя я ні разу не знайшов.

Я алхімії секретам гончарів простих навчив,
Золото з землі простої добувати їх навчив,
Із зерна коштовні перли я робити їх навчив
І каміння на рубін перетворяти їх навчив.
Та для себе я, крім шкоди, так нічого й не знайшов.

Хто палац Джамшида славний на руїни перевів,
Той в бенкетах і гулянні розважався безліч днів.
Та чи хтось існує в світі, хто печаль не пережив?
Я від долі незчисленні випробовування стрів,
Але в ній лиш неодоладність – більш нічого не знайшов.

Хай тому, хто наче сонце, ти весь день добро несеш,
Та даремно ти від нього просто слів подяки ждеш.
Не залишилося честі, і стиду немає теж.
Хоч мені казали, в світі шану й віру ти знайдеш,
Але де б я не шукав їх – так ні разу й не знайшов.

Що промовити? Вже серце прагне світ лишити цей,
Бо добро і зло у ньому переплуталось в людей.
Доля гідних – неповага, підлим – слава почетей.
Хто не щедрий – в того гроші, в щедрих же нема грошей.
У ділах земних нічого я для себе не знайшов!

Срібло й золото, багатство – все це з часом пропаде.
Слава й велич марно згинуть, і не знайдеш їх ніде.
А коханої змарніє з часом личко молоде,
І краса її, як квітка, вся пов'яне й опаде.
Я нев'яучої вроди в цілім світі не знайшов.

О Махді! Володар світу, цар царів – месіє, ти!
На землі не стало віри – швидше ж знов до нас прийди!
Сатані не дай здолати нашу віру назавжди
І твоїм знов сповни землю світлом ласки й доброти!
Бо в священному законі вірний шлях я не знайшов.

Я дожив до сивини і болі довгих літ пізнав.
І шкодую, що красуню дівчину собі не взяв
Та з невдячною жоною все життя я змарнував.
Боже наш, Своєї ласки Ти Вагіфа не позбав!
Крім як в Тебе – я ні в кого благодаті не знайшов!

Я таких не бачив над Курою...

Я таких не бачив над Курою.
Чорнооких та гінких, як ти.
Серце лине соколом у гори,
Серце-сокіл прагне висоти.

Тут не носять шовк дівчата юні,
Тут не ллються звуки ніжнострунні.
Тут на тебе схожої красуні
Зроду-віку, знаю, не знайти.

З чужини одна — до тебе — стежка,
Тут ніяка дорога мережка,
Тут ніяка золота сережка
Погляд мій не може притягти.

Радощі мої — про тебе мрії:
Усміхи, вагання і надії.
Не спроможні вороги-зłodії
Вкрасти їх у мене, знаєш ти.

Друг питає: «Що, Вагіф, з тобою,
Як ти в'янеш?» Друга заспокою:
Хто кохає, мусить із весною
В'янути, щоб знову зацвісти.

Переклав Василь Швець

Катувань цих душевних мені не знести...

Катувань цих душевних мені не знести...
Де ж ласкаві твої неціловані руки?
Вже про смерть мою скоро дізнаєшся ти.
Хіба можу стерпіти не людські я муки?

Є красуні, що їх не збагнути уму,
Їм приємно повергти коханця в п'їтму,
Але же треба також співчувати йому,
Коли він у безсонні знеміг од розлуки.

Переклав Іван Гончаренко

Notlar

Handwriting practice area consisting of 25 horizontal dotted lines.

Dünya Dillerinde Molla Penah Vəqif Şiirləri

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

TURKSOY
ULUSLARARASI TÜRK KÜLTÜRÜ TEŞKİLATI
INTERNATIONAL ORGANIZATION OF TURKIC CULTURE

Azərbaycan
Milli Kitabxanası

